

POLITIČKA I GRAĐANSKA PARTICIPACIJA MLADIH U CRNOJ GORI

POLITIČKA I GRAĐANSKA PARTICIPACIJA MLADIH U CRNOJ GORI

**PROF. DR MILOŠ BEŠIĆ
MARKO PEJOVIĆ**

Crna Gora
Ministarstvo sporta i mladih

Podgorica 2019. godine

Izdavač:

Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM
(www.cedem.me)

Za izdavača:

Milena Bešić

Autori:

prof. dr Miloš Bešić
Marko Pejović

Saradnici na prikupljanju podataka (III dio):

Marko Ćupić
Sanja Crvenica

Dizajn, grafika i štampa:

Marko Mihailović, M studio doo, Podgorica

Tiraž:

100 primjeraka

Crna Gora
Ministarstvo sporta i mladih

Stavovi izraženi u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost CEDEM-a i ne odražavaju nužno i stavove Ministarstva sporta i mladih

Sadržaj

UVOD U PUBLIKACIJU	1
I DIO	
GRAĐANSKI AKTIVIZAM I POLITIČKA PARTICIPACIJA	
MLADIH U CRNOJ GORI (terensko istraživanje)	5
O ISTRAŽIVANJU	7
REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	9
PITANJA POSTAVLJENA SAMO MLADIMA	41
II DIO	
POLITIČKA PARTICIPACIJA MLADIH: Istraživanje stavova i političkog aktivizma	
odbornika u lokalnim parlamentima	51
Osnovne karakteristike mladih odbornika	51
Stavovi mladih odbornika o mladima i omladinskoj politici	54
Oblici političke participacije mladih odbornika	57
Ključni problemi mladih i opasnost njihovog odlaska u inostranstvo	60
III DIO	
ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA I EFEKTIVNOSTI DJELOVANJA ODBORNIKA	
MLADIH OD 30 GODINA U STRUKTURAMA NA LOKALNOM NIVOU	63

PREGLED GRAFIKONA I TABELA

Grafikon 1: Demografske karakteristike uzorka (%)	8
Grafikon 2: Da li je Crna Gora krenula pravim putem (%)	9
Grafikon 3: Koliko često sa svojim prijateljima raspravljate o političkim temama (%)	10
Grafikon 4: Da li biste za sebe rekli da ste srećni - Kumulativni prikaz (veoma srećni + srećni)/(ne baš srećni + uopšte niste srećni) (%)	10
Grafikon 5: Koliko ste generalno zadovoljni svojim životom? (%)	11
Grafikon 6: Moralni relativizam (%)	11
Grafikon 7: Pripadnost organizacijama (%)	12
Grafikon 7.1.8: Prosječne procentualne vrijednosti pripadanja svim organizacijama (%)	13
Grafikon 9: Pripadnost omladinskim i studentskim organizacijama (poduzorak – Mladi) (%) ...	13
Grafikon 10: Da li ste negdje volontirali u proteklih 6 mjeseci (%)	13
Grafikon 11: Interpersonalno povjerenje (%)	14
Grafikon 12: Socijalno povjerenje 2008. vs 2019. (%)	15
Grafikon 13: Koliko verujem ljudima iz sledećih grupa (%)	15
Grafikon 14: Sloboda izbora (%)	16
Grafikon 15: Koliko ste zainteresovani za politiku – Kumulativni (%)	16
Grafikon 16: Nekonvencionalna politička participacija (%)	17
Grafikon 17: Politički aktivizam mladih, poređenje 2008. vs 2019. (%)	18
Grafikon 18: Naklonjenost lijevo vs desno (%)	18
Grafikon 19: Preuzimanje odgovornosti (%)	19
Grafikon 20: Stav ispitanika o odgovornosti nezaposlenih građana (%)	19
Grafikon 21: Stav ispitanika o konkurenciji (%)	20
Grafikon 22: Stav ispitanika o razlikama u platama (%)	20
Grafikon 23: Stav o vlasništvu (%)	20
Grafikon 24: Kumulativan skor na skali lijevo - desno	21
Grafikon 25: Ciljevi (prvi izbor) (%)	22
Grafikon 26: Ciljevi (drugi izbor) (%)	22
Grafikon 27: Ciljevi II (prvi izbor) (%)	23
Grafikon 28: Ciljevi II (drugi izbor) (%)	23
Grafikon 29: Povjerenje u institucije (imam poverenje) (%)	24
Grafikon 30: Da li biste bili spremni da se borite za svoju zemlju (%)	25
Grafikon 31: Pridavanje manje važnosti poslu (%)	25
Grafikon 32: Veće poštovanje autoriteta (%)	26
Grafikon 33: Odlike demokratije (%)	27
Grafikon 34: Demokratski način upravljanja (%)	28
Grafikon 35 : U kojoj mjeri se Crnom Gorom ne upravlja ne demokratski način (%)	28

Grafikon 36: Zadovoljstvo političkim sistemom (%)	29
Grafikon 37: Ocjena političkog sistema (%).....	29
Grafikon 38: Bliskost (%).....	30
Grafikon 39: Da li glasate na izborima – lokalni nivo (%)	30
Grafikon 40: Da li glasate na izborima- državni nivo (%).....	31
Grafikon 41: Koja politička partija Vam je najprivlačnija(%).....	32
Grafikon 42: Da li bi EU trebalo da nastavi da se širi (%).....	33
Grafikon 43: Podržavate li članstvo Crne Gore u EU (%).....	33
Grafikon 44: Podržavate li članstvo Crne Gore u NATO (%).....	34
Grafikon 45: U kojoj mjeri se u spoljnoj politici Crna Gora treba oslanjati na... (%).....	34
Grafikon 46: Da li smatrate da Vlada Crne Gore treba da ima pravo da vrši video nadzor na javnim površinama (%).....	35
Grafikon 47: Da li smatrate da Vlada Crne Gore treba da ima pravo da pregleda e-poštu (%).....	35
Grafikon 48: Da li smatrate da Vlada Crne Gore treba da ima pravo da prikuplja informacije o svima (%)	36
Grafikon 49: Koliko često pratite politiku putem televizije (%)	36
Grafikon 50: Koliko često pratite politiku putem radija (%)	37
Grafikon 51: Koliko često pratite politiku putem novina (%)	37
Grafikon 52: Koliko često pratite politiku putem društvenih mreža (%)	38
Grafikon 53: U kojoj mjeri ste zabrinuti za životne uslove (%).....	39
Grafikon 54: U kojoj mjeri ste zabrinuti za životne uslove ljudi u Vašoj zemlji (%)	39
Grafikon 55: Šta bi društvo trebalo da obezbijedi (%)	40
Grafikon 56: Da li Crna Gora kao država vodi posebnu brigu u mladima (%)	41
Grafikon 57: Da li još uvijek idete u školu ili studirate (%)	41
Grafikon 58: Da li ste zvanično zaposleni (%).....	42
Grafikon 59: Da li ste ikada... (%).....	42
Grafikon 60: Da li samostalno ostvarujete neke prihode (%)	43
Grafikon 61: Da li živite sami ili sa svojim roditeljima (%)	43
Grafikon 62: Da li znate neku organizaciju koja se bavi problemima mladih (%).....	44
Grafikon 63: Da li u ste čuli za neko od navedenih tijela (%).....	44
Grafikon 64: Nekoliko mogućih dostignuća kada je riječ o položaju mladih (%).....	45
Grafikon 65: Ocjena određenih stavova (%)	45
Grafikon 66: Učestvovanje u procesu donošenja odluke (%).....	46
Grafikon 67: Da li ste nekada koristili sledeće portale na internetu (%).....	47
Grafikon 68: Da li ste nekada učestvovali u procesu donošenja odluka (%)	47
Grafikon 69: Šta je, prema Vašem mišljenju, najveći problem sa kojim se mladi danas suočavaju (%)	48
Grafikon 70: Da li biste napustili Crnu Goru i trajno se preselili u neku drugu zemlju (%).....	48
Grafikon 71: Važni razlozi za preseljenje (%)	49

Grafikon 72: Osnovne karakteristike ispitanika (%)	52
Grafikon 73: Radno iskustvo prije poslaničnog staža (%) DA odgovora	53
Stavovi mladih odbornika o mladima i omladinskoj politici	54
Grafikon 74: Generalno govoreći, da li je Crna Gora kao država vodi posebnu brigu o mladima (%)	54
Grafikon 75: Znaju neku organizaciju koja se bavi problemima mladih (%)	55
Grafikon 76: Doprinos institucija u pravcu poboljšanja političke participacije mladih (%) - veliki doprinos	55
Grafikon 77: Najveća dostignuća kada je reč o položaju mladih - % SUM ostvareno u potpunosti i u velikoj meri	56
Grafikon: 78 Stavovi o mladima – (%) slažem se u potpunosti	56
Grafikon 79: Politička participacija odbornika: učestalost SUM (%) - redovno i često	57
Grafikon 80: Učestalost korišćenja internet portala	58
Grafikon 81: Učestvovali su više puta u donošenju odluka (%)	58
Grafikon 82: Da li mladi poslanici, nezavisno od partije kojoj pripadaju, u lokalnom parlamentu imaju manji, veći, ili isti uticaj kao i stariji poslanici (%)	59
Grafikon 83: Ključni problemi sa kojima se mladi suočavaju – (%) jedan od ključnih problema. 60	
Grafikon 84: Ključni razlozi uslijed kojih mladi odlaze u inostranstvo (%)	61
Grafikon 85: Odnos udjela mladih u stanovništvu i udjela mladih odbornika u SO	84
Grafikon 86: Udio broja amandmana mladih odbornika u ukupnom broju podnešenih amandmana	85
Grafikon 87: Pregled broja odbornika po skupštinskim odborima	85

UVOD U PUBLIKACIJU

Građanski aktivizam jedan je od preduslova približavanja Crne Gore evropskim standardima na planu političkog organizovanja društva. Ukupan institucionalni okvir parlamentarne demokratije lišava se svog stvarnog sadržaja ukoliko mladi ne učestvuju u donošenju društveno relevantnih odluka.

Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list CG", br. 073/16) od 25. novembra 2016. godine, Vlada Crne Gore osnovala je Ministarstvo sporta i mladih. Ovim institucionalnim rješenjem značajno se utiče i mijenja ambijent za mlade u Crnoj Gori, imajući u vidu da se prvi put u okviru Vlade Crne Gore nalazi resor koji će se baviti mladima. Jedan od najznačajnijih koraka novoformiranog Ministarstva bila je izrada novog zakonskog rješenja u oblasti mladih, uslijed potrebe usaglašavanja Zakona o mladima sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama ("Službeni list Crne Gore", br. 037/17), naročito u pogledu finansiranja nevladinih organizacija koje sprovode omladinsku politiku. Osnovni cilj donošenja novog Zakona o mladima jeste unapređenje planiranja i sprovođenja omladinske politike, kako na državnom, tako i na lokalnom nivou.

Novim zakonom omogućava se stvaranje uslova za jačanje institucionalnog okvira za planiranje i sprovođenje omladinske politike, sa fokusom na osnaživanje omladinskih servisa u kojima se sprovode omladinske aktivnosti i obavlja omladinski rad. Takođe, prepoznata je potreba da se preciziraju uslovi i način konstituisanja savjeta za mlade, kao i ostvarivanje omladinske politike od strane nevladinih organizacija sa fokusom na njihovo udruživanje u saveze, kao i učešće u radu državnih i lokalnih savjeta. Jedna od novina propisana novim zakonom je donošenje Programa ostvarivanja javnog interesa u oblasti omladinske politike. Ministarstvo sporta i mladih će, najmanje jednom u dvije godine, izrađivati analizu potreba mladih i na ovaj način se fokus vladine politike u ovoj oblasti usmjerava ka konkretnim potrebama mladih, koje će kasnije i biti dio Programa za njihovo direktno finansiranje. Takođe, novim zakonom stvorile su se mogućnosti da Ministarstvo sporta i mladih može direktno ulagati u izgradnju, rekonstrukciju, adaptaciju ili opremanje omladinskih centara i klubova, koji predstavljaju besplatne prostore za usavršavanje, druženje i razmjenu znanja i iskustava mladih. Na ovaj način osnažiće

se održivost, i što je najvažnije poboljšati uslovi i funkcionalnost rada omladinskih servisa.¹

Ne treba zanemariti veoma važnu činjenicu da se novim zakonskim rješenjem, u normativnom smislu, značajno utiče na lokalne samouprave propisivanjem obaveze da je lokalna samouprava dužna da nacrt lokalnog akcionog plana za mlade dostavi Ministarstvu, radi davanja mišljenja o njegovoj usaglašenosti sa Strategijom, najkasnije do 31. oktobra, a da isti donese do 31. decembra tekuće godine. U suprotnom su propisane kaznene odredbe, i to novčane kazne u iznosu od 500 do 2.000 eura za odgovorno lice u organu opštine.

Imajući u vidu navedeno, veoma važno se osvrnuti na trenutno stanje kada je u pitanju proces kreiranja i donošenja odluka, kao i učešća mladih u ovom procesu. Iako postoje određena istraživanja o stavovima građana po ovom pitanju, poslednje istraživanje koje se bavilo ovim pitanjem je KAP istraživanje iz 2013. godine² – istraživanje o znanju, stavovima i ponašanju građana Crne Gore u vezi sa zapošljavanjem i participacijom mladih, kojim se navodi da čak 69% građana nije znalo da navede nijednu instituciju ili organizaciju koja se bavi pitanjem mladih, a na pitanje da li su učestvovali na bilo kom nivou u procesu donošenja odluka čak preko 80% je navelo da nije. Prema Strategiji za mlade 2017-2021³ više od 90% mladih smatra da treba da budu uključeni u donošenje odluka na svim nivoima. Ipak, Nacionalni izvještaj o razvoju po mjeri čovjeka ocjenjuje da „na nivou zajednice i društva, građani Crne Gore ne vjeruju u svoju vlastitu sposobnost i kolektivnu sposobnost da se utiče na donošenje odluka, pa je i njihov nivo učešća u nevladinim organizacijama, udruženjima, klubovima i drugim oblicima građanskog društva relativno mali.”

Pasivnost mladih prouzrokovana je velikim brojem faktora. Najčešći faktor za njihovo neučestvovanje je neinformisanost i nesvjesnost uticaja koje nose kao mlade osobe, što je već prepoznato Strategijom. Iako se bilježi određeni napredak u učestvovanju mladih osoba i dalje zabrinjava broj mladih koji učestvuju u procesu donošenja odluka, sa akcentom na lokalni nivo, bilo da se govori o formalnom ili neformalnom učešću. Potrebe veće uključenosti mladih u društvo odnosno procesu donošenja odluka i kreiranje politika za mlade je neophodan, sa ciljem veće demokratizacije društva i podsticanja dijaloga sa predstavnicima institucija, a posebno kako bi se unaprijedio položaj mladih i povećao kvalitet njihovog života.

1 <http://www.gov.me/vijesti/194709/Vlada-na-danasnjoj-sjednici-utvrdila-Predlog-novog-Zakona-o-mladima.html>

2 <http://www.un.org.me/Library/Youth-Empowerment/5%20Istrazivanje%20o%20znanju%2C%20stavovima%20i%20ponasanjima%20u%20vezi%20sa%20zaposljavanjem%20i%20participacijom%20mladih.pdf>

3 Strategija za mlade 2017-2021, Ministarstvo prosvjete i Uprava za sport i mlade

Prepoznati izazovi se moraju prevesti u konkretne aktivnosti koji će u krajnjoj liniji imati za rezultat povećanje broja mladih u procesu donošenja odluka, kroz povećanje informisanosti i vještina mladih relevantnih za procese razvoja politika za mlade, te podsticanje dijaloga između mladih i donosioca odluka, odnosno tvoraca politika u području mladih i rada s mladima.

Istraživanje koje je rađeno za potrebe Strategije za mlade prepoznalo je da većina mladih (69%) nije upoznata sa značajem i vidovima učešća ili s organizacijama i institucijama koje se bave pitanjima mladih. Samim tim, oni se ne koriste mehanizmima i mogućnostima, u dovoljnoj mjeri, koje civilno društvo pruža u kreiranju adekvatnog društvenog sistema za unaprjeđenje položaja mladih, zbog čega je neophodno raditi na dodatnom informisanju i edukaciji sa predstavnicima mladih koji mogu imati dalji uticaj kroz osnovno i srednje obrazovanje.

Sa druge strane, preporuke EU, Savjeta Evrope i drugih međunarodnih organizacija u oblasti omladinskih politika ogledaju se u neophodnoj podršci učestvovanja mladih na način koji je njima blizak. Pristup prilagođen mladima je posebno važan, jer mladi smatraju da nijesu adekvatno informisani o mogućnostima za učešće u donošenju odluka i smatraju da institucije nijesu zainteresovane za stavove mladih. Da bi se podstaklo učestvovanje mladih na nacionalnom nivou, prvenstveno je neophodno uradi korake na lokalnom nivou, kako bi otvorio prostor za njihovo djelovanje, što bi kasnije kao multiplikovani efekat imalo i učestvovanje na nacionalnom nivou i podnošenje inicijativa u ovoj oblasti i to kroz dvosmjernu komunikaciju predstavnika lokalne samouprave i predstavnika učeničkih i studentskih parlamenata i mladih uopšte.

Prepoznajući značaj građanskog aktivizma mladih za dodatnu demokratizaciju društva, neophodno je bilo pristupiti sprovođenju istraživanja na temu političke i građanske participacije mladih tj. demokratskih kapaciteta mladih u Crnoj Gori.

Istraživanje obuhvata tri dijela i to:

- Terensko istraživanje anketnog tipa, i istraživanjem je anketirano 798 ispitanika iz 19 opština u Crnoj Gori. Fokus istraživanja je na mladima i njihovim stavovima, ali da bi podaci koje dobijamo o mladima i njihovim stavovima imali informativnu vrijednost, bilo je nužno realizovati istraživanje na reprezentativnom uzorku svih građana Crne Gore, a onda upoređivati stavove mladih sa stavovima onih koji ne pripadaju ovoj populaciji. (I DIO)

- Istraživanje stavova, kao i političkog aktivizma odbornika u lokalnim parlamentima. Istraživanjem su obuhvaćeni samo odbornici koji su mladi od 30 godina, dakle mladi. Cilj ovog dijela istraživanja bio je da se utvrdi u kojoj mjeri mladi odbornici participiraju u političkom životu, kao i da se utvrdi njihova percepcija i stavovi kada je riječ o omladinskoj politici. Istraživanje je sprovedeno putem anketne metode. Od ukupno 119 odbornika mlađih od 30 godina u svim opštinama Crne Gore, u krajnjem ishodu upitnik je popunilo 75 ispitanika – odbornika mlađih od 30 godina, što je više nego zadovoljavajuće, imajući u vidu ukupan broj odbornika koji ispunjavaju zadati starosni kriterijum. (II DIO)
- Istraživanje postojećeg stanja i efektivnosti djelovanja mladih u strukturama na lokalnom nivou, sa aspekta broja mladih u tijelima na lokalnom nivou, njihovog stvarnog djelovanja i zastupanja za interese mladih kroz mjerenje broja amandmana, učestvovanje u diskusija i slično. Istraživanje je sprovedeno za radnim stolom (desk research) sa ciljem analize stvarnog djelovanja mladih na lokalnom nivou u svim opštinama Crne Gore. (III DIO)

Sveobuhvatno istraživanje je sprovedeno u periodu od marta do juna 2019. godine.

I DIO

GRAĐANSKI AKTIVIZAM I POLITIČKA PARTICIPACIJA MLADIH U CRNOJ GORI (terensko istraživanje)

Politička kultura može imati različite oblike. Klasična klasifikacija obuhvata tri osnovna tipa političke kulture, i to: parohijalna, podanička i participacijska. Ovi tipovi političke kulture se razlikuju, s obzirom na način i stepen političke participacije u političkom životu društva. U klasičnoj klasifikaciji, pod participacijskom kulturom podrazumijeva se civilna kultura. Njena tipologija zavisi od toga kakav odnos (u smislu stavova) građani imaju prema političkom sistemu. U demokratskom društvu potreban je visok stepen političke participacije, na svim nivoima, da bi demokratski sistem bio stabilniji, odnosno potrebno je da se politička participacija vrednuje kao građanska politička kultura, odnosno onaj oblik kulture koji doprinosi ukupnom demokratskom razvoju društva. Ukoliko u političkom sistemu nema razvijene građanske političke kulture, onda se dolazi do sukoba između političke kulture i političke strukture, pa se u takvom okruženju, umjesto demokratije afirmiše neka vrsta podaničke i/ili elitističke vladavine. Drugim riječima, ukoliko u jednom demokratskom poretku, građane ne zanima politika, ako se ne uključuju u političke rasprave i u rad društveno-političkih organizacija ili interesnih grupa, te ako svoje učestvovanje u politici svode samo na glasanje, to predstavlja model političke kulture koji nije demokratski u svom punom kapacitetu.

Postoje različita stanovišta o ulozi građana u demokratiji. Jedno od mišljenja je da demokratija predstavlja neku vrstu elitističke reprezentacije u kojoj građani i ne treba da se uključuju u proces donošenja odluka u punom obimu, već da njihova uloga treba da se svede samo na glasanje. U ovakvom tipu demokratije, politička participacija se redukuje na izbornu participaciju koja predstavlja mehanizam da se izabere efikasno vođstvo. U današnjem vremenu, opšta kriza kvazi-demokratije ovog tipa postala je stvarnost ne samo manje razvijenih demokratija, nego i onih zemalja koje imaju dugu demokratsku tradiciju.

Druge teorijske perspektive se zasnivaju na stanovištu da građani, osim izborne participacije treba dominantno da učestvuju u društvenom životu (putem različitih udruženja i interesnih skupina), ali ne i u samom procesu donošenja odluka. Dakle, na osnovu ovakvog shvatanja, učešće građana u politici predstavlja mnogo više od samog, ili pukog izbora

vođstva. Možemo reći da ono, u stvari, predstavlja, neku vrstu „brane“, odnosno svojevrsnog kontrolnog mehanizma zahvaljujući kojem je eliti onemogućeno da monopolizuje vlast i da time ugrožava građanska prava i slobode.

Kao opozit ovom konceptu, javlja se koncept „pozitivne slobode“, koji se zasniva na afirmaciji aktivne političke participacije građana, a koji podrazumijeva potpuno učestvovanje građana u politici. To znači da građani imaju obavezu ne samo da brane svoja prava, već i da učestvuju u procesu donošenja političkih odluka.

U demokratskom društvu, aktivno učestvovanje u politici, podrazumijeva čitav niz aktivnosti koje prevazilaze glasanje i članstvo u udruženjima koja štite određena građanska prava. Po ovom modelu, politička demokratija označava se kao „jaka“ i „direktna“, a politika i učestvovanje u njoj kao način života. Pojedinci nisu samo posmatrači, već aktivni akteri; a učestvovanje u politici, u ovom smislu, kvalitativno prevazilazi povremenu izbornu participaciju. Drugim riječima, snažna demokratija podrazumijeva visok stepen političke participacije građana. Stav da građani imaju jednake kompetencije, kao i elita odnosno da elita ne posjeduje neka posebna znanja i vještine koje su nerazumljive običnim građanima osnovna je pretpostavka efektivnosti političkog sistema. Prema tome, političku participaciju možemo jednostavno definisati kao: „one aktivnosti koje preduzimaju obični građani, a koje su manje ili više direktno usmjerene na izbor vlade i/ili akcija koje ona preduzima“. Participacija se može šire definisati kao učešće građana u različitim oblicima organizovanja aktivnosti koje nisu isključivo usmjerene na donosioce političkih odluka, već i svih onih aktivnosti koje imaju za cilj da se postignu određeni ishodi u društvu.

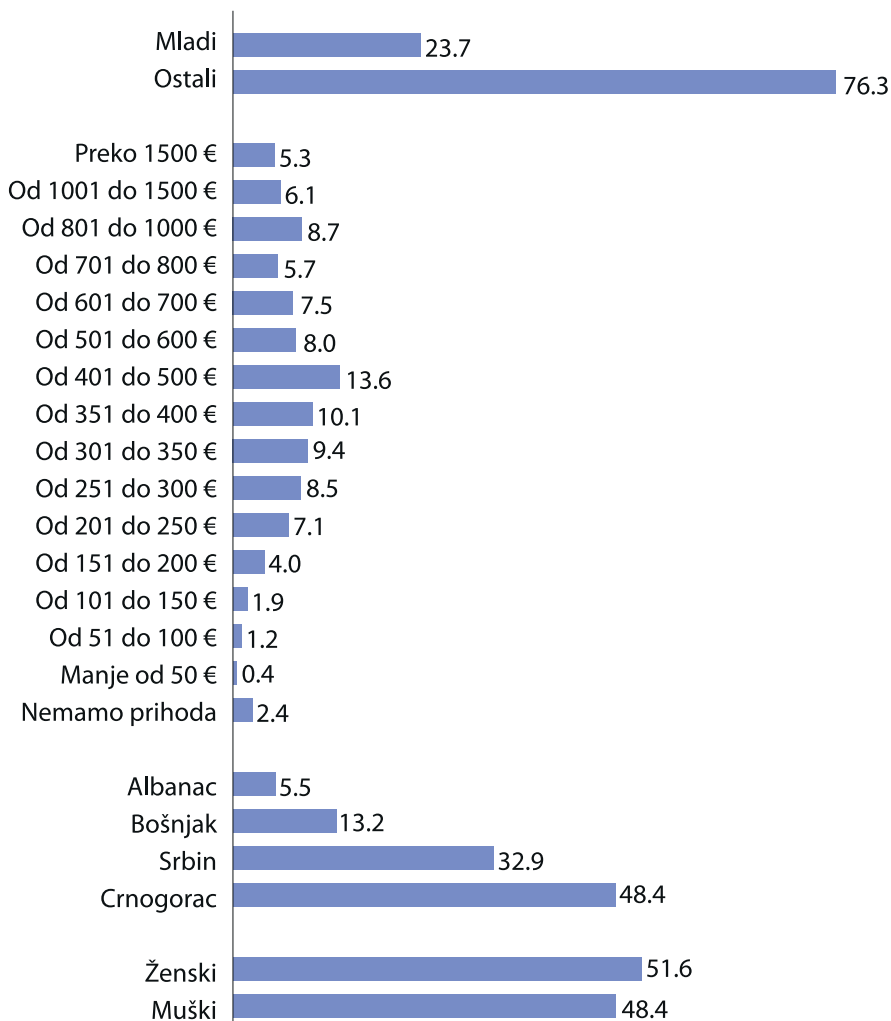
U ovom dijelu istraživanja bavili smo se mjerenjem stavova mladih kada je riječ o preferenciji različitih tipova političke kulture. Posebno, bavili smo se i svim važnijim aspektima političke participacije. Mladi su budućnost i njihovi stavovi o ovim pitanjima su od suštinskog značaja kada je riječ o opstanku i razvoju demokratije. Manhajm i Inglehart su tvrdili da jednom formirani stavovi postaju sastavni dio kognitivne mape pojedinaca, te da se ovi stavovi ne mogu mijenjati djelovanjem faktora nakon perioda adolescencije. Drugim riječima, stavovi mladih koje mjerimo sastavni su dio perzistencije, i kao takvi postaću sastavni dio dominantnog pogleda na svijet u vremenu koje dolazi.

O ISTRAŽIVANJU

Fokus istraživanja je na mladima i njihovim stavovima, ali da bi podaci koje dobijamo o mladima i njihovim stavovima imali informativnu vrijednost, bilo je nužno realizovati istraživanje na reprezentativnom uzorku svih građana Crne Gore, a onda upoređivati stavove mladih sa stavovima onih koji ne pripadaju ovoj populaciji. Tek ovakvim pristupom možemo imati realnu procjenu o procentima, i drugim pokazateljima kada je riječ o mladima. Dakle, mjerenje stavova mladih o aktivizmu i participaciji u ovom istraživanju biće mjera odstupanja od onih koji pripadaju ostalim starosnim kategorijama. **Ukoliko na ključnim indikatorima identifikujemo da se mladi ne razlikuju značajno od starijih, to bi značilo da možemo očekivati stagnaciju i kada je riječ o građanskom aktivizmu, ali i kada je riječ o ukupnom razvoju demokratije. Ukoliko identifikujemo niže vrijednosti progresivnih indikatora kod mladih u odnosu na ostatak populacije, onda je riječ o regresivnim trendovima, i ovo bi bio poseban razlog za zabrinutost.** Konačno, za očekivati je da mladi odstupaju od ostalih kategorija stanovništva u svojim stavovima u progresivnom smislu, a to bi značilo da smjena generacija nosi sa sobom razvoj demokratije u budućnosti. U samom izvještaju prikazaćemo razlike između mladih i ostalih po svim ključnim parametrima mjerenja.

Kada je o samom istraživanju riječ, ono je bilo anketnog tipa i istraživanjem smo anketirali 798 ispitanika iz 19 opština u Crnoj Gori. Metod uzorkovanja bio je višestepeni stratifikovani sa slučajnim izborom ispitanika u domaćinstvima. Za potrebe istraživanja formirali smo poseban instrument – upitnik, koji je operisao velikim brojem pitanja i tvrdnji. Veći dio tvrdnji preuzet je iz relevantnih naučnih istraživanja koja su usmjerena na mjerenje građanskog aktivizma i političke participacije. Određen set pitanja formiran je za specifične svrhe ovog istraživanja, sa ciljem da se u istraživanje uključi specifičan kontekst koji karakteriše crnogorsko društvo. Istraživanje je sprovedeno u martu 2019. godine.

Osnovne karakteristike uzorka predstavljamo u Grafikonu 1:

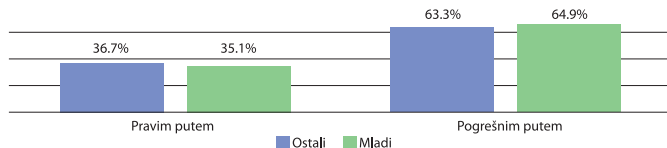
Grafikon 1: Demografske karakteristike uzorka (%)

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Treba napomenuti da smo, za ovu grupu pitanja (ima ih 35), ispitanike podijelili u dvije kategorije, prema njihovim godinama, tj. uzrastu. Prvu kategoriju čine ispitanici do 25–30 godine starosti (u grafikonima i tabelama prikazani kao: mladi), dok drugu kategoriju čine svi ostali ispitanici, odnosno lica starija od 30 (u grafikonima i tabelama prikazani kao: ostali); dok se druga grupa pitanja odnosila samo na mlade ispitanike.

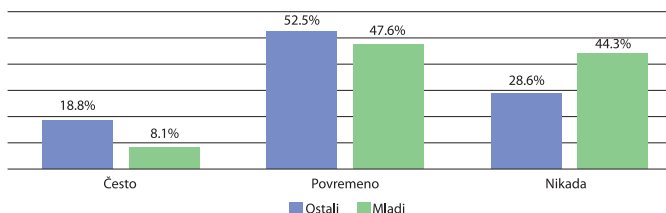
Prvo istraživačko pitanje bilo je: „Da li mislite da je Crna Gora krenula pravim putem?“. U grafikonu 2 dat je prikaz svih odgovora dobijenih na to pitanje. Prema dobijenim podacima, trećina ispitanika iz obje grupe dala je potvrđan odgovor smatrajući da Crna Gora jeste na pravom tj. dobrom putu, dok je značajno veći broj onih, iz obje grupe, koji smatraju da Crna Gora nije na dobrom putu. **Ključni nalaz je da po ovom kriterijumu ne postoje značajne razlike između mladih i ostalih.**

Grafikon 2: Da li je Crna Gora krenula pravim putem (%)

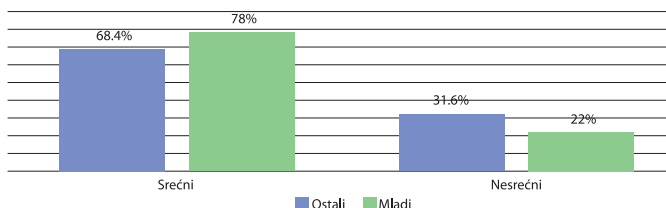
Na pitanje: „Koliko često raspravljaju sa svojim prijateljima o političkim temama?“, ispitanicima su ponuđeni odgovori: često, ponekad i nikad, i trebalo je da se odluče za jednu od ovih opcija odnosno ocjena. Najveći broj ispitanika (oko polovine ispitanika iz obje grupe), kao što se može vidjeti u grafikonu 3, dao je odgovor „povremeno“, nešto je manje onih koji „nikada“ ne pričaju o politici sa svojim prijateljima, a najmanje onih koji „često“ pričaju o politici. Dakle, ipak se može reći da mladi značajno manje razgovaraju o politici u poređenju sa starijom populacijom ($\chi^2(2)=21.299$, $p<.001$).

Grafikon 3: Koliko često sa svojim prijateljima raspravljate o političkim temama (%)

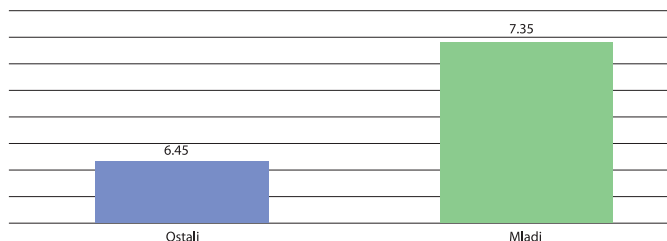

Sledeće pitanje bilo je: "Da li smatrate da ste srećni?". Podaci dobijeni prilikom ispitivanja, prikazani su u grafikonu 4. Kao što se može vidjeti, najveći broj ispitanika, i mladih i starijih, dao je potvrđan odgovor. Dakle, smatraju sebe ili „veoma srećnim“ ili „srećnim“ (ukupno 78% mladih i 68,4% ostalih), dok je dosta niži broj onih koji sebe ne smatraju srećnim (22% mladih i 31,6% ostalih ispitanika). U svakom slučaju, a u skladu sa teorijom životnog ciklusa, mlađi iskazuju veći stepen sreće.

Grafikon 4: Da li biste za sebe rekli da ste srećni - Kumulativni prikaz (veoma srećni +srećni)/(ne baš srećni + uopšte niste srećni) (%)

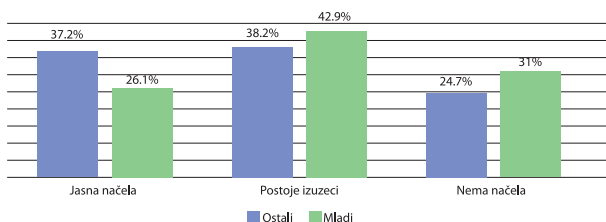
Takođe, ispitanike smo upitali da ocijene svoje trenutno zadovoljstvo sopstvenim životom. Kao pomoć u ocjenjivanju, poslužila je skala od 1 do 10, gdje je 1 označavalo potpuno nezadovoljstvo, a 10 potpuno zadovoljstvo sopstvenim životom. Dobijeni podaci (grafikon 5) pokazuju **da su mladi zadovoljniji sopstvenim životom u poređenju sa starijima**; njihova srednja ocjena bila je 7,35 što pokazuje dosta veliki stepen zadovoljstva sopstvenim životom; dok je srednja ocjena starijih bila nešto niža (6,45), i razlike su svakako značajne ($F(1,751)=18.045$, $p<.001$)

Grafikon 5: Koliko ste generalno zadovoljni svojim životom? (%)

Sledeće pitanje mjerilo je moralni relativizam, tačnije, uvjerenje da postoje tj. ne postoje jasna načela kada je riječ o moralu. Za ovo pitanje koristili smo standardizovano pitanje koje se koristi u WWS-u i pitanje se sastoji od ne/slaganja sa tri tvrdnje:

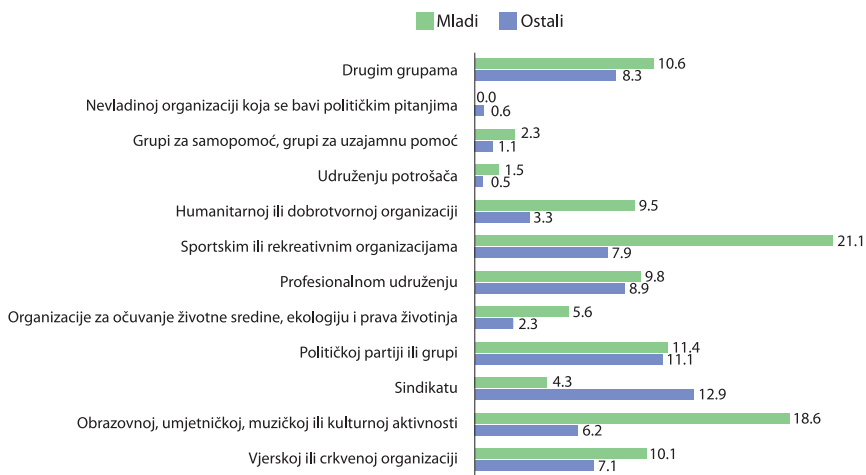
- A. Postoje potpuno jasna načela o tome šta je dobro, a šta je zlo. Ona uvijek važe za svakoga bez obzira na okolnosti.
- B. Postoje potpuno jasna načela o tome šta je dobro, a šta je zlo. Međutim, odstupanje od ovih načela ponekad se može opravdati posebnim okolnostima.
- C. Ne može nikada biti potpuno jasnih načela (smjernice) o tome šta je dobro, a šta je zlo. Šta je dobro, ili šta je zlo, zavisi potpuno od okolnosti u datom vremenu.

Od ispitanika se tražilo da zaokruže onu tvrdnju koja je bila u skladu sa njihovim stavovima, tj. shvatanjem ovih pojmova. Podaci dobijeni tokom ovog istraživanja (grafikon 6), ukazuju da je najviše onih, i to iz obje grupe, koji su se odlučili za odgovor pod B (Postoje potpuno jasna načela o tome šta je dobro, a šta je zlo, ali postoje i izuzeci). **No, ključni je nalaz da postoje razlike kada je riječ o moralnom relativizmu između mladih i ostalih** ($\chi^2(2)=7.932$, $p=0.19$). Tačnije, podaci ukazuju da su mladi u većoj mjeri pristalice moralnog relativizma u odnosu na starije. Dakle, mladi u većoj mjeri smatraju da ne postoje jasna moralna načela.

Grafikon 6: Moralni relativizam (%)

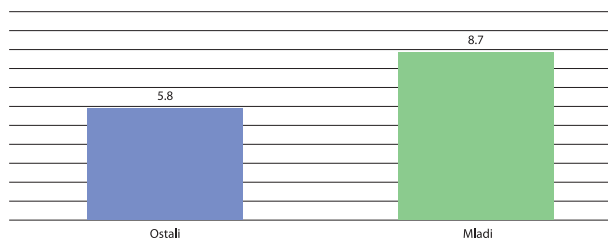
Sljedećim pitanjem mjerili smo volontarizam. Ovo je tradicionalna mjera socijalnog kapitala koja se koristi kao kriterijum građanske participacije. **Što je veći broj građana koji pripadaju različitim organizacijama, to je veći stepen participacije u različitim segmentima društvenog i političkog života.** Samim pitanjem, od ispitanika smo zatražili da označe da li pripadaju ili ne, svakoj od navedenih dobrovoljnih organizacija. U grafikonu 7 dat je procentualni prikaz pripadanja svim organizacijama koje su bile predmet istraživanja. Ukoliko bismo posmatrali razlike između mladih i ostalih ispitanika, na osnovu dobijenih podataka možemo reći da, očekivano, više mladih ispitanika pripada obrazovnoj, umjetničkoj, muzičkoj ili kulturnoj aktivnosti, nego što je to slučaj sa starijim ispitanicima, kao i sportskoj ili rekreativnoj organizaciji; dok, sa druge strane, a opet sasvim očekivano, više starijih ispitanika, tj. ostalih, pripada organizacijama kao što je sindikat, nego što je to slučaj sa mladim ispitanicima. Dakle, **mladi uglavnom pripadaju organizacijama koje su u vezi sa obrazovanjem, sportom i kulturom i umjetnošću, a stariji najviše sindikatu i političkim partijama.**

Grafikon 7: Pripadnost organizacijama (%)

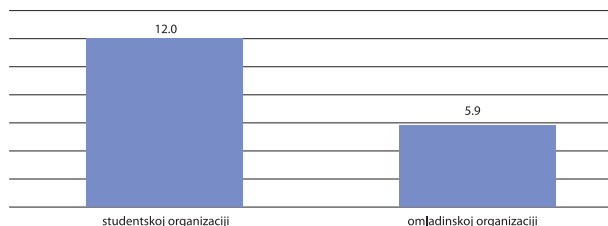
Kada kalkulišemo prosječnu vrijednost pripadanja svim organizacijama (Grafikon 7.1), podaci ukazuju da mladi u prosjeku u većoj mjeri pripadaju organizacijama u odnosu na ostale.

Grafikon 7.1.8: Prosječne procentualne vrijednosti pripadanja svim organizacijama (%)

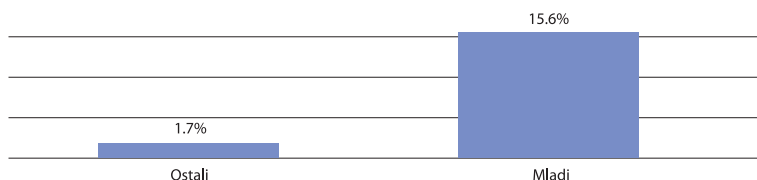
Istraživanjem smo ispitali i pripadnost mladih (i samo mladih) omladinskim i studentskim organizacijama (Grafikon 9). **Indikativno je da studenti u većoj mjeri pripadaju studentskim, u odnosu na omladinske organizacije. Drugim riječima, studenti su društveno-politički aktivniji od svojih vršnjaka.**

Grafikon 9: Pripadnost omladinskim i studentskim organizacijama (poduzorak – Mladi) (%)

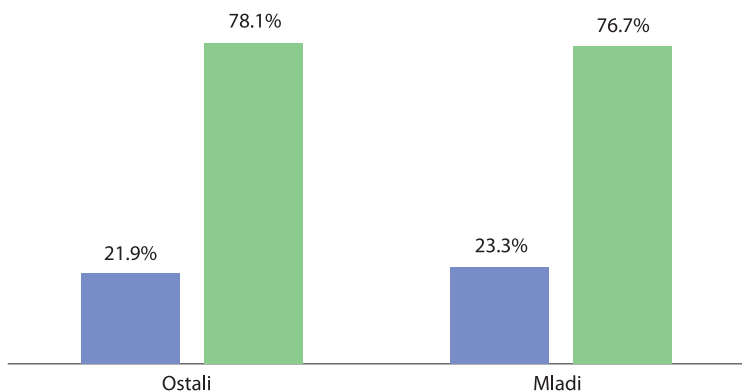
I kada je riječ o volontiranju, mjerimo značajne razlike, tačnije, **mladi u značajno većoj mjeri volontiraju u odnosu na one koji pripadaju starijim kategorijama populacije** ($\chi^2(1)=57.564$, $p<.001$)

Grafikon 10: Da li ste negdje volontirali u proteklih 6 mjeseci (%)

Narednim pitanjem mjerili smo socijalno povjerenje, tačnije, tu se mjeri interpersonalno povjerenje⁴. Socijalno povjerenje je važan indikator socijalnog kapitala. **Društvo u kome je ukupan nivo povjerenja nizak, predstavlja kontekst u kome su otežane sveukupne političke i ekonomske transakcije.** Pitanje kojim smo mjerili socijalno povjerenje preuzeto je iz WWS (World Value System), a inače je standardno pitanje koje se koristi za ovu svrhu u međunarodnim istraživanjima⁵. Na pitanje: „Da li biste rekli da se većini ljudi može vjerovati ili da čovjek nikada ne može biti dovoljno oprezan u odnosu prema drugim ljudima?“, velika većina ispitanika, iz obje grupe, odlučila se za drugu opciju, tj. za odgovor: „Čovek nikada ne može biti dovoljno oprezan.“. **Dakle, značajno je manje onih, iz obje grupe, koji smatraju da se većini ljudi ne može vjerovati** (grafikon 11). Možemo reći i da su stavovi mladih, veoma slični kao i stavovi ispitanika iz grupe ostalih, tj. starijih, po ovom pitanju. Drugim riječima, socijalno nepovjerenje je dominantno u obje starosne grupe. **Ključni nalaz, međutim, jeste da mlade u odnosu na ostale ne odlikuje viši stepen socijalnog (ne)povjerenja** ($\chi^2(1)=.164$, $p=.686$).

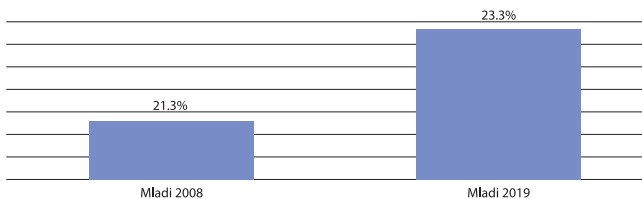
Grafikon 11: Interpersonalno povjerenje (%)

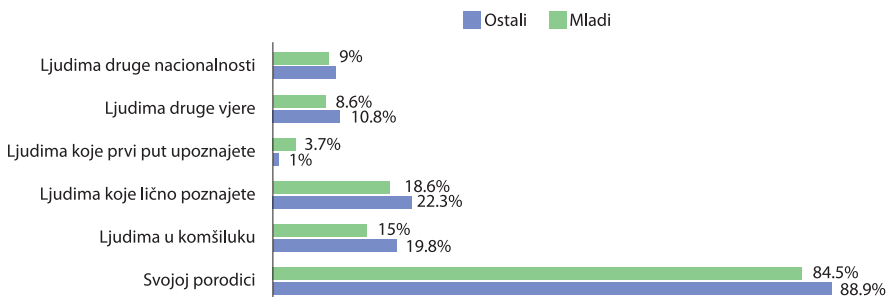
Ukoliko uporedimo nivo socijalnog povjerenje danas u odnosu na referentne podatke iz 2008. (EVS), rezultati ukazuju da mlade tada, i mlade sada odlikuje manje-više isti stepen socijalnog (ne)povjerenja (grafikon 12)

⁴ So call 'bridging', Puthnam, 1995

⁵ Ovo pitanje prva je koristila Elisabeth Noelle-Newman 1947 u postnacističkoj Nemačkoj

Grafikon 12: Socijalno povjerenje 2008. vs 2019. (%)

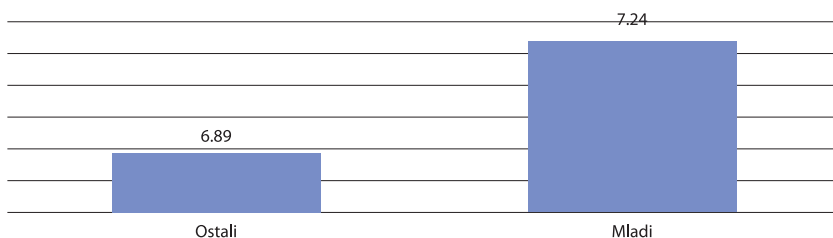
Prema podacima koje smo dobili tokom ovog istraživanja, a koje prikazujemo u grafikonu 13, možemo reći da **najveći broj ispitanika iz obje grupe, najviše vjeruje svojoj porodici, dosta manje vjeruju ljudima koje lično poznaju i ljudima u komšiluku, a najmanje vjeruju ljudima koje prvi put upoznaju**. Primjećujemo, takođe, da su stavovi mladih i starijih, jako slični, odnosno da su skoro isto rangirali date grupe ljudi; ali i da mladi, ako poredimo procenete sa starijima, manje vjeruju svima. Jedina značajna razlika pojavila se u grupi „ljudi koje upoznajete prvi put“, u smislu da su **mladi u većem procentu odlučili da vjeruju ljudima koje tek upoznaju, nego što je to slučaj sa ispitanicima iz starije grupe** (3,7% mladih je reklo da im veruje i samo 1% starijih).

Grafikon 13: Koliko verujem ljudima iz sledećih grupa (%)

Sledećim pitanjem mjerili smo tzv. Lokus kontrole. Riječ je o ličnom uvjerenju o tome da je njihov život u njihovim rukama, nasuprot uvjerenja da životom upravljaju neke druge „više“ sile. Lokus kontrole je zapravo mjera fatalizma, odnosno samopouzdanja, i kao takva važan je indikator, jer upućuje na uvjerenje da se aktivnim pristupom u životu stvari mogu kretati na bolje. Samo pitanje u upitniku predstavlja desetostepenu skalu i

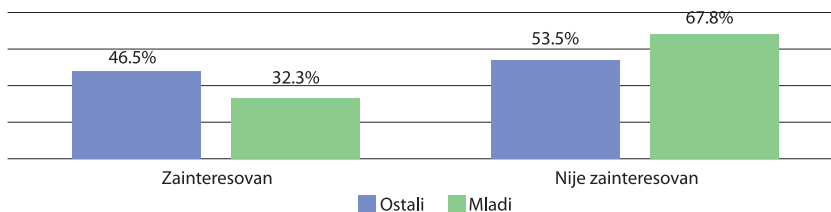
glasi: „Neki ljudi smatraju da imaju potpunu slobodu izbora i kontrolu nad svojim životima, dok drugi misle da ono što čine nema nikakvog stvarnog uticaja na ono što im se događa”. **U poređenju sa ispitanicima iz starije grupe, mladi ispitanici u većoj mjeri smatraju da imaju slobodu izbora i kontrolu u svom životu;** prosječna ocjena koju su dali mladi ispitanici bila je 7,24 (mjereno na skali od 1 do 10, gdje je 1 značilo potpuno odsustvo slobode i kontrole, a 10 najveću moguću mjeru slobode i kontrole u svom životu), dakle, mladi ispitanici smatraju da imaju slobodu i kontrolu u svom životu, dok je srednja ocjena u grupi ostalih ispitanika bila nešto niža (6,89) (prikazano u grafikonu 14).

Grafikon 14: Sloboda izbora (%)

Na pitanje: „Koliko ste zainteresovani za politiku?“, manje od polovine ispitanika, iz obje grupe, dalo je pozitivan odgovor, tj. pokazalo interesovanje za politiku. U grafikonu 15, prikazani su podaci zbirno (kumulativno), svedeno samo na dvije kategorije „zainteresovan sam“ ili „nisam zainteresovan“, a na osnovu četiri inicijalne kategorije (visok i niži stepen interesovanja). Podaci takođe ukazuju da je **značajno niži stepen interesovanja za politiku u kategoriji mladih u odnosu na stariju populaciju.**

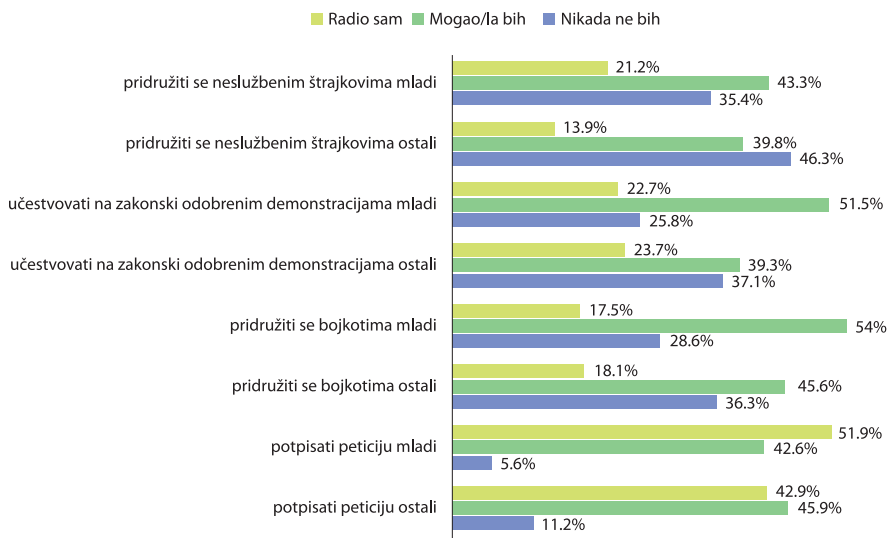
Grafikon 15: Koliko ste zainteresovani za politiku – Kumulativni (%)

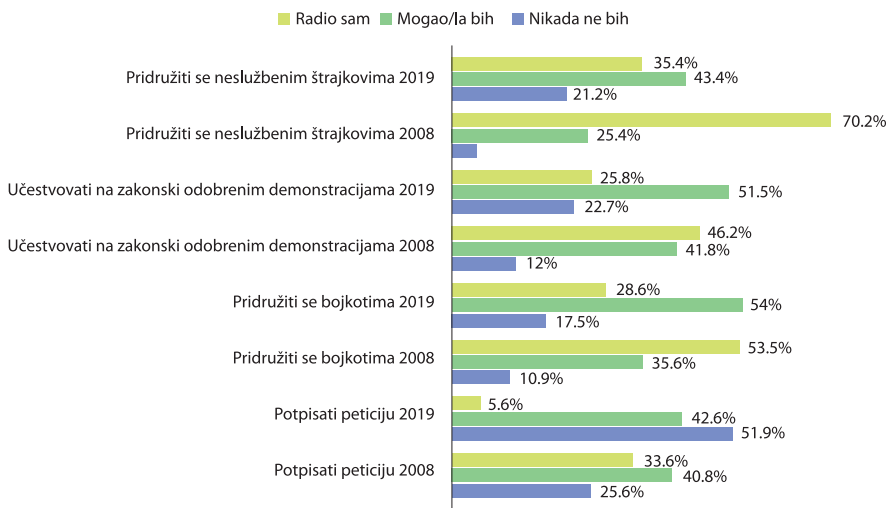
Jedna od mjera političkog aktivizma jeste tzv. nekonvencionalna politička participacija. Ovaj aspekt mjerili smo standardizovanom skalom koja se

sastoji od četiri pitanja u upitniku, tj. spremnosti za preduzimanje navedenih političkih akcija. Grafikon 16 prikazuje da je najveći broj ispitanika, iz obje grupe, do sada potpisivao peticije, nešto manji broj ispitanika, iz obe grupe, je učestvovao na zakonski odobrenim demonstracijama, a najmanji je broj onih, opet iz obje grupe, koji su se pridruživali bojkotima. Međutim, **ključna informacija jeste da mladi izražavaju veći stepen političkog aktivizma kada je riječ o potpisivanju peticije i učešća u neslužbenim štrajkovima u odnosu na starije**, dok nismo izmjerili razlike kada je riječ o preostala dva oblika nekonvencionalne političke participacije.

Grafikon 16: Nekonvencionalna politička participacija (%)

Ključni podatak, međutim, kada je riječ o političkom aktivizmu mladih, dobijamo kada referentne vrijednosti indikatora uporedimo sa 2008. godinom (Grafikon 17). Podaci nedvosmisleno i ubjedljivo ukazuju da su **mladi danas u značajno većoj mjeri spremni na nekonvencionalne i radikalne oblike političke akcije u odnosu na mlade prije desetak godina.**

Grafikon 17: Politički aktivizam mladih, poređenje 2008. vs 2019. (%)

Stav ispitanika o tome da li su u politici priklonjeniji ljevici ili desnici, ispitivan je pomoću desetostepene skale (na kojoj je brojem 1 označena ljevica, a brojem 10 desnica). Od ispitanika se očekivalo da svrstaju svoja uvjerenja na ovoj skali. Prikazani rezultati (grafikonu 18) pokazuju da postoji veoma mala razlika između mladih i ostalih ispitanika (mladi 5,46; ostali 5,71), kao i to da **obje grupe ispitanika malo više naginju ka desnici u politici.**

Grafikon 18: Naklonjenost lijevo vs desno (%)

No, preciznije mjerenje pozicioniranja na ljevičarskoj vs. desničarskoj skali obezbijedili smo na osnovu seta tvrdnji na koje su se ispitanici opredjeljivali prema tome kojem polu (lijevo-desno) u većoj mjeri pripadaju. Prvo pitanje iz ove skale bilo je: “Da li ljudi treba da preuzmu više odgovornosti i da se brinu sami o sebi ili bi država trebalo da preuzme više odgovornosti da svako ima šta mu je potrebno?” (brojem 1 označen stepen sopstvene

odgovornosti, a brojem 10 državna odgovornost). Rezultati, koji su prikazani u grafikonu 19, ukazuju da **i mladi i stariji ispitanici ovo smatraju malo više zadatkom države, nego sopstvenim zadatkom i sopstvenom odgovornošću** (mladi 5,45; ostali 6,12); takođe, možemo reći i da su stavovi ostalih ispitanika nešto 'ljevičarskiji' nego što su to stavovi mladih, tačnije da stariji ispitanici, od ova dva pomenuta stava, više naginju ka stavu da bi država trebalo da preuzme više odgovornosti kad je u pitanju briga o njenim građanima.

Grafikon 19: Preuzimanje odgovornosti (%)

Drugo pitanje bilo je: „Da li nezaposleni treba da prihvate svaki posao koji im se ponudi ili im u suprotnom treba oduzeti pomoć za nezaposlene?“ ili „Nezaposleni treba da imaju pravo da odbiju posao koji ne žele.“

U grafikonu 20, prikazani su dobijeni rezultati koji ukazuju da ispitanici smatraju **da nezaposleni imaju pravo da odbiju posao koji ne žele** (mladi 6,06; ostali 6,22), **i da je taj stav malo više zagovaraju ostali ispitanici**, u odnosu na mlađe, tačnije u poređenju sa njima.

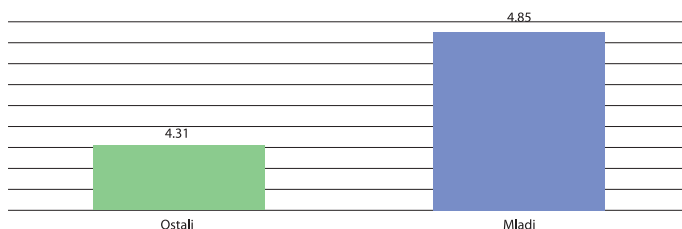
Grafikon 20: Stav ispitanika o odgovornosti nezaposlenih građana (%)

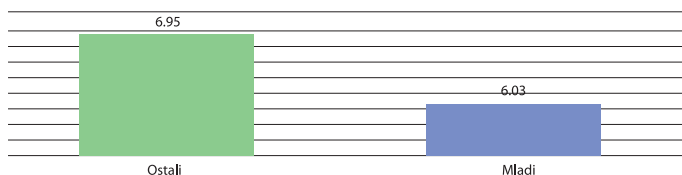
Sledeće pitanje/tvrdnja iz iste skale glasilo je: „Konkurencija je dobra.“ ili „Konkurencija je štetna.“ Kao što možemo vidjeti iz prikazanog grafikona (grafikon 21) ispitanici uglavnom smatraju da je konkurencija dobra (mladi 4,4; ostali 4,73), i taj stav je malo izraženiji kod ostalih ispitanika, nego što je to slučaj u grupi mladih.

Grafikon 21: Stav ispitanika o konkurenciji (%)

Četvrta tvrdnja bila je: „Treba smanjiti razlike u platama kako bi svi imali jednako.“ ili „Treba povećati razlike u platama kako bi se podstaklo zalaganje pojedinaca.“ U grafikonu 22 su prikazani podaci dobijeni tokom istraživanja (mladi 4,85; ostali 4,31), koji ukazuju na to da postoji značajna razlika u stavovima mladih i ostalih ispitanika. Možemo reći da u ovom slučaju **mladi, u poređenju sa starijim ispitanicima, malo više naginju drugoj tvrdnji, tj. stavu da treba povećati razlike u platama kako bi se podstaklo zalaganje pojedinaca.**

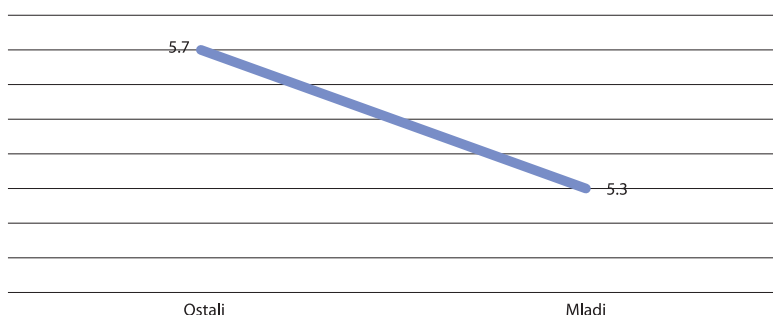
Grafikon 22: Stav ispitanika o razlikama u platama (%)

Sljedeća tvrdnja iz ovog bloka bila je: „Treba jačati privatno vlasništvo nad preduzećima.“ ili „Treba povećati državno vlasništvo nad preduzećima.“ Rezultate smo prikazali u grafikonu 23 (mladi 6,03; ostali 6,95). Na osnovu podataka možemo reći da su obje grupe ispitanika bliže drugom stavu, tj. tvrdnji, ali i da postoji značajna razlika u stavovima između mladih i starijih tj. ostalih ispitanika, u smislu da je taj stav kod mladih izraženiji.

Grafikon 23: Stav o vlasništvu (%)

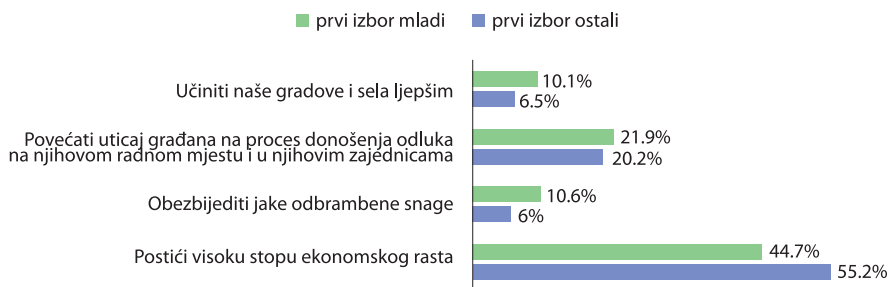
Ukoliko sve gore navedene tvrdnje sumiramo na način da kalkulišemo srednju vrijednost, dobijamo ukupan skor orijentacije lijevo-desno, pri čemu lijevo predstavlja zapravo socijaldemokratsku, a desno liberalnu orijentaciju. Skor je optimizovan na način da niže vrijednosti predstavljaju liberalnu, a visoke socijaldemokratsku orijentaciju. U grafikonu 24 dajemo prikaz srednjih vrijednosti na ovoj skali za dvije kategorije ispitanika. **Konačno, podaci ukazuju da su stariji u većoj mjeri socijaldemokratski orijetnisani, iliti, inverzno, dok su mladi liberalnije orijetnisani od starije populacije** ($F(1,766)=22.436$, $p=.005$)

Grafikon 24: Kumulativan skor na skali lijevo - desno

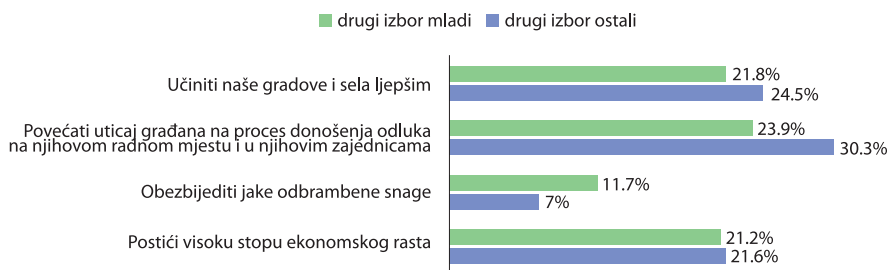

U literaturi se kao mjera političke kulture često uzima materijalistička i postmaterijalistička orijentacija (Inglehart, 1990). Ova mjera, zapravo, ukazuje u kojoj mjeri imamo društveni progres između generacija, kada procjenjujemo ciljeve u kojima se zemlja treba kretati u budućnosti. Često se raspravlja o tome šta bi trebalo da budu ciljevi Crne Gore u narednih deset godina. Ispitanicima su date kartice na kojima su se nalazili različiti ciljevi, i od njih se očekivalo da izaberu svoj prvi i svoj drugi cilj (tj. da naprave izbor). U grafikonima koji slijede (grafikoni 25 i 26) nalaze se njihovi odgovori. Na osnovu tih podataka možemo reći da se **najveći broj ispitanika iz obje grupe, opredijelio za cilj „postići visoku stopu ekonomskog rasta“ kao svoj prvi izbor**. Takođe, uočavamo da je više starijih ispitanika izabralo ovu opciju (ako poredimo samo procenat mladih i starijih ispitanika koji su se opredijelili za ovaj cilj kao svoj prvi izbor).

Najmanje ispitanika u procentima, kad su u pitanju ostali ispitanici, opredijelilo se za cilj „obezbijediti jake odbrambene snage“; a ako pričamo o mladim ispitanicima, primjećujemo da je to cilj „učiniti naše gradove i sela lijepim“. Mogli bismo takođe reći i da se prioriteti mladih i starijih ispitanika razlikuju, kad je u pitanju prvi izbor (prvi cilj).

Grafikon 25: Ciljevi (prvi izbor) (%)

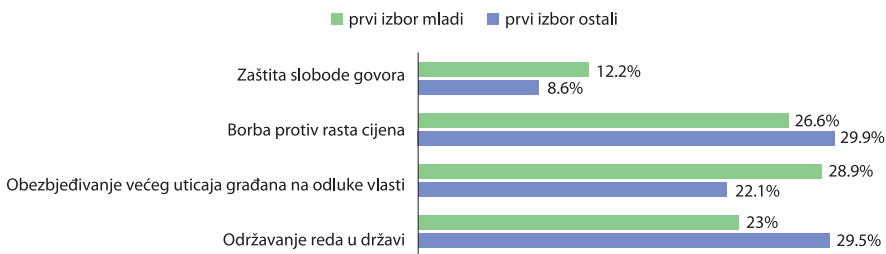
Ako bismo pogledali podatke istaknute u grafikonu 26, primijetili bismo da se prioriteti mladih i starijih ispitanika, u izboru drugog cilja, značajno razlikuju. Najveći broj starijih ispitanika se opredijelio za cilj „povećati uticaj građana na proces donošenja odluka na njihovom random mjestu i u njihovim zajednicama“, a to je ujedno i najveći dobijeni procenat vezan za drugu karticu, tj. drugi izbor. Kad su u pitanju mladi ispitanici, najveći broj njih se opredijelio za cilj „učiniti naše gradove i sela ljepšim“. **Najmanje interesantan, kao drugi izbor tj. cilj, bio je cilj „obezbijediti jake odbrambene snage“ i to za obje kategorije, tj. grupe ispitanika.**

Grafikon 26: Ciljevi (drugi izbor) (%)

Sljedeći set pitanja sa ciljevima odnosio se na slobodu govora, borbu protiv rasta cijena, obezbjeđivanje većeg uticaja građana na odluke vlasti i održavanje reda u državi. Ovaj set pitanja mjeri, takođe, materijalističku vs postmaterijalističku orijentaciju. Još jednom se od ispitanika očekivalo da naprave selekciju, odnosno da od datih ciljeva izaberu dva i da ih rangiraju. Dobijeni odgovori, tj. podaci koji se odnose na ovo pitanje prikazani su u grafikonima 27 i 28 i kao što se može vidjeti, veoma se razlikuju.

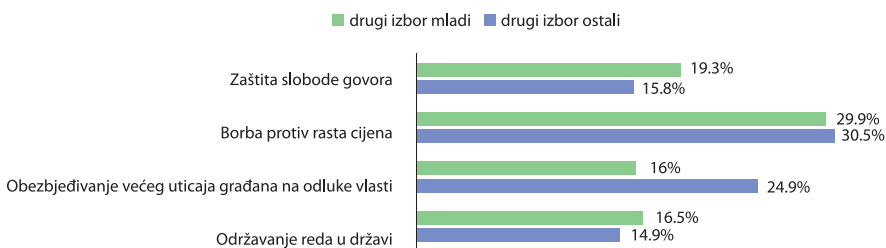
Kad je u pitanju prvi cilj (prvi izbor), najviše ostalih tj. starijih ispitanika se opredijelilo za cilj „borba protiv rasta cijena“, a kad su u pitanju mladi ispitanici onda govorimo o cilju „obezbjedivanje većeg uticaja građana na odluke vlasti“. Najmanji procenat ispitanika odlučio se za „zaštitu slobode govora“ kao svoj prvi cilj, tj. prioritet (obje grupe ispitanika).

Grafikon 27: Ciljevi II (prvi izbor) (%)

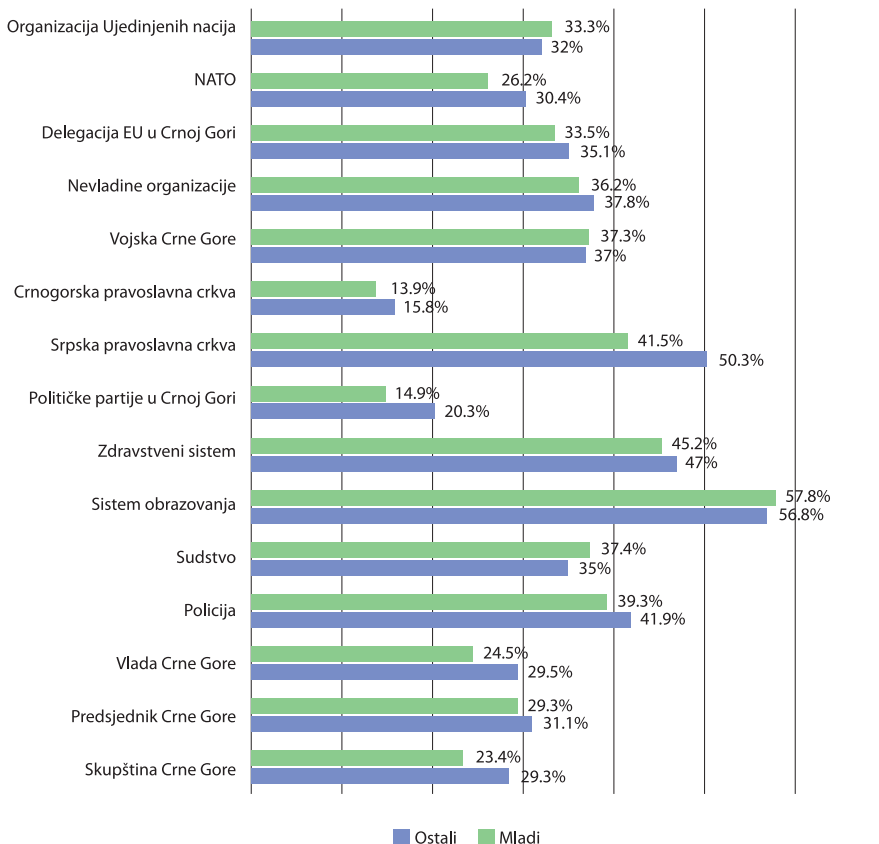
Grafikon 28 prikazuje procenate za drugi izbor. Podaci ukazuju da bi i mladim i starijim ispitanicima drugi izbor bio cilj „borba protiv rasta cijena“. Primjećujemo i da postoji jako velika razlika u procentima za cilj „obezbjedivanje većeg uticaja građana na odluke vlasti“, u korist ostalih.

Grafikon 28: Ciljevi II (drugi izbor) (%)

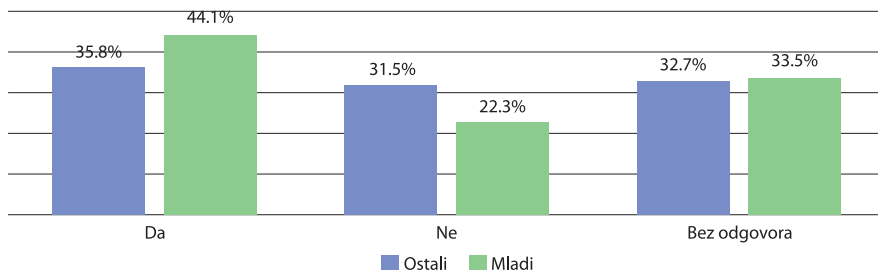

Analizom povjerenja u institucije, primjećujemo, na osnovu podataka koje smo dobili tokom istraživanja, **da građani (i mladi i ostali) imaju najveće povjerenje u sistem obrazovanja, zatim slijede zdravstveni sistem i Srpska pravoslavna crkva (za obje grupe ispitanika); a najmanje u Crnogorsku pravoslavnu crkvu (za obje grupe ispitanika).**

Mišljenje tj. stavovi mladih i ostalih ispitanika, se uglavnom poklapaju i prate; to pokazuje grafikon 29, osim u slučaju SPC, Skupštine i političkih partija. **U ovim slučajevima primjećujemo veći broj glasova starijih tj. ostalih ispitanika, što znači da imaju veće povjerenje u ove institucije, u poređenju sa mladim ispitanicima.**

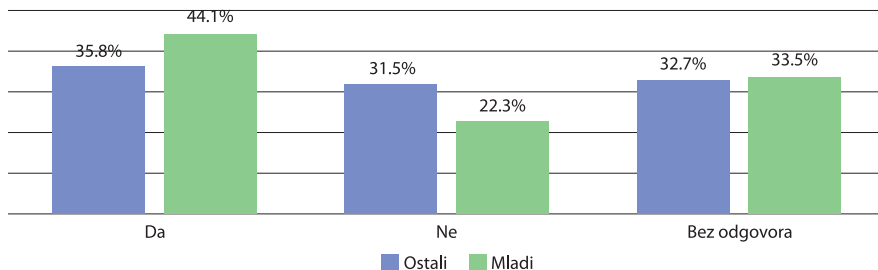
Grafikon 29: Povjerenje u institucije (imam poverenje) (%)

Pitanje percepcije prijetnje i mogućeg ponašanja vezano za to pitanje mjerili smo stavom: “Svi se, naravno, nadamo da neće biti više ratova”. Ipak, ukoliko bi do toga došlo, **oko polovine mladih, i jedne trećine ostalih ispitanika, bilo bi spremno da se bori za svoju zemlju**. Podaci do kojih smo došli, prikazani su u narednom grafikonu (grafikon 30).

Grafikon 30: Da li biste bili spremni da se borite za svoju zemlju (%)

Pridavanje manje važnosti poslu i veće poštovanje autoriteta su dvije promjene u našem načinu života koje bi mogle da se dogode u bliskoj budućnosti. Od ispitanika se očekivalo da ocijene svaku od njih, tako da kažu da li bi je, ukoliko bi se dogodila, smatrali dobrom, lošom, ili nebitnom. Rezultati, prikazani u sledećim grafikonima (grafikoni 31 i 32) ukazuju na to da bi **pridavanje manje važnosti poslu bila loša promjena, po mišljenju većine ispitanika iz obje grupe**. Oko 20% ostalih i 16.5% mladih, ovu promjenu smatraju nebitnom, dok skoro trećina ispitanika iz obje grupe nije željela da odgovori na ovo pitanje.

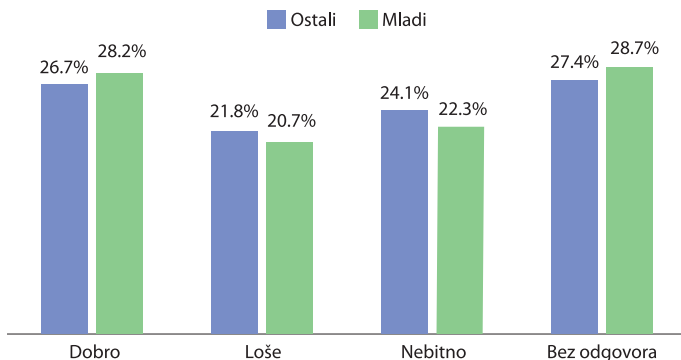
Takođe, možemo reći da se mišljenje mladih ispitanika, od mišljenja ostalih ispitanika, razlikuje najviše u ocjeni „dobro“. Možemo reći da mladi u poređenju sa ostalim ispitanicima, u većem procentu pridaju važnost ovoj promeni.

Grafikon 31: Pridavanje manje važnosti poslu (%)

Kad govorimo o većem poštovanju autoriteta, mišljenja su podijeljena. Kao što se vidi iz prikazanog grafikona (grafikon 32), stavovi mladih i starijih tj. ostalih ispitanika, se uglavnom poklapaju, što pokazuju i male procentualne razlike u odgovorima. Ipak, i pored tako malih procentualnih razlika, ako posmatramo samo mlade ispitanike, i odgovore „dobro“, „loše“ i „nebitno“, možemo da kažemo da je najviše onih koji ovu promjenu smatraju dobrom i poželjnom.

Takođe, primjećujemo i to da je procenat mladih ispitanika, u poređenju sa ostalim ispitanicima, malo veći, što bi takođe moglo da znači da je ova promjena malo bitnija njima, nego ostalim članovima društva.

Grafikon 32: Veće poštovanje autoriteta (%)

Iako su mnoge odlike demokratije poželjne, nisu baš sve one i suštinske odlike demokratije. Da bismo to uvrđili, zamolili smo ispitanike da ocijene svaku od sledećih tvrdnji, pomoću desetostepene skale (ocjenom od 1 do 10, gdje 1 znači „uopšte nije suštinska odlika demokratije“, a 10 znači da je nešto definitivno „suštinska odlika demokratije“; ocjenu koja je izražena pored svake tvrdnje, za obje grupe ispitanika (konačnu ocjenu), izračunali smo koristeći aritmetičku sredinu). Rezultate smo prikazali u sledećem grafikonu (grafikon 33).

Tvrdnju: **„Vlade oporezuju bogate i subvencionišu siromašne“, ispitanici su ocijenili veoma visokom ocjenom** (ostali 7,50; mladi 7,04) **što znači da obje grupe ispitanika smatraju ovo vrlo važnom odlikom demokratije, ali i da je ta tvrdnja malo važnija starijim članovima društva** (u poređenju sa mladim ispitanicima).

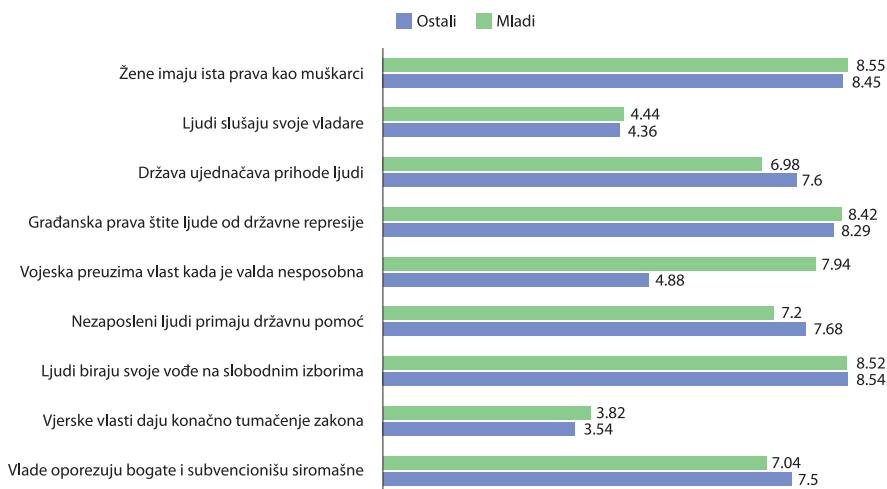
Najveću prosječnu ocjenu (srednju vrijednost) dobila je tvrdnja: **„Ljudi biraju svoje vođe na slobodnim izborima“** (ostali 8,54; mladi 8,52), što znači da je i **mladi i ostali ispitanici smatraju veoma važnom odlikom demokratije**, kao i to da je skoro podjednako važna i jednoj i drugoj grupi, odnosno da nema mnogo razlike u njihovim međusobnim stavovima. **Najmanju prosječnu ocjenu dobila je tvrdnja „Vjerske vlasti daju konačno tumačenje zakona“** (ostali 3,54; mladi 3,82), što znači da obje grupe ispitanika ovu odliku ne smatraju mnogo važnom odlikom demokratije. Treba primijetiti i to da je ova tvrdnja malo važnija mladim, nego starijim ispitanicima.

Neke od tvrdnji sa visokim prosječnim ocenama (srednjim vrijednostima) su i **„Žene imaju ista prava kao muškarci“** (ostali 8,45; mladi 8,55) i **„Građanska prava štite ljude od državne represije“** (ostali 8,29; mladi 8,42). Kod ove dvije tvrdnje primjećujemo veću prosječnu ocjenu kod mladih ispitanika, u poređenju sa starijim ispitanicima, pa možemo reći **da je mladi ispitanici smatraju važnijom**.

Sljedeća je bila tvrdnja: **„Nezaposleni ljudi primaju državnu pomoć“** (ostali 7,76; mladi 7,20), **gdje se javlja razlika u stavu (ocjeni) u korist starijih ispitanika**. Tvrdnju: **„Država ujednačava prihode ljudi“** ispitanici, **takođe, smatraju važnom odlikom demokratije**, što možemo vidjeti i po ocenama koje je dobila od ispitanika koji su učestvovali u ovom istraživanju (ostali 7,60; mladi 6,98) i na kraju, kao tvrdnje sa najnižim ocenama (što znači da ih ispitanici baš i ne smatraju mnogo važnim odlikama demokratije), nalaze su tvrdnje: **„Vojska preuzima vlast kada je vlada nesposobna“** (ostali 4,88; mladi 7,94) i **„Ljudi slušaju svoje vladare“** (ostali 4,36; mladi 4,44), dakle ove odlike ispitanici **ne smatraju suštinskim odlikama demokratije**.

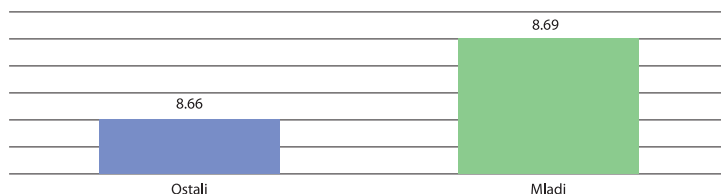
Kao što se može primjetiti najveću razliku u stavovima imamo kod tvrdnje **“vojska preuzima vlast kad je vlada nesposobna”, na osnovu ocjena možemo reći da je ova tvrdnja mnogo bitnija mladima, nego ostalim ispitanicima**, i da je upravo mladi smatraju veoma važnom odlikom demokratije, a ostali ispitanici nemaju toliko pozitivan stav prema ovoj tvrdnji, tj. ne smatraju je toliko važnom.

Grafikon 33: Odlike demokratije (%)

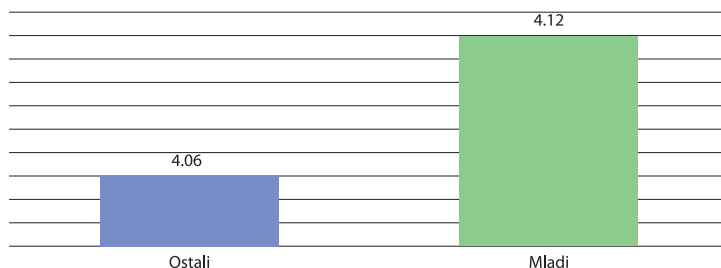
Na pitanje „Koliko Vam je važno da živite u zemlji kojom se upravlja na demokratski način?“ takođe je trebalo odgovoriti ocjenom na skali od 1 do 10 (1 znači „nimalo mi nije bitno“, a 10 znači „apsolutno mi je bitno“). Prosječna ocjena koju su dali ostali ispitanici bila je 8,66; a ocjena koju su dali mladi 8,69 (prikazano u grafikonu 34); možemo reći da je **i mladim i ostalim ispitanicima veoma bitno da se u zemlji u kojoj žive upravlja na demokratski način, kao i to da postoji veoma mala, neznatna, razlika u njihovim stavovima.**

Grafikon 34: Demokratski način upravljanja (%)

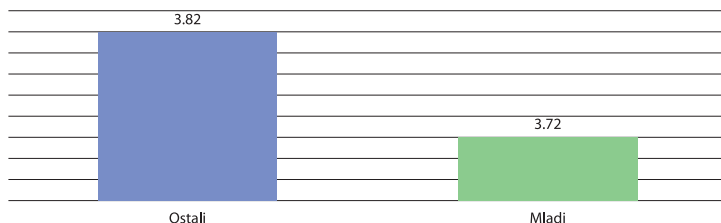

Za pitanje: „**U kojoj mjeri se ovom zemljom danas upravlja na demokratski način?**“ ispitanicima je ponuđena skala od 1 do 10, gdje 1 znači „nimalo demokratski“, a 10 „potpuno demokratski“, i mogućnost da ovu tvrdnju ocijene. Prosečna ocjena koju smo dobili od mladih ispitanika bila je 4,12, a od starijih tj. ostalih ispitanika 4,06 (grafikon 35); što znači da **obje grupe ispitanika, sa veoma malom razlikom u ocjeni, tj. stavovima, smatraju da se Crnom Gorom danas ne upravlja na demokratski način.**

Grafikon 35 : U kojoj mjeri se Crnom Gorom ne upravlja ne demokratski način (%)

Ocijenjujući zadovoljstvo načinom **na koji funkcioniše politički sistem u Crnoj Gori u posljednje vrijeme** (takođe koristeći skalu od 1 do 10; gdje 1 znači „nimalo zadovoljan/na“, a 10 znači „potpuno zadovoljan/na“), ispitanici su dali sljedeće prosječne ocjene: Ostali 3,82, a mladi 3,72; što znači da je njihovo zadovoljstvo na niskom nivou, odnosno da su **nezadovoljni trenutnom situacijom i načinom na koji funkcioniše politički sistem danas** (prikazano u grafikonu 36). Takođe, primjećujemo i malu razliku u stavovima između mladih i starijih ispitanika.

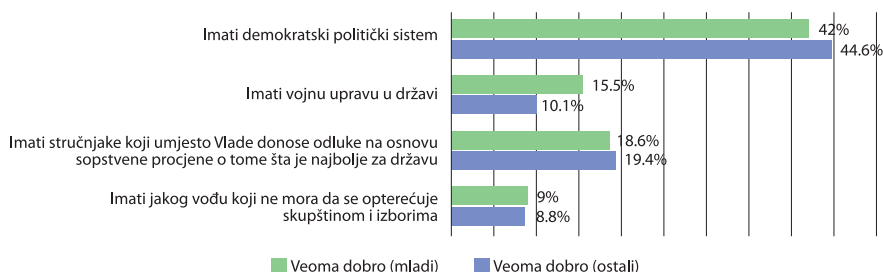
Grafikon 36: Zadovoljstvo političkim sistemom (%)

Kada govorimo o različitim tipovima političkog sistema, kao o mogućem načinu upravljanja ovom zemljom, ispitanicima je dato nekoliko tvrdnji, i svaku od njih je trebalo ocijeniti posebno (podaci dobijeni tokom istraživanja prikazani su u grafikonu 37).

Na osnovu dobijenih rezultata, možemo reći da **ispitanici smatraju da je najvažnije imati demokratski politički sistem** (grafički prikaz dat u grafikonu 37, u procentima), skoro polovina ispitanika iz obje grupe složila se sa ovom tvrdnjom;

Sljedeće što obje grupe ispitanika smatraju važnim je **imati stručnjake koji umjesto Vlade donose odluke na osnovu sopstvene procjene o tome šta je najbolje za državu; nešto je manji broj onih koji smatraju da je važno imati vojnu upravu u državi**.

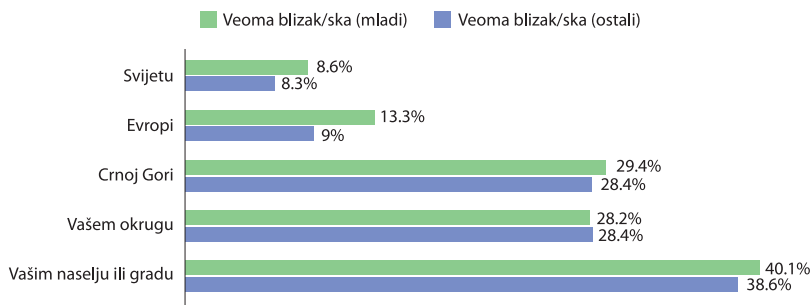
Razlike u stavovima između mladih i starijih ispitanika su male, osim u slučaju tvrdnje „važno je imati vojnu upravu u državi“. Primjećujemo da se više mladih ispitanika opredijelilo za ovu tvrdnju, nego što je to slučaj sa starijim ispitanicima, što takođe pokazuje da je mladima ovo veoma važno.

Grafikon 37: Ocjena političkog sistema (%)

Ljudi imaju različita mišljenja o sebi i svom odnosu prema svijetu. Ako pogledamo podatke dobijene tokom ovom istraživanja, prikazane u

grafikonu 32, možemo reći **da ispitanici najveću bliskost, sasvim očekivano, osećaju prema svom naselju ili gradu; zatim prema svom okrugu i Crnoj Gori** (male razlike u procentima), **i na kraju prema Evropi i svijetu**. Kod poslednja dva primjećujemo i razlike u stavovima između mladih i ostalih ispitanika; kao što vidimo **veći broj tj. procenat mladih** (u poređenju sa procentom ostalih ispitanika) **osjeća bliskost prema ljudima koje ne poznaje, tačnije prema Evropi i svijetu u cjelini**.

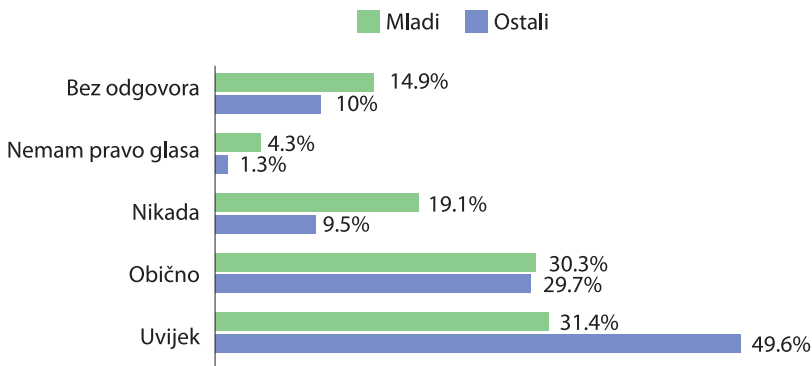
Grafikon 38: Bliskost (%)

Na pitanje: „Da li na izborima glasate uvijek, obično ili nikada?“ najviše ispitanika, iz obje grupe, uvijek izlazi na izbore na lokalnom nivou (kao što se može vidjeti iz podataka prikazanih u grafikonu 39.) najmanje je onih, opet iz obje grupe ispitanika, koji nikada nisu glasali na izborima odnosno nemaju pravo glasa.

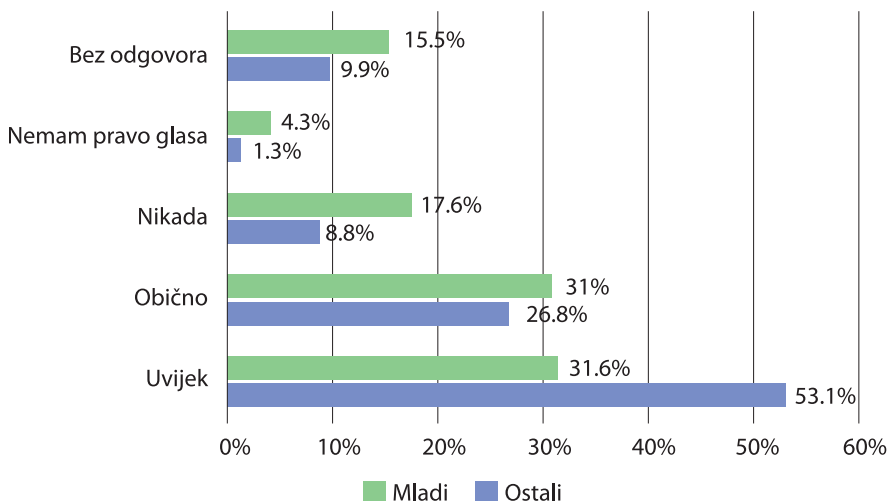
Ako pogledamo razlike u odgovorima, između mladih i ostalih ispitanika, uočavamo da postoji veoma velika razlika u broju tj. procentu, onih koji uvijek izlaze na izbore; u ovom slučaju ostali ispitanici, u odnosu na mlade ispitanike, izlaze na izbore u mnogo većem broju tj. procentu. Treba primijetiti i to da **oko 20% mladih nikada ne izlazi na izbore na lokalnom nivou**.

Grafikon 39: Da li glasate na izborima – lokalni nivo (%)

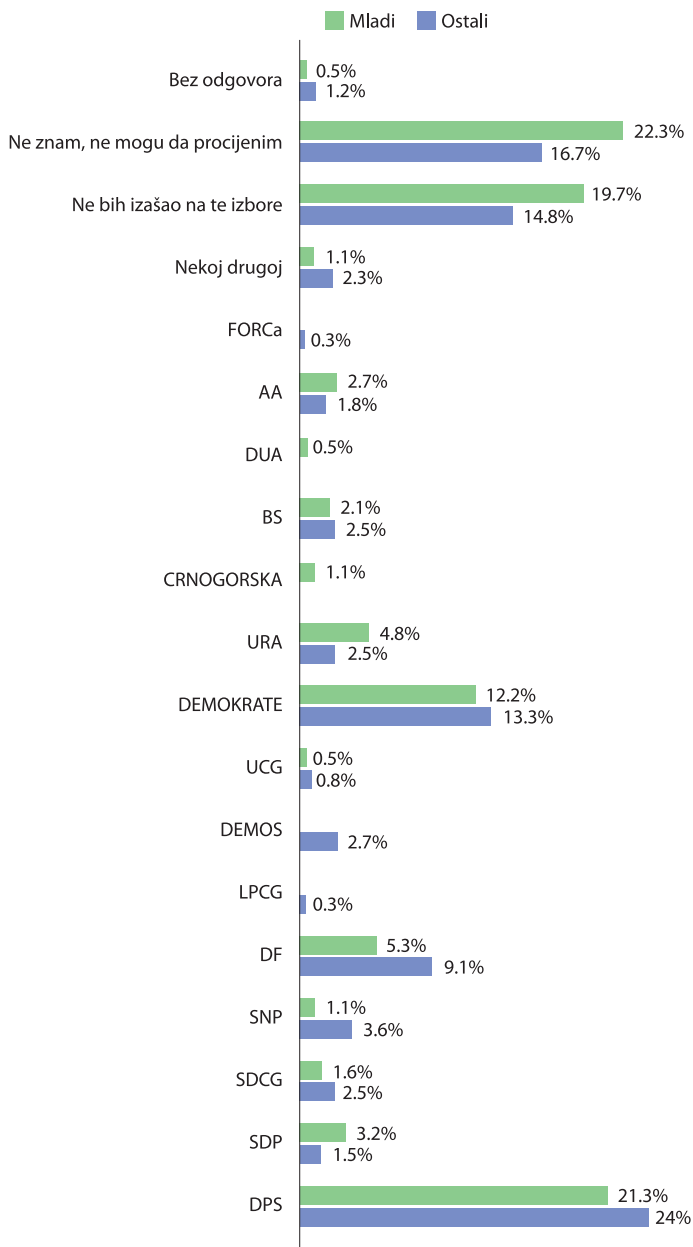
Vrlo je slična situacija i kada su u pitanju izbori na državnom nivou (grafikon 40). **Najviše ispitanika, iz obje grupe, izlazi na izbore „uvijek“, nešto manje ispitanika izlazi na izbore „obično“, a najmanje je onih koji na izbore ne izlaze „nikada“ (kao i onih koji nemaju pravo glasa).**

Grafikon 40: Da li glasate na izborima- državni nivo (%)

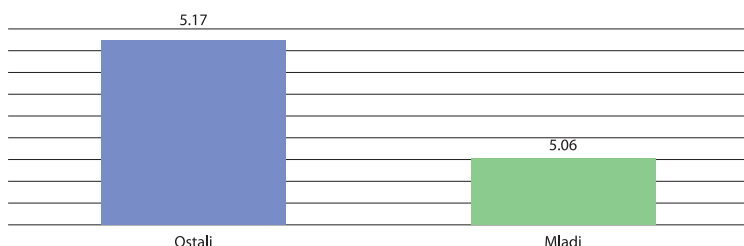
Ispitanicima je data lista na kojoj su se nalazile sve političke partije iz Crne Gore, sa svojim predstavnicima. Od ispitanika se tražilo da označe onu političku partiju koja im je najprivlačnija. Njihovi odgovori prikazani su u grafikonu 41. Kao što grafikon pokazuje, **najveći broj ispitanika smatra DPS najprivlačnijom političkom partijom. Zatim slijede Demokrate i DF, i u sva tri slučaja je broj tj. procenat starijih ispitanika koji smatraju ove političke partije privlačnim, bio veći od procenta mladih ispitanika koji su se odlučili za iste političke partije.**

Ispitanicima su najmanje privlačne bile Forca i LPCG (za koje su se, inače, izjasnili samo stariji ispitanici).

Grafikon 41: Koja politička partija Vam je najprivlačnija (%)

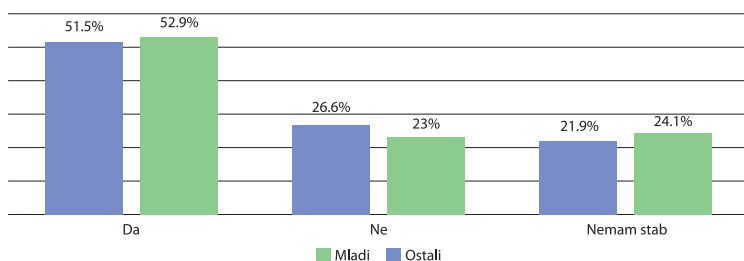
Za tvrdnju: “Neki ljudi kažu da bi Evropska unija trebalo da nastavi da se širi. Drugi kažu da se već previše proširila.” je trebalo dati ocjenu na skali od 1 do 10 (1 znači „treba da se širi“, a 10 znači „već se previše proširila“). Grafikon 42 pokazuje prosječnu ocjenu (tj.srednju vrijednost ili aritmetičku sredinu) koju smo dobili obradom podataka dobijenih tokom ovog istraživanja: 5,17 za grupu ostalih ispitanika, i 5,06 u grupi mladih. **Iako obje grupe imaju sličan stav o ovom pitanju (sudeći po ocjenama, obje grupe smatraju da EU ne bi trebalo da nastavi da se širi), primjećujemo da je starijim ispitanicima ova tvrdnja važnija (nego mladima).**

Grafikon 42: Da li bi EU trebalo da nastavi da se širi (%)

Sledeće pitanje odnosilo se na članstvo Crne Gore u EU i NATO. Podaci koje smo dobili prikazani su grafikonima 43 i 44. **Kad je riječ o članstvu Crne Gore u EU, podaci ukazuju da oko polovine ispitanika, i mladih i starijih, podržava ovo članstvo.** Broj mladih ispitanika je, u poređenju sa brojem ostalih ispitanika, za nijansu veći; dakle **mladima je ovo malo važnije nego starijim ispitanicima.** Treba primijetiti i da petina ispitanika nije imala stav o ovom pitanju.

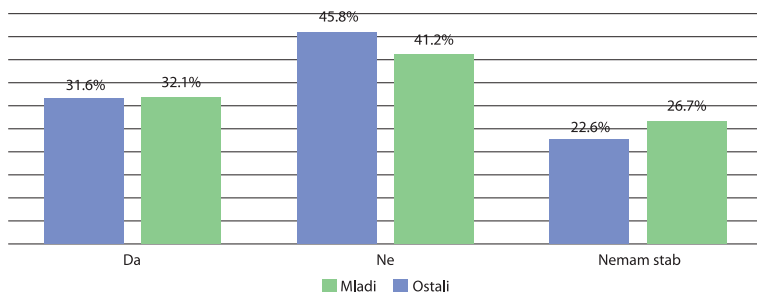
Grafikon 43: Podržavate li članstvo Crne Gore u EU (%)

Kada govorimo o članstvu Crne Gore u NATO podaci su dosta drugačiji. Najveći je broj onih koji ne podržavaju ovo članstvo, i takođe primjećujemo da je veći broj onih ispitanika koji pripadaju grupi ostalih, nego onih iz

grupe mladih. Dakle, ako uporedimo samo odgovore koje su dali stariji i mladi ispitanici, možemo reći da su **stariji ispitanici u većem broju tj. procentu protiv ovakvog članstva.**

Grafikon 44: Podržavate li članstvo Crne Gore u NATO %

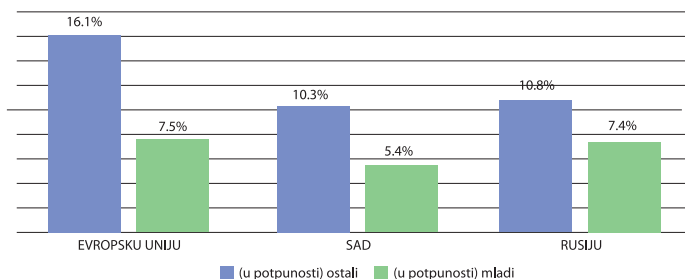

Ispitanicima smo postavili pitanje “U kojoj mjeri se, po Vašem mišljenju, u spoljnoj politici Crna Gora treba oslanjati na Evropu, SAD i Rusiju?” i dobijene odgovore prikazali u grafikonu 45. Ispitanicima su ponuđeni odgovori: “nimalo”, “malo”, “u velikoj mjeri” i “u potpunosti”.

Podaci prikazani u grafikonu 45 odnose se samo na odgovor „u potpunosti“. Na osnovu prikazanog, možemo reći da **najveći broj ispitanika iz obje grupe podržava oslanjanje na Evropsku Uniju (iako je broj starijih ispitanika koji podržavaju ovo, u značajnoj mjeri veći od broja mladih ispitanika), dok je broj onih (iz obje grupe) koji podržavaju oslanjanje na Rusiju i SAD nešto niži.**

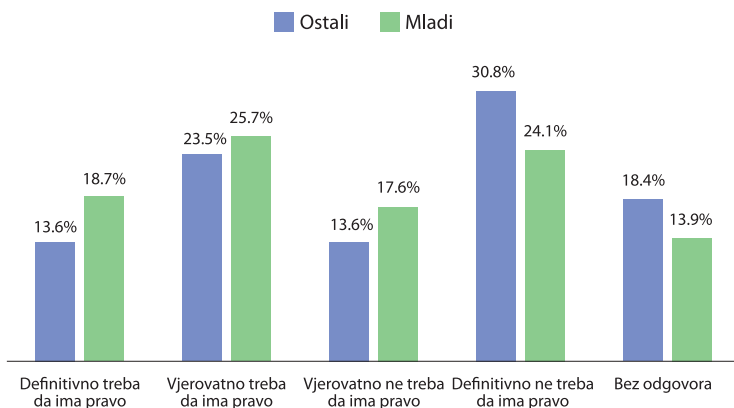
Takođe, primjećujemo da je broj mladih koji se „u potpunosti“ slažu sa oslanjanjem Crne Gore na neku od navedenih država odnosno državnih zajednica, dosta manji u poređenju sa brojem ostalih ispitanika, što znači da mladi mnogo manje podržavaju ovakvu vrstu odnosa.

Grafikon 45: U kojoj mjeri se u spoljnoj politici Crna Gora treba oslanjati na... (%)

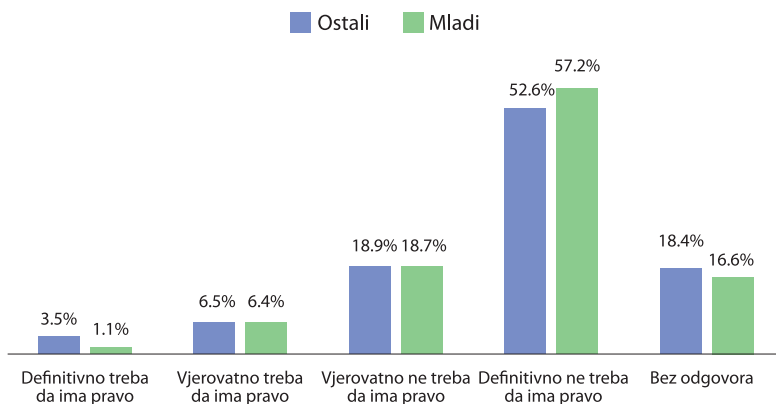
Sljedeći grafikoni prikazuju podatke koje smo dobili kao odgovor na pitanje: „Da li smatrate da Vlada Crne Gore treba ili ne treba da ima pravo da vrši video nadzor na javnim mjestima/nadgleda svu elektronsku poštu i sve druge informacije koje se razmjenjuju na internetu/prikuplja informacije o bilo kojoj osobi koja živi u Crnoj Gori bez znanja te osobe?“. Za svaku od navedenih situacija, svaki ispitanik je trebalo da da jednu od četiri ponuđene ocjene, tj. odgovora (definitivno da, vjerovatno da, vjerovatno ne i definitivno ne).

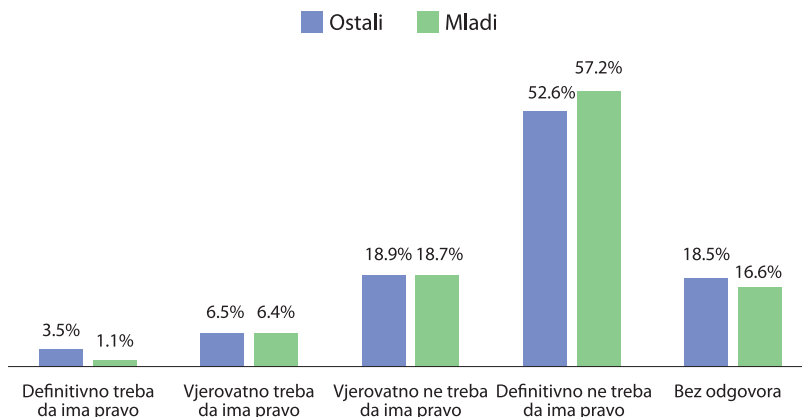
Grafikon 46: Da li smatrate da Vlada Crne Gore treba da ima pravo da vrši video nadzor na javnim površinama (%)

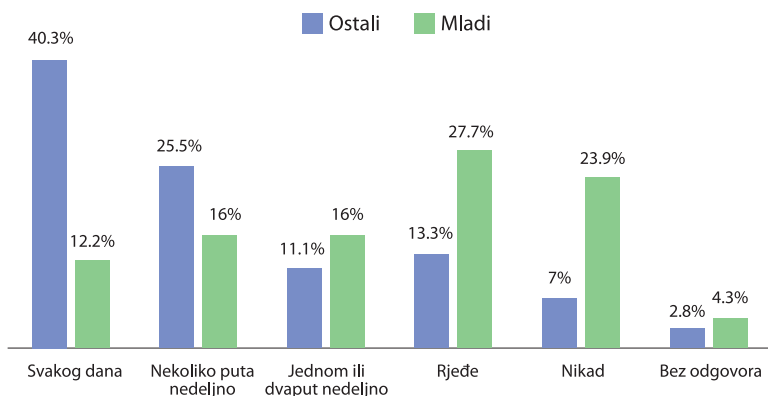
Kao što se može videti iz grafikona 46, 47 i 48, **najviše ispitanika dalo je odgovor „definitivno ne“ za svaku od ovih tvrdnji.**

Grafikon 47: Da li smatrate da Vlada Crne Gore treba da ima pravo da pregleda e-poštu (%)

Grafikon 48: Da li smatrate da Vlada Crne Gore treba da ima pravo da prikuplja informacije o svima (%)

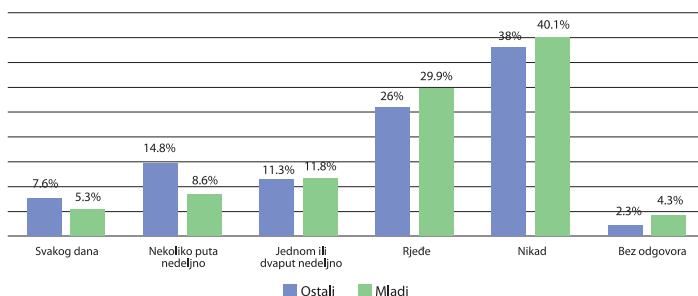
Na pitanje: „Koliko često pratite politiku putem televizije/radija/novina/društvenih mreža?“ ispitanici su davali jedan od ponuđenih odgovora (svakog dana, nekoliko puta nedeljno, jednom ili dva puta nedeljno, rjeđe ili nikad), i to za svako sredstvo javnog informisanja posebno.

Grafikon 49: Koliko često pratite politiku putem televizije (%)

Grafikon 49 pokazuje podatke koji se odnose na to koliko često ispitanici obje kategorije, tj. grupe, prate politiku putem televizije. Možemo da primijetimo da veoma veliki broj starijih ispitanika svakodnevno prati politiku putem televizije, dok je nešto manji broj onih starijih ispitanika koji to čine nekoliko puta nedeljno ili jednom ili dva puta nedeljno. Najmanji broj starijih ispitanika ne prati politiku putem televizije (nikada). Ako

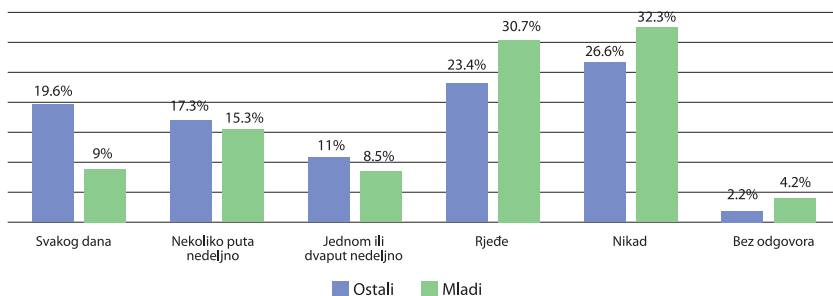
bismo posmatrali samo mlade ispitanike, i uporedili sa starijima, možemo da uočimo da je situacija obrnuta. **Najmanje je onih koji televiziju prate svakodnevno, zatim nešto malo više onih koji to čine nekoliko puta nedeljno ili jednom ili dva puta nedeljno, a očekivano najviše onih koji politiku nikada ne prate putem televizije.**

Grafikon 50: Koliko često pratite politiku putem radija (%)

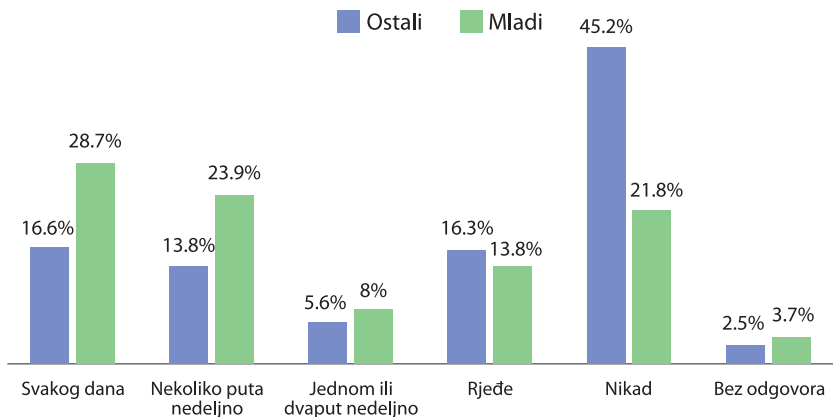

Grafikon 50 pokazuje da jako mali broj ispitanika iz obje grupe svakodnevno prati politiku preko radija, i da oko 40% ispitanika iz obje grupe to ne čini nikada. Dakle, kad je u pitanju radio i to koliko često ispitanici prate politiku putem radija, primjećujemo da su odgovori obje grupe ispitanika slični, kao i da imamo sasvim drugačiju sliku od one prikazane grafikonom 49.

Grafikon 51: Koliko često pratite politiku putem novina (%)

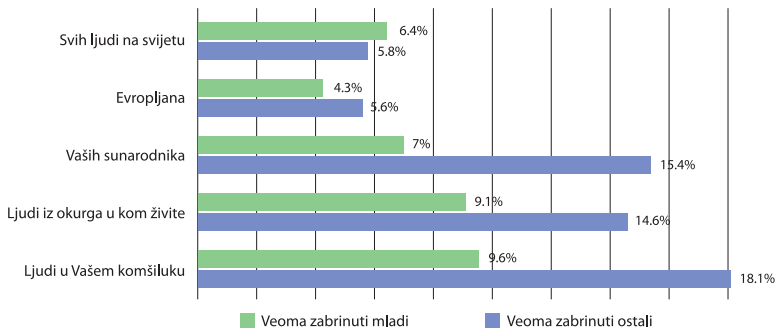
Kad su u pitanju dnevne novine i to koliko često ispitanici prate politiku na ovaj način, podaci (prikazano u grafikonu 51) ukazuju na to da **najveći broj ispitanika (i mladih i starijih) jako rijetko ili nikada ne prati politiku putem dnevnih novina i da je najmanje onih koji je prate jednom ili dva puta nedeljno.** Takođe primjećujemo i da postoji velika razlika u odgovorima (procentualno) između mladih i ostalih ispitanika, kad je u pitanju svakodnevno praćenje političkih događanja putem dnevne štampe.

Grafikon 52: Koliko često pratite politiku putem društvenih mreža (%)

Posljednji grafikon koji se odnosi na ovo pitanje pokazuje koliko često ispitanici prate politička dešavanja putem društvenih mreža (grafikon 52). Kao što se može vidjeti iz prikazanih podataka, **najviše mladih ispitanika svakodnevno prati politiku upravo na ovaj način**. Takođe, primjećujemo da najveći broj starijih ispitanika ovaj način nikada ne koristi za praćenje političkih dešavanja. Dakle, podaci dobijeni prilikom ovog istraživanja nedvosmisleno ukazuju da **stariji ispitanici uglavnom prate politička dešavanja putem televizije, dok mlađi ispitanici to čine putem društvenih mreža**.

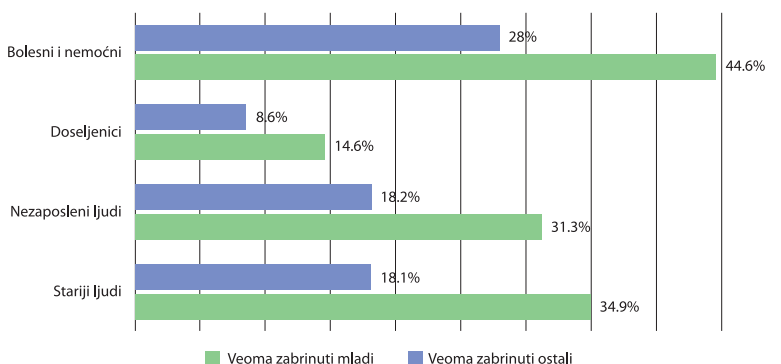
Odgovori na pitanje: "U kojoj mjeri ste zabrinuti za životne uslove ljudi u Vašem komšiluku/ljudi iz okruge u kome živite/Vaših sunarodnika/Evropljana/svih ljudi na svijetu?", prikazani su u grafikonu 53. Primjećujemo da je **većina ispitanika, iz obje grupe, zabrinuta za ljude iz svoje okoline, zatim za ljude iz svog okruge i za svoje sunarodnike, a najmanje za Evropljane**.

Ako uporedimo odgovore koje su dali mladi ispitanici, sa onima koje su dali ostali, možemo reći da su stariji tj. ostali ispitanici generalno zabrinutiji, jer postoje velike procentualne razlike kad su u pitanju ljudi u komšiluku, ljudi iz okruge i sunarodnici.

Grafikon 53: U kojoj mjeri ste zabrinuti za životne uslove (%)

Nešto je drugačija situacija kada je u pitanju briga odnosno zabrinutost ispitanika za starije ljude, nezaposlena lica, doseljenike i bolesne i nemoćne. Podaci koje smo dobili (i koje smo prikazali u grafikonu 54), pokazuju da ispitanici (iz obe grupe) najveću zabrinutost pokazuju kada su u pitanju bolesna i nemoćna lica, zatim slijedi zabrinutost za stara lica uopšte, dok je najmanji procenat ispitanika zabrinut za doseljenike.

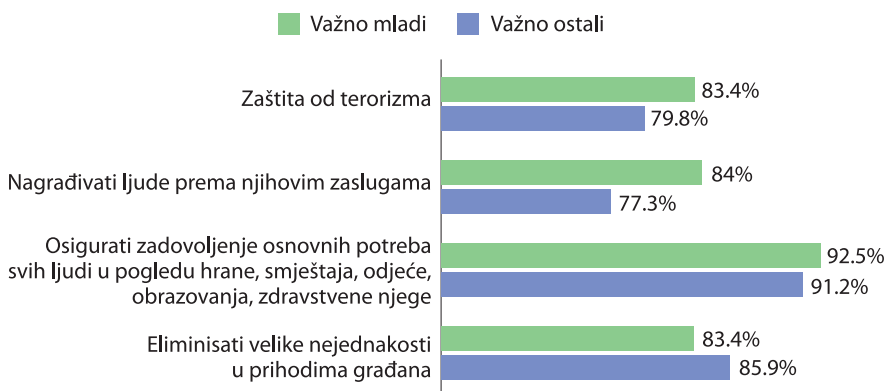
Ako bismo uporedili odgovore mladih ispitanika sa onim odgovorima koje su dali ostali ispitanici, mogli bismo da primijetimo značajnu razliku u procentima, i da primijetimo, opet, da su stariji ispitanici generalno zabrinutiji, i da procentualno najveće razlike postoje kad je u pitanju zabrinutost (starijih ispitanika) za stara lica uopšte i zabrinutost za bolesne i nemoćne.

Grafikon 54: U kojoj mjeri ste zabrinuti za životne uslove ljudi u Vašoj zemlji (%)

I poslednje pitanje u ovoj grupi pitanja, koja se odnose na ispitanike obje grupe, tj. i na mlade i na ostale ispitanike, je: „Šta bi društvo trebalo da obezbijedi?“ Od ispitanika se očekivalo da za svaku od navedenih tvrdnji kažu da li je smatraju važnom ili nevažnom. Podaci su prikazani u grafikonu 55 i pokazuju da skoro svi ispitanici smatraju da je najvažniji zadatak društva da osigura zadovoljenje osnovnih životnih potreba.

Razlike u stavovima između ostalih i mladih ispitanika su veoma uočljive kad je u pitanju nagrađivanje ljudi prema njihovim zaslugama. **Veći broj mladih, u poređenju sa starijim ispitanicima, ovo smatra veoma bitnim, čak po procentu njihovih odgovora, bitnijim i od zaštite od terorizma i od eliminisanja nejednakosti u prihodima.**

Grafikon 55: Šta bi društvo trebalo da obezbijedi (%)

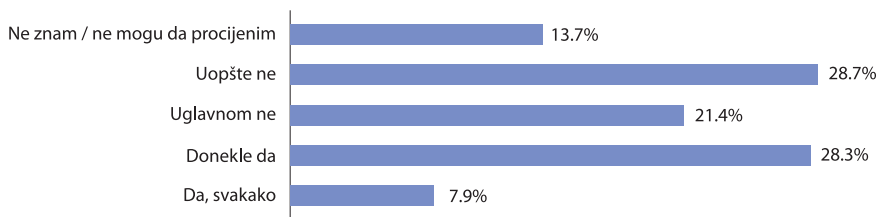

PITANJA POSTAVLJENA SAMO MLADIMA

U okviru istraživanja definisali smo set pitanja koji je postavljen samo mladima od 30 godina. Ovo su pitanja, zapravo, koji se tiču samo mladih, njihove percepcije i procjena.

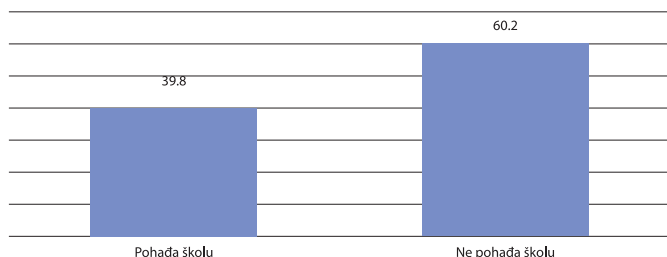
Na pitanje: “Da li Crna Gora kao država vodi posebnu brigu u mladima?“, većina mladih ispitanika (kumulativno) dala je negativan odgovor, smatrajući da Crna Gora ne vodi posebnu brigu o mladima. U grafikonu 56, prikazani su rezultati razvrstani prema upitniku, na četiri grupe odgovora. **Najveći broj mladih ispitanika smatra da Crna Gora „uopšte ne vodi brigu o mladima“, dok je najmanje onih koji smatraju da Crna Gora u potpunosti vodi računa o mladima (odgovor „da, svakako“).**

Grafikon 56: Da li Crna Gora kao država vodi posebnu brigu u mladima (%)

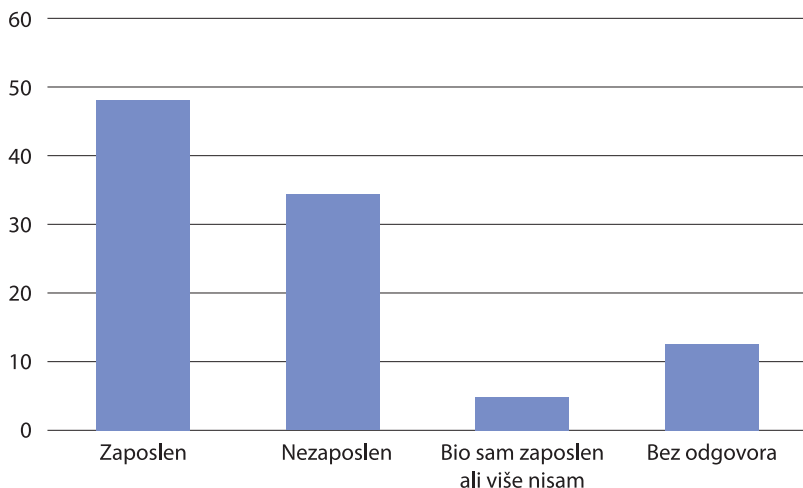

Kao što se može vidjeti iz grafikona 57, oko 40% ispitanika u našem uzorku još uvijek pohađa školu ili studira.

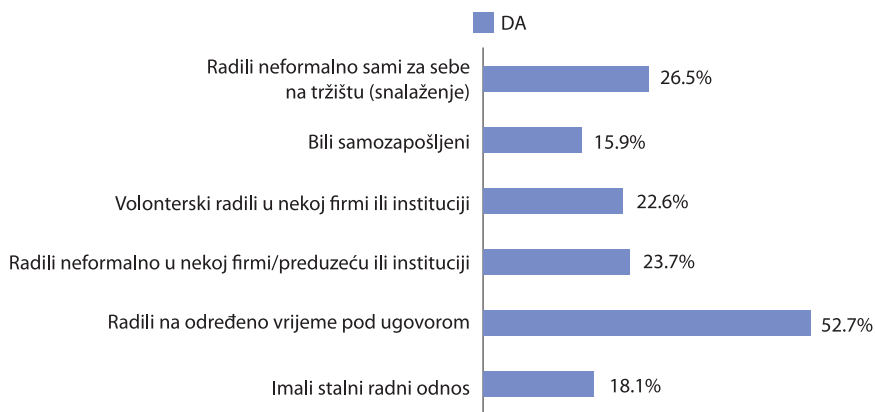
Grafikon 57: Da li još uvijek idete u školu ili studirate (%)

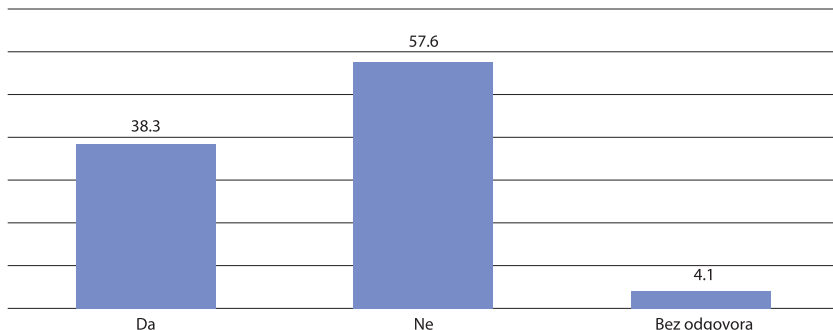
Grafikon 58, prikazuje procenat mladih ispitanika koji su dali odgovor na pitanje: “Da li ste zvanično zaposleni?“. Podaci dobijeni ispitivanjem, ukazuju da je **oko polovine mladih ispitanika zaposleno, a da je mali procenat mladih ostao bez posla u prethodnom periodu.**

Grafikon 58: Da li ste zvanično zaposleni (%)

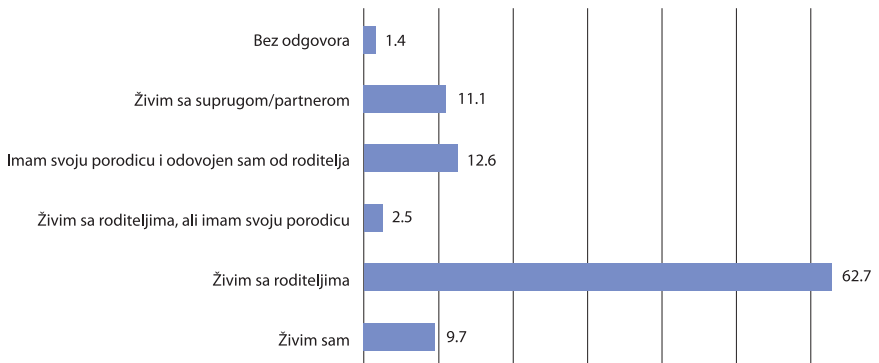
Govoreći dalje o radnom odnosu, podaci dobijeni tokom istraživanja, ukazuju na to da je **najveći broj onih ispitanika koji su radili na određeno vrijeme, pod ugovorom**, nešto je manje onih koji su radili neformalno sami za sebe na tržištu ili u nekoj firmi (volonterski); dok je najmanje onih koji su do sada bili samozaposleni (prikazano u grafikonu 59).

Grafikon 59: Da li ste ikada... (%)

U grafikonu 60, prikazani su podaci dobijeni kao odgovor na pitanje: “Da li samostalno ostvarujete neke prihode?”. Podaci ukazuju da **oko 40% mladih ispitanika samostalno ostvaruje neke prihode**.

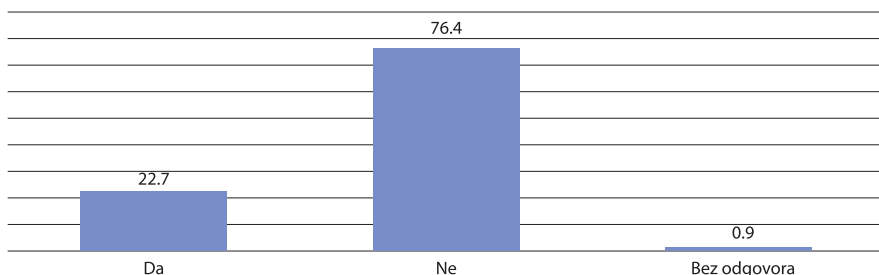
Grafikon 60: Da li samostalno ostvarujete neke prihode (%)

Mladi danas uglavnom žive sa svojim roditeljima. Kao što prikazuje grafikon 60, **čak više od polovine mladih ispitanika živi sa svojim roditeljima.** Dosta je manji broj onih koji su odvojeni od svojih roditelja i žive sa svojom porodicom ili partnerom (oko 24% mladih; ako posmatramo odgovore „imam svoju porodicu“ i „živim sa partnerom“), a najmanje je onih koji žive sami.

Grafikon 61: Da li živite sami ili sa svojim roditeljima (%)

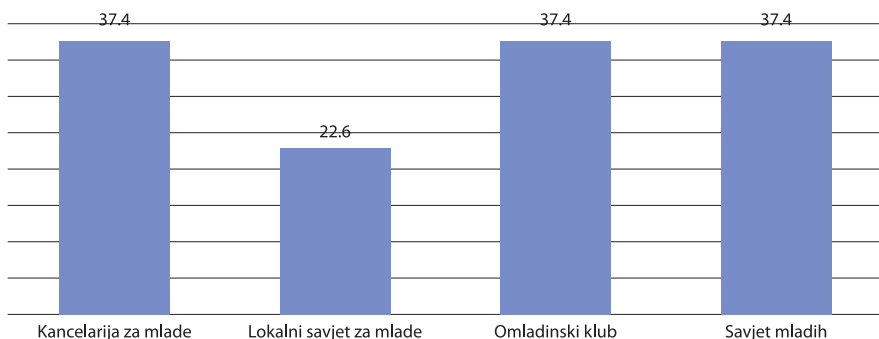
Grafikon 62 prikazuje odgovore koje su mladi dali na pitanje da li znaju neku organizaciju koja se bavi problemima mladih. Podaci ukazuju da je velika većina mladih upoznata sa ovim organizacijama, a kao najpoznatije navode sledeće organizacije: Juventas, Mladi naučnici, Alfa centar, CEDEM, Crnogorski forum mladih, Fond za mlade, Alternativa, Inicijativa itd.

Grafikon 62: Da li znate neku organizaciju koja se bavi problemima mladih (%)

Kao što se može videti iz podataka priloženih i prikazanih u grafikonu 63, mladi ispitanici, **najveći broj njih, skoro u istom procentu, znaju za savjet mladih, omladinski klub i kancelariju za mlade, a nešto manji broj ispitanika za lokalni savjet za mlade.**

Grafikon 63: Da li u ste čuli za neko od navedenih tijela (%)

Sledeći grafikon (grafikon 64), pokazuje nekoliko mogućih dostignuća kada je riječ o položaju mladih u Crnoj Gori. Od ispitanika se očekivalo da ocijene u kojoj mjeri su ova dostignuća ostvarena, a da bi to postigli bila su im data 4 ponudena odgovora: “uopšte nije ostvareno”, “uglavnom nije ostvareno”, “ostvareno u velikoj mjeri” i “ostvareno u potpunosti”. Grafikon 64 prikazuje samo procenat mladih ispitanika koji su navedena dostignuća ostvarili u potpunosti. Kao što podaci ukazuju, **najviše je onih koji smatraju da je u Crnoj Gori dostignut cilj „zdravlje i bezbjednost mladih“, zatim slede oni koji smatraju da je ostvaren cilj „mladi su aktivni u stvaranju kulturnih sadržaja“, a najmanji broj onih koji smatraju da je dostignut cilj „Mladi aktivno učestvuju u donošenju političkih odluka.**

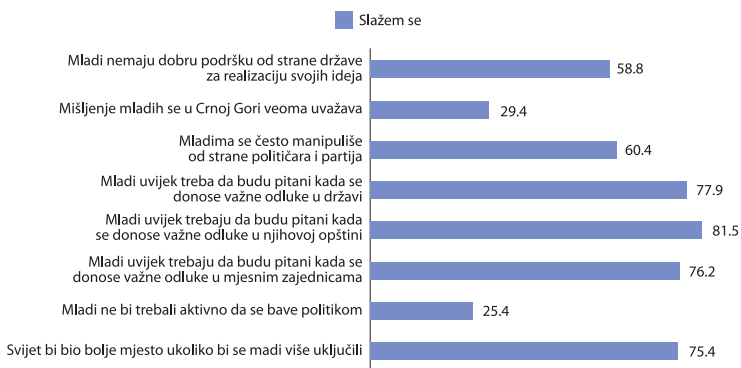
Grafikon 64: Nekoliko mogućih dostignuća kada je riječ o položaju mladih (%)

Mladi se uglavnom slažu s tim da treba da budu pitani kad se donose važne odluke u njihovoj opštini, mjesnim zajednicama i uopšte prilikom donošenja bilo kakvih važnih političkih odluka; kao i to da **uglavnom smatraju da bi svijet bio bolje mjesto ako bi mladi bili uključeni u proces donošenja važnih političkih odluka**. Najveći broj mladih, tačnije velika većina, dali su odgovore „slažem se“.

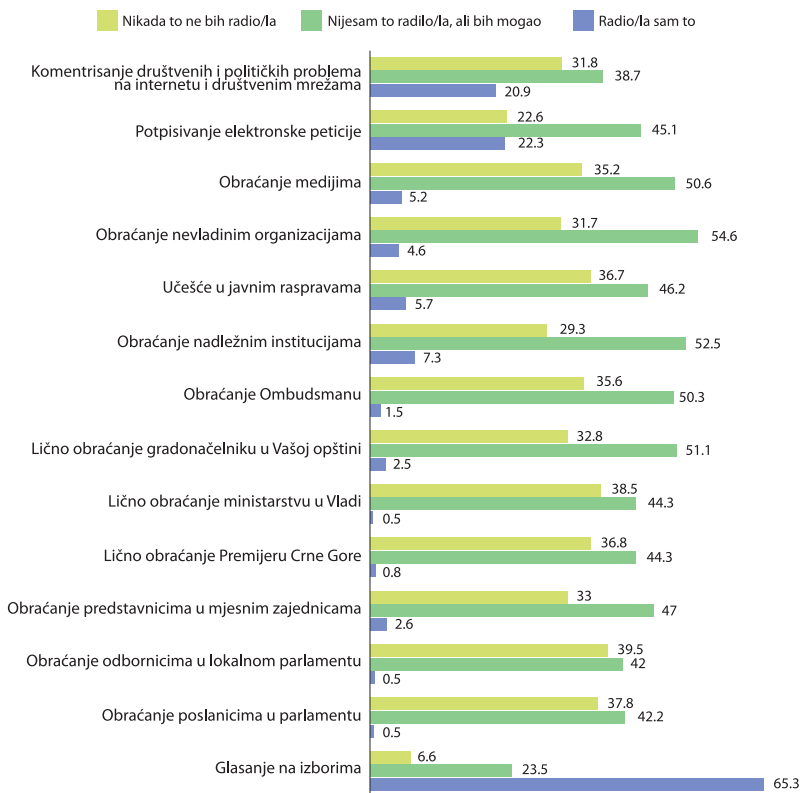
Takođe grafikoni pokazuju i to da **mladi uglavnom misle da nemaju podršku od strane države za realizaciju svojih ideja, da se mladima često manipuliše (političari i partije)**.

Grafikon 65: Ocjena određenih stavova (%)

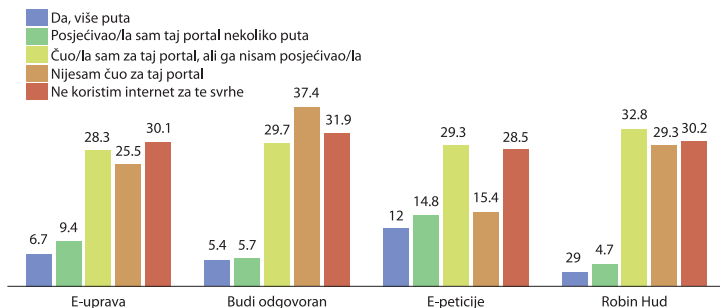
Postoji mnogo načina da građani učestvuju u procesu donošenju odluka. Neki od načina su obraćanje medijima, potpisivanje peticije, učešće u javnim raspravama, ali i komentarisanje na društvenim mrežama. Mladi su ocjenjivali neke od ovih aktivnosti, navodeći koje od njih su radili, a koje nisu. Podaci koje smo dobili, prikazani su u grafikonu 66. Možemo reći, na osnovu dobijenih podataka, **da mladi uglavnom ne učestvuju u prikazanim (pomenutim) aktivnostima; najmanji je procenat onih ispitanika koji su se do sada obraćali ministru u Vladi, odbornicima ili poslanicima u Parlamentu i onih koji su se obraćali Ombudsmanu.** Nešto više mladih građana se obraćalo mjesnoj zajednici ili gradonačelniku, zatim onih koji su se obraćali nevladinim organizacijama ili medijima, ili učestvovali na javnim raspravama. **Ipak, najveći procenat mladih kao pozitivan primjer svog učestvovanja u donošenju političkih odluka, navodi glasanje na izborima.**

Grafikon 66: Učestvovanje u procesu donošenja odluke (%)

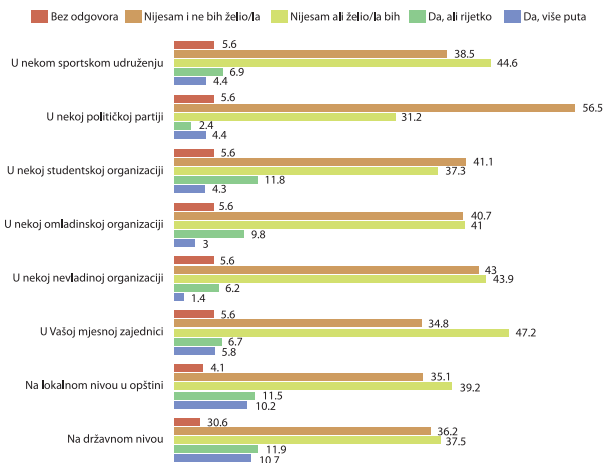
Neki od portala, kao što su E-uprava, Budi odgovoran i Robin Hud, sadrže veoma važne informacije. Pitali smo mlade koliko su upoznati sa postojanjem, kao i samim sadržajem ovih portala. Grafikon 67, pokazuje njihove odgovore. **Najveći broj mladih koji su do sada posjećivali ove portale, zna za postojanje portala E-peticije, zatim slijede oni koji znaju za portal E-uprava, a najmanje im je poznat portal Robin Hud.**

Grafikon 67: Da li ste nekada koristili sledeće portale na internetu (%)

Proces donošenja odluka na državnom nivou, od svih navedenih procesa donošenja odluka (među ponuđenim odgovorima), bio je najinteresantniji mladim ispitanicima, na osnovu podataka (prikazano u grafikonu 68). **Mladi ispitanici su najmanje učestvovali u odlukama koje se sprovode u političkim partijama, a takođe, tu je i najveći broj onih koji ne bi ni željeli da učestvuju u procesu donošenja odluka.**

Grafikon 68: Da li ste nekada učestvovali u procesu donošenja odluka (%)

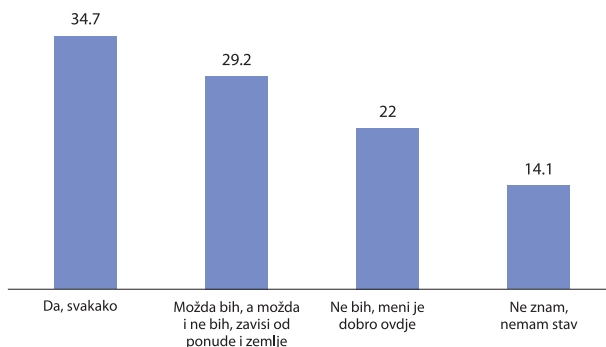
Po mišljenju velike većine mladih ispitanika, **najveći problem sa kojim se oni suočavaju danas su nezaposlenost i ekonomski problemi**; zatim slijede **korupcija i kriminal u društvu**, kao i **nedostatak mogućnosti za napredovanjem u lokalnoj sredini**. Najmanji procenat ispitanika smatra da su to **nerad, lijenost i neaktivnost mladih**.

Grafikon 69: Šta je, prema Vašem mišljenju, najveći problem sa kojim se mladi danas suočavaju (%)

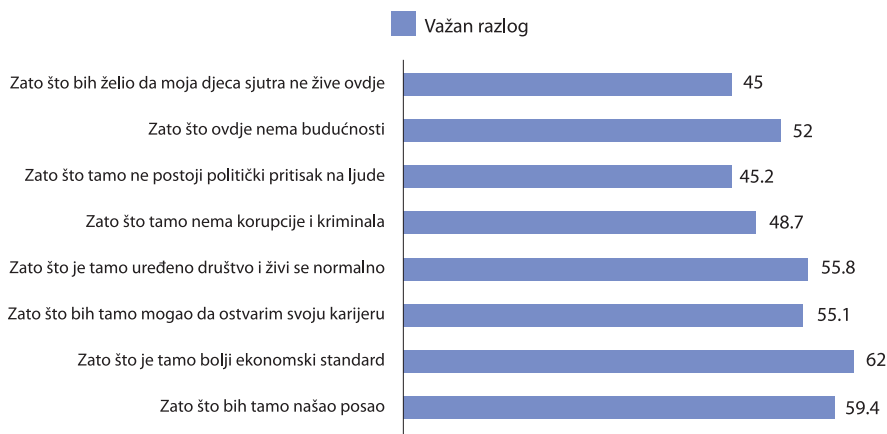
Kao što se vidi u grafikonu 70, **nešto više od trećine mladih želi da napusti Crnu Goru, i da se trajno preseli u neku drugu zemlju**. **Okolo 20% mladih ne želi da napusti Crnu Goru**, jer su zadovoljni trenutnom situacijom, a bilo je i onih koji nisu imali stav o ovom pitanju.

Grafikon 70: Da li biste napustili Crnu Goru i trajno se preselili u neku drugu zemlju (%)

Kao ključne razloge za preseljenje, mladi uglavnom navode bolji ekonomski standard, veliku mogućnost da van Crne Gore pronađu posao, uređeno društvo i bolji život, kao i to da u Crnoj Gori ne vide svoju budućnost. Od ispitanika se očekivalo da označe, za svaki od navedih razloga, da li ga smatraju važnim ili nevažnim, ili o njemu nemaju stav. U grafikonu 71, prikazani su, u procentima, samo potvrdni odgovori (odgovori „vrlo važan razlog“).

Grafikon 71: Važni razlozi za preseljenje (%)

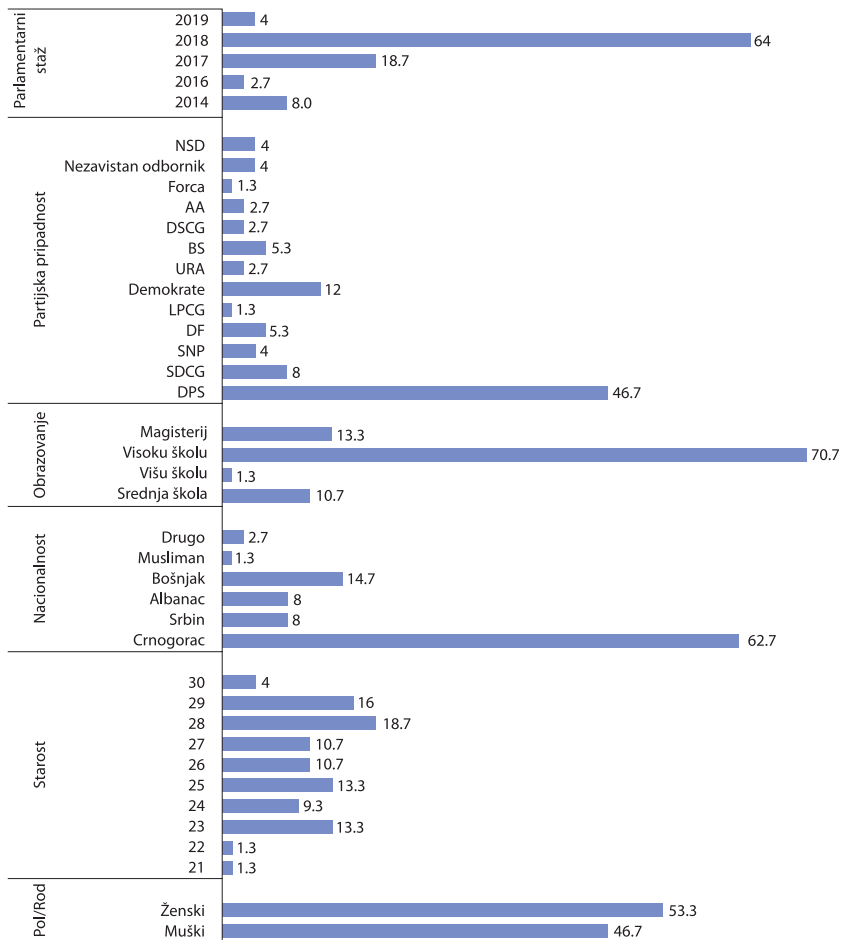

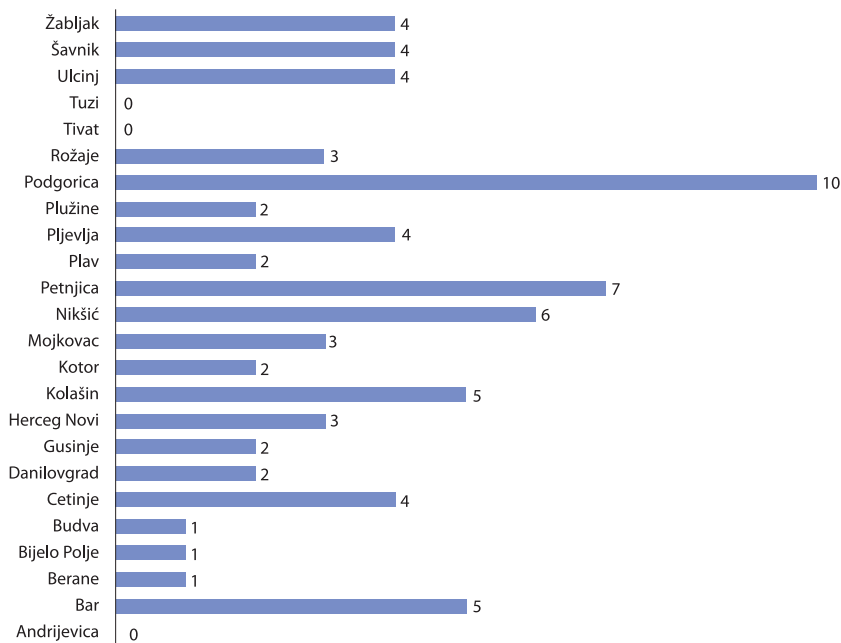
II DIO

Politička participacija mladih: Istraživanje stavova i političkog aktivizma odbornika u lokalnim parlamentima

Osnovne karakteristike mladih odbornika

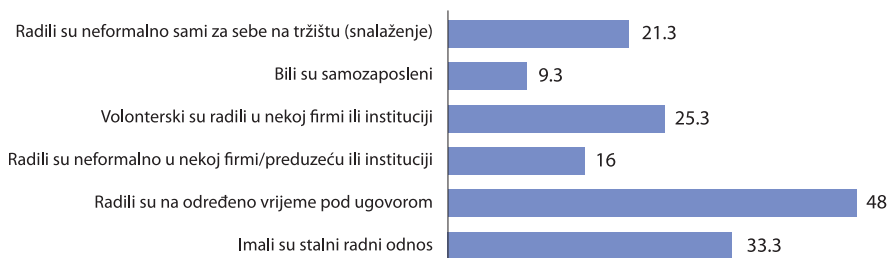
Sastavni dio građanske političke participacije u istraživanju koje je predstavljeno u prvom dijelu, bilo je i istraživanje stavova kao i političkog aktivizma odbornika u lokalnim parlamentima. Pritom, u istraživanje su bili uključeni samo odbornici koji su stari do 30 godina, dakle mladi. Cilj ovog dijela istraživanja bio je da se utvrdi u kojoj mjeri mladi odbornici participiraju u političkom životu, kao i da utvrdimo njihovu percepciju i stavove kada je riječ o omladinskoj politici. Istraživanje je sprovedeno anketnom metodom, a kriterijum izbora ispitanika bio je jednostavan; naime, mailom smo Upitnik proslijedili svim lokalnim odbornicima koji su stari do 30 godina. U krajnjem ishodu, upitnik je popunilo 75 ispitanika, što je više nego zadovoljavajuće imajući u vidu ukupan broj lokalnih poslanika koji ispunjavaju zadati starosni kriterijum. Najprije, u grafikonu 72 prilažemo ključne karakteristike samih ispitanika.

Grafikon 72: Osnovne karakteristike ispitanika (%)

U grafikonu 73 predstavljamo radno iskustvo koje su mladi odbornici prijavili, a koje su ostvarili prije nego su postali odbornici. **Najveći broj mladih odbornika, gotovo svaki drugi, su radili na određeno pod Ugovoroma, svaki treći je imao stalni radni odnos, četvrtina njih je volonterki radila, svaki peti je radio neformalno (snalazio se) na tržištu. Manji broj je radio neformalno u nekoj firmi ili instituciji, a najmanje njih su bili samozaposleni.**

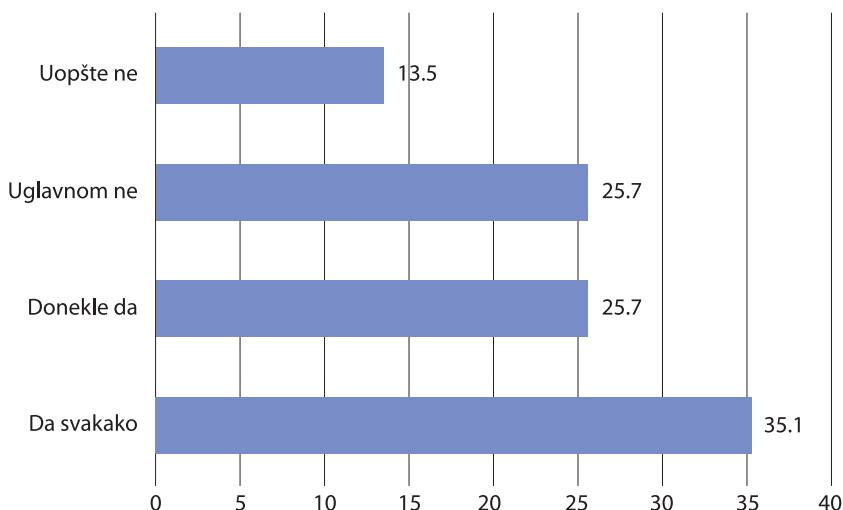
Grafikon 73: Radno iskustvo prije poslaničnog staža (%) DA odgovora

Stavovi mladih odbornika o mladima i omladinskoj politici

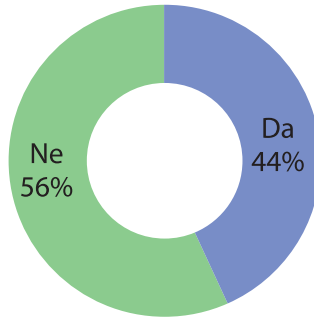
U ovom dijelu istraživanja ispitivali smo određene stavove mladih odbornika, kao i njihovo mišljenje o aktuelnim politikama usmjerenih na mlade, te njihovoj procjeni efektivnosti omladinskih organizacija. Prvo pitanje ticalo se opšte procjene ispitanika o tome da li Crna Gora kao država vodi posebnu brigu o mladima (Grafikon 74). **Preko 35% ispitanika je veoma pozitivno ocijenilo brigu države prema mladima, uz njih preko 25% koji ovu ulogu ocjenjuju djelimično uspješno. Sa druge strane, u manjoj ili većoj meri, briga države se negativno ocjenjuje od strane gotovo 49% ispitanika.**

Grafikon 74: Generalno govoreći, da li je Crna Gora kao država vodi posebnu brigu o mladima (%)

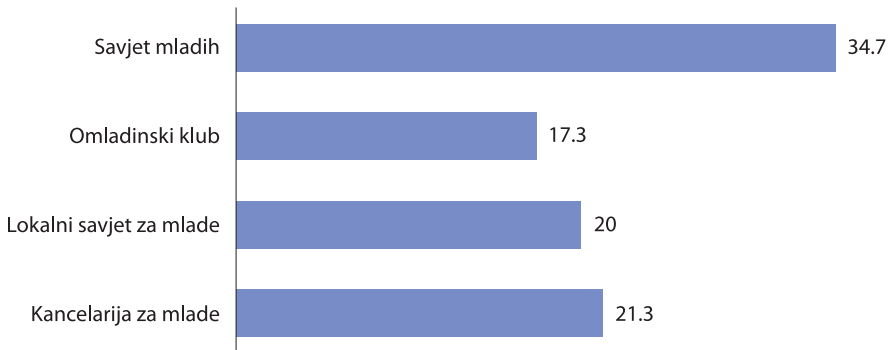
Kada je riječ o organizacijama koje se bave mladima, **nije naročito povoljan nalaz da 56% mladih odbornika ne zna niti jednu omladinsku organizaciju** (Grafikon 75). Od onih koji su naveli da znaju, na otvorenom pitanju su najčešće navodili nevladine organizacije (niti jednu od njih naročito frekventno)

Grafikon 75: Znaju neku organizaciju koja se bavi problemima mladih (%)

U sljedećem pitanju, mi smo postavili pitanje za nekoliko ključnih institucija koje se bave mladima, u kome smo tražili da mladi odbornici procijene doprinos ovih institucija kada je riječ o političkoj participaciji mladih (Grafikon 76). **Od svih institucija koje su procenjivali, najbolje je ocijenjen Savjet mladih.**

Grafikon 76: Doprinos institucija u pravcu poboljšanja političke participacije mladih (%) - veliki doprinos

U sljedećem pitanju, mladi odbornici su procjenjivali koja su to najveća dostignuća koja su ostvorena kada je riječ o položaju mladih i Crnoj Gori (grafikon 77). **Najlošije ocijenjeni aspekt je ekonomska i socijalna sigurnost mladih.**

Grafikon 77: Najveća dostignuća kada je reč o položaju mladih - % SUM ostvareno u potpunosti i u velikoj meri

U sljedećem segmentu ispitivali smo stavove mladih odbornika koristeći četvorostepenu tradicionalni Likertovu ljestvicu ordinalnog tipa. U grafikonu 78 prikazujemo rezultate slaganja u potpunosti sa navedenim stavovima. Rezultati ukazuju na to da su **stavovi mladih odbornika afirmativni kada je riječ o političkoj participaciji mladih na svim nivoima, naročito u lokalnoj zajednici**. Među nisko ocijenjenim stavovima su oni negativni. Jedini koji je indikativan u kritičkom smislu jeste stav da se mišljenje mladih u Crnoj Gori veoma uvažava.

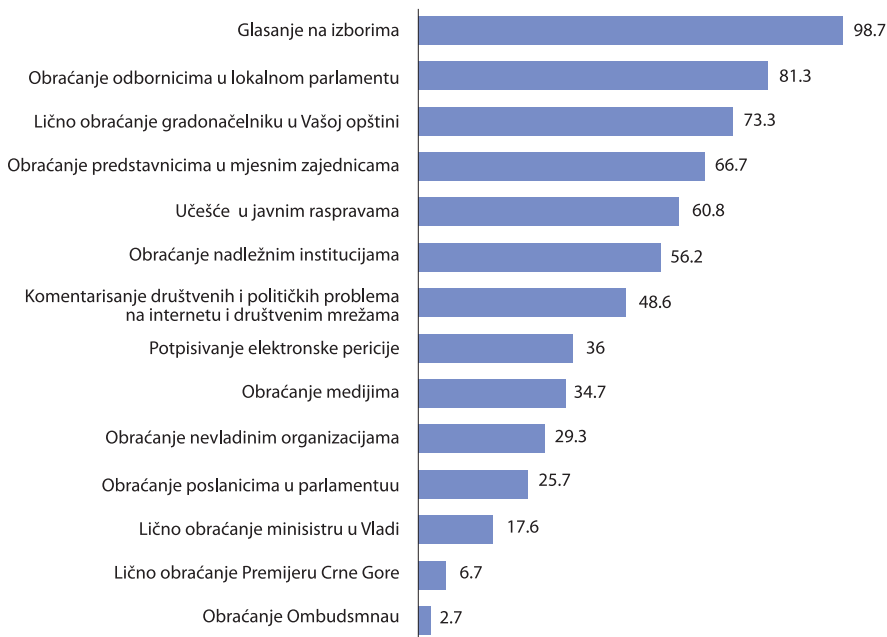
Grafikon: 78 Stavovi o mladima - (%) slažem se u potpunosti

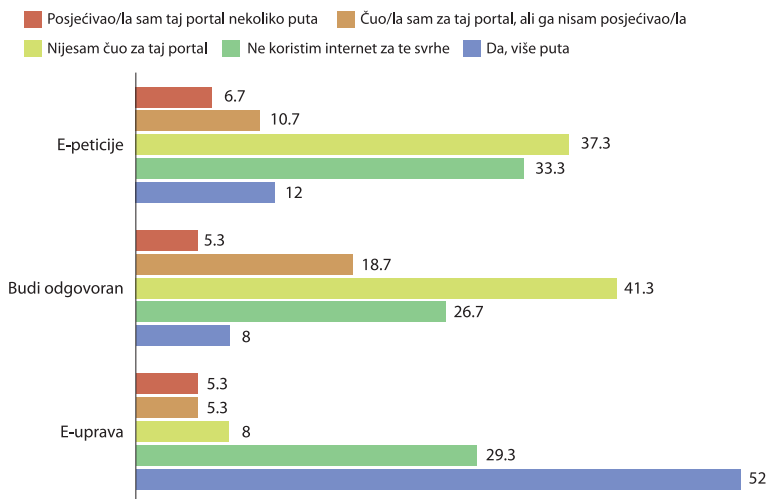
Oblici političke participacije mladih odbornika

U ovom dijelu istraživanja istraživali smo učestalost određenih konkretnih oblika političke participacije **samih mladih odbornika**. **Najprije u (grafikonu 79) dajemo prikaz učestalosti ovih oblika političke participacije. Glasanje je je najučestaliji oblik participacije, ali je i svaki oblik 'obraćanja' veoma često prisutan u političkom učestvovanju mladih odbornika. Rjeđi oblici ponašanja su oni koji su usmereni na državne institucije, a najrjeđi oblik je obraćanje Ombudsmanu.**

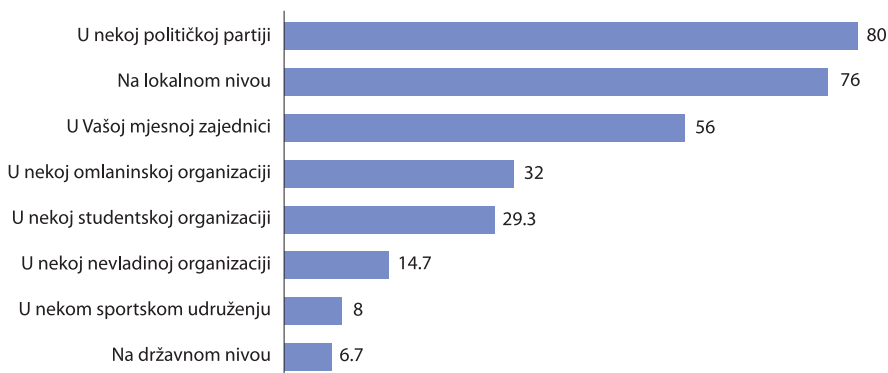
Grafikon 79: Politička participacija odbornika: učestalost SUM (%) - redovno i često

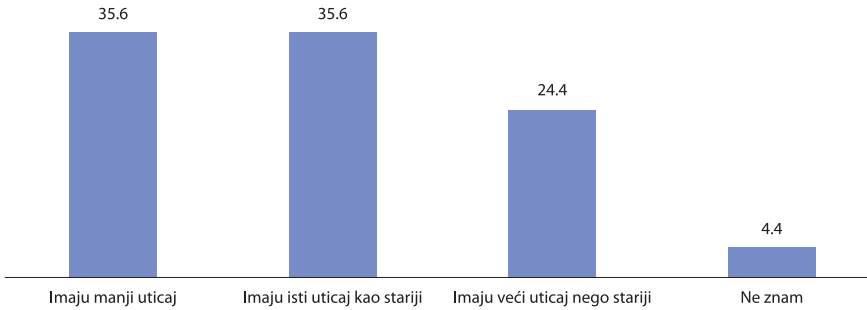
Internet je jedno od legitimnih i sve učestalijih kanala koji se koristi za različite oblike političkih akcija i političke participacije. Stoga smo pitali mlade odbornike, da li i u kojoj mjeri koriste najagilnije internet portale u Crnoj Gori koji se bave ovim temama (grafikon 80). Rezultati ukazuju da mladi odbornici u najvećoj mjeri koriste portal 'e-uprava'.

Grafikon 80: Učestalost korišćenja internet portala

Naredno pitanje bilo je direktno, a ispitali smo koliko često su mladi odbornici učestvovali u procesu donošenja odluka na različitim nivoima (grafikon 81). Ispitanici su prijavili da su najčešće učestvovali u procesu donošenja odluka u okviru političke partije, ali takođe, veoma često su učestvovali u donošenju odluka na lokalnim nivoima. **Interesantno je da tek 1/3 mladih odbornika učestvuje donošenju odluka u nekoj omladinskoj organizaciji, a manje od 30% u nekoj studentskoj organizaciji. Još je rjeđe učestvovanje u donošenju odluka mladih odbornika u nekoj NVO, a najređe u nekom sportskom udruženju i na državnom nivou.**

Grafikon 81: Učestvovali su više puta u donošenju odluka (%)

Grafikon 82: Da li mladi poslanici, nezavisno od partije kojoj pripadaju, u lokalnom parlamentu imaju manji, veći, ili isti uticaj kao i stariji poslanici (%)

Kada je riječ o uticaju koji mladi odbornici imaju u lokalnim parlamentima, njihova procjena je da je ovaj uticaj manji ili gotovo identičan nego kada je reč o uticaju koji imaju stariji poslanici.

Ključni problemi mladih i opasnost njihovog odlaska u inostranstvo

U posljednjem segmentu istraživanja tražili smo u upitniku od ispitanika da ocijene koji su to ključni problemi sa kojima se mladi suočavaju, tačnije, za svaki od potencijalnih problema ispitanici su ocjenjivali u kojoj mjeri je taj problem izražen. U grafikonu 83 prilažemo procentulanu distribuciju samo onih ispitanika koji su za navedene probleme istakli da je to jedan od ključnih problema. Rezultati ukazuju da su ekonomski problemi najizraženiji, dok su najmanje izraženi problemi informisanosti mladih, kao i nedostatak kulturnih sadržaja.

Grafikon 83: Ključni problemi sa kojima se mladi suočavaju – (%) jedan od ključnih problema

Naše posljednje pitanje u ovom prvom dijelu istraživanju, kada je riječ o mladim poslanicima u lokalnom parlamentu, ticao se njihovih stavova o tome koji su to ključni faktori koji potencijalno generišu odlazak mladih u inostranstvo (grafikon 84). Ispitanici smatraju da su ključni razlozi ekonomske prirode, dakle, procjena da je tamo bolji ekonomski standard, te procjena da je u inostranstvu lakše naći posao.

Grafikon 84: Ključni razlozi uslijed kojih mladi odlaze u inostranstvo (%)

III dio

ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA I EFEKTIVNOSTI DJELOVANJA ODBORNIKA MLAĐIH OD 30 GODINA U STRUKTURAMA NA LOKALNOM NIVOU

Imajući u vidu da je Skupština opštine predstavnički organ građana opštine, te njenu ulogu i značaj, ovaj dio istraživanja posvećen je zastupljenosti i angažovanosti mladih ljudi odnosno odbornika mlađih od 30 godina (u daljem tekstu: mlađi odbornici) u Skupštinama opštinama Crne Gore. Građani putem neposrednih izbora glasaju određene izborne liste i predstavnici tih izbornih lista jesu odbornici koje su izabrani na osnovu slobodnog, opšteg, jednakog i neposrednog biračkog prava, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor odbornika i poslanika.

Zakon o izboru odbornika i poslanika predstavlja krucijalni zakon kojim se uređuje način i postupak izbora odbornika u skupštinu opštine, gradske opštine, Glavnog grada i Prijestonice, te poslanika u Skupštinu Crne Gore. Osim toga, ovim zakonom se definiše organizacija, sastav i nadležnost organa za sprovođenje izbora, utvrđivanje rezultata glasanja i raspodjela mandata, kao i zaštita biračkog prava i druga pitanja od značaja za organizaciju i sprovođenje izbora.⁶

Odbornike i poslanike biraju i pravo da budu birani za odbornika i poslanika imaju građani koji imaju crnogorsko državljanstvo i koji su upisani u birački spisak u skladu sa zakonom kojim se uređuje birački spisak na osnovu opšteg i jednakog biračkog prava, na slobodnim i neposrednim izborima, tajnim glasanjem.

U skupštinu opštine, Prijestonice i Glavnog grada bira se 30 odbornika i još po jedan odbornik na svakih 5.000 birača. Broj odbornika utvrđuje skupština opštine posebnom odlukom najkasnije do dana raspisivanja izbora. Odbornik, odnosno poslanik bira se u izbornoj jedinici na osnovu liste političke partije (stranačka izborna lista), koalicije političkih partija (koaliciona izborna lista), odnosno grupe birača (izborna lista grupe birača). Odbornički, odnosno poslanički mandati raspodjeljuju se srazmjerno broju dobijenih glasova, a oni traju četiri godine.

Biračko pravo, na osnovu člana 10 Zakona o izboru odbornika i poslanika, obuhvata prava birača: da biraju i da budu birani; da kandiduju i da budu kandidovani; da odlučuju o predloženim kandidatima i izbornim listama; da kandidatima javno postavljaju pitanja; da budu pravovremeno, istinito,

⁶ <http://dik.co.me/wp-content/uploads/2018/07/Zakon-o-izboru-odbornika-i-poslanika.pdf>

potpuno i objektivno informisani o programima i aktivnostima podnosilaca izbornih lista i o kandidatima sa tih lista, kao i da raspolažu drugim pravima koja su predviđena ovim zakonom.

Pravo da bira i da bude biran za odbornika ima birač koji je navršio 18 godina života, koji je poslovno sposoban, koji ima prebivalište u Crnoj Gori najmanje dvije godine i koji ima prebivalište u opštini, odnosno gradskoj opštini, kao izornoj jedinici, najmanje šest mjeseci prije dana održavanja izbora.

Svaka Skupština opština ima svoj Poslovnik o radu SO, ali je norma ista kada su u pitanju amandmani. Za razliku od Skupštine Crne Gore gdje se podnose predlozi za izmjenu predloga zakona, na nivou lokalnih samouprava podnose se predlozi za izmjenu i dopunu predloga odluke, i to u obliku amandmana u pisanoj formi predsjedniku Skupštine i mora biti obrazložen. Amandman mogu podnijeti ovlašćeni predlagači za podnošenje predloga odluke i nadležno radno tijelo Skupštine. Podnosilac amandmana je dužan da u obrazloženju amandmana navede da li je za sprovođenje amandmana potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva. Amandman se podnosi najkasnije tri dana prije početka sjednice na kojoj se razmatra predlog odluke. Predlagač odluke, predsjednik Opštine ako nije predlagač odluke i nadležno radno tijelo mogu podnijeti amandman u pisanoj formi sa obrazloženjem do zaključenja rasprave o predlogu odluke. Amandman na predlog odluke upućuje se odbornicima, predlagaču, predsjedniku Opštine, ako on nije predlagač i nadležnom radnom tijelu ako ono nije podnosilac amandmana. Predlagač odluke i predsjednik opštine ako nije predlagač odluke, dostavljaju Skupštini izjašnjenje o svakom podnijetom amandmanu u pisanoj formi. Nadležno radno tijelo dužno je da razmotri amandmane koji su podnijeti na prijedlog odluke i predloži Skupštini koje amandmane da prihvati a koje da odbije. Skupština odlučuje o amandmanima po redosljedu članova prijedloga odluke na koji su podnijeti. Ako je na isti član prijedloga odluke podnijeto više amandmana prvo se odlučuje o amandmanu kojim se predlaže brisanje tog člana, a zatim o amandmanima kojim se predlažu izmjene tog člana. Ako je podniet amandman na amandman prvo se glasa o amandmanu koji je podniet na amandman. Amandman koji je podnio predlagač odluke i amandman koji je predlagač odluke prihvatio postaje sastavni dio prijedloga odluke i o njemu Skupština posebno ne odlučuje.

Odbornik, odnosno poslanik opredjeljuje se i glasa po sopstvenom uvjerenju.

Na osnovu člana 43, Zakona o lokalnim samoupravama, radi efikasnog i racionalnog vršenja poslova iz nadležnosti skupštine, obrazuju se odbori i savjeti, kao stalna radna tijela, a mogu se obrazovati i komisije kao povremena radna tijela. Za članove odbora skupština imenuje odbornike

skupštine. Za razliku od njih, članove savjeta i komisija skupština, pored odbornika, imenuje i druga lica zbog čega ona nisu predmet ove analize.

Usljed potrebe za sveobuhvatnim pristupom problematici građanskog aktivizma mladih, uz prethodna dva dijela istraživanja, pristupilo se analiziranju postojećeg stanja i efektivnosti djelovanja mladih u strukturama na lokalnom nivou, sa aspekta broja mladih u tijelima na lokalnom nivou, njihovog stvarnog djelovanja i zastupanja za interese mladih kroz mjerenje broja amandmana, učestvovanje u diskusijama, minutaži diskusije i slično. Cilj ovog dijela istraživanja je pregled stvarnog učešća i djelovanja mladih na lokalnom nivou. Analiza je sprovedena na nivou svih gradova Crne Gore.

S tim u vezi, upućen je upitnik svim sekretarima Skupština opština, kako bi se prikupili podaci na sledeća pitanja:

1. Koliko amandmana je podnijeto od strane svih odbornika, a koliko od strane odbornika mladih od 30 godina?
2. Koliko puta su odbornici učestvovali u diskusijama (javljali se za riječ) tokom sjednica SO, a koliko puta odbornici mladi od 30 godina?
3. Koliki je udio učestvovanja mladih odbornika u odnosu na ostale kada su u pitanju diskusije na sjednicama SO?
4. Kolika je zastupljenost odbornika mladih od 30 godina u odborima Skupštine opštine?
5. Koliko odbornika mladih od 30 godina predsjedava odborima Skupštine opštine?

Prikupljeni podaci prezentovani su za sve gradove u nastavku (prema abecednom redu).

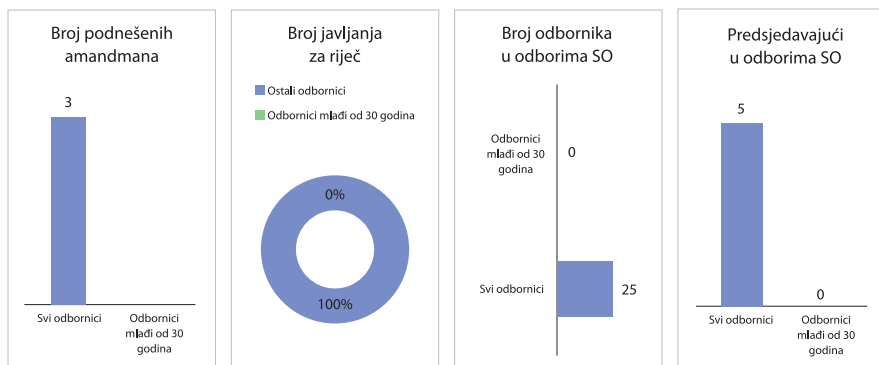
Andrijevica

Skupština opština Andrijevica za mandatni period 2016–2020, konstituisana je 14. novembra 2016. godine i broji 31 odbornika od kojih je 2 mlađih od 30 godina odnosno 6,45%.

Od strane svih odbornika u SO u trajanju tekućeg mandata podnešeno je ukupno 3 amandmana, nijedan od strane mlađih od 30 godina.

Odbornici su tokom mandata učestvovali u diskusijama 400 puta, dok mlađi od 30 godina nisu nijednom.

Skupština opština Andrijevica ima pet odbora i u odborima nema odbornika mlađih od 30 godina niti predsjedavaju istim.

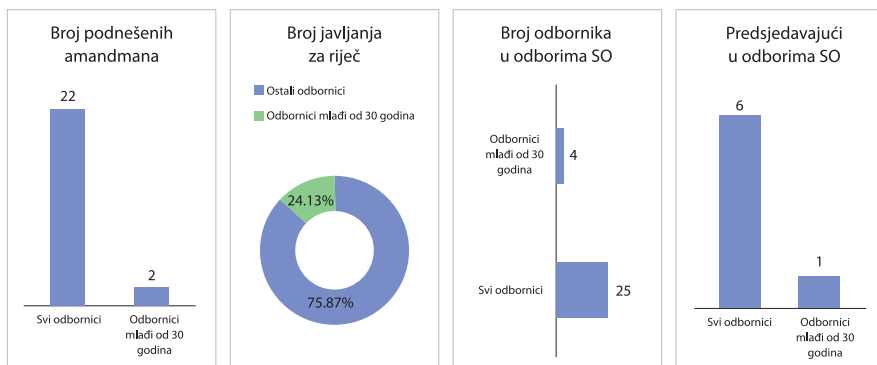

Bar

Skupština opština Bar, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je u junu 2018. godine. Ona broji 37 odbornika, a mlađih od 30 godina ima 7, što u procentima iznosi 18,92%.

Od konstituisanja SO Bar, ukupno je podnešeno 22 amandmana, od kojih su 2 podnešena od strane odbornika mlađih od 30 godina. Odbornici su se javljali za riječ 192 puta (pojedini odbornici su se javljali više puta za riječ), od kojih se 24 puta odnosi na odbornike mlađe od 30 godina.

Od ukupno 6 odbora SO Bar, koji broje 27 članova, 4 odbornika su mlađi od 30, a jednim odborom predsjedava odbornik mlađi od 30 godina.

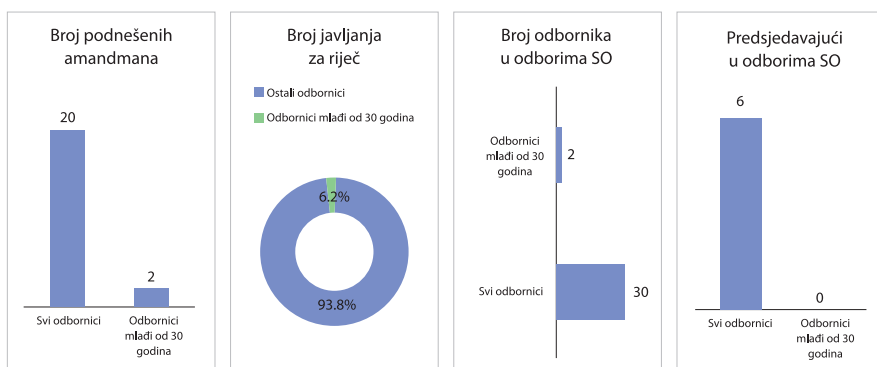

Bijelo Polje

Skupština opština Bijelo Polje, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je 28. juna 2018. godine, a broji ukupno 38 odbornika od kojih četvero čine odbornici mlađi od 30 godina, što čini 10,53% mladih u SO Bijelo Polje.

Od dana konstituisanja održano je 7 sjednica, od kojih je jedna konstitutivna i jedna posvećena odborničkim pitanjima. Ukupno je podnešeno 20 amandmana, od kojih su 2 podnijeta od strane mladih odbornika. Odbornici su učestvovali u 367 diskusija, u kojima je 6 mladih odbornika uzelo učešća, te postavilo 4 odbornička pitanja.

Dva mlađa odbornika su članovi skupštinskih odbora, ali niko od mladih odbornika ne predsjedava odborima.

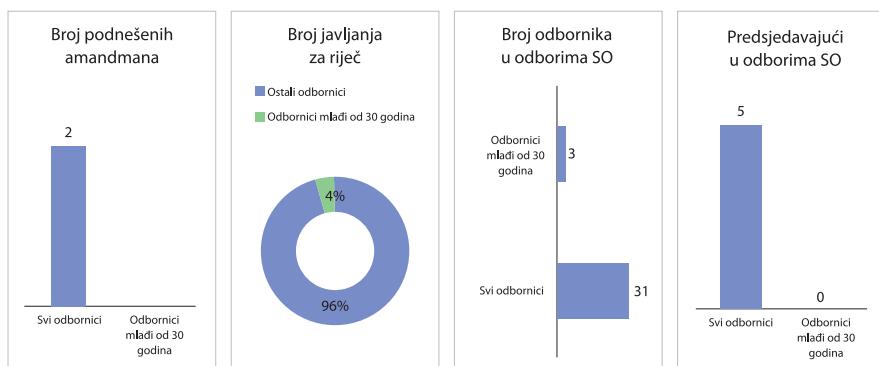

Berane

Skupština opština Berane, za mandatni period 2018-2022, konstituisana je 12. aprila 2018. godine, a ukupno broji 35 odbornika od kojih su 4 odbornika mlađih od 30 godina, što predstavlja 11,43% mlađih u SO.

Do 11. juna, podnijeto je ukupno 2 amandmana, od kojih nijedan nije bio podnešen od strane odbornika mlađih od 30 godina. U toku skupštinskih sjednica odbornici su se javljali 808 puta za riječ, od čega 33 puta mlađi odbornici.

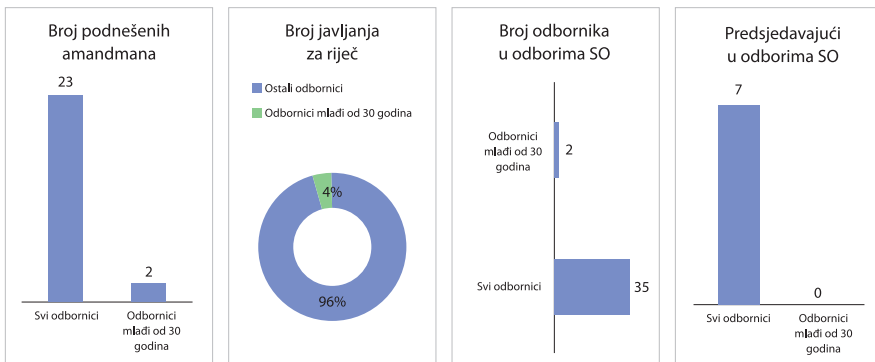
Tri mlađa odbornika su članovi skupštinskih odbora, od kojih nijedan ne predsjedava skupštinskim odborima.

Budva

Skupština opština Budva, za mandatni period 2016-2020, konstituisana je 16. novembra 2016. godine. Ona broji 33 odbornika, od kojih je dvoje odbornika mlađih od 30 godina, što predstavlja 6,06% ukupnog broja odbornika.

Od strane svih odbornika podnijeto je 23 amandmana, od kojih nijedan nije podnešen od strane mlađih odbornika. Tokom sjednica SO Budva, odbornici su diskutovali 729 puta, od čega su se 30 puta mlađi odbornici javljali za riječ. Skupštinskih odbora ima 7 sa po 5 članova, od kojih su članovi jednog skupštinskog odbora dvojica mlađih odbornika. Niko od mlađih odbornika ne predsjedava skupštinskim odborima.

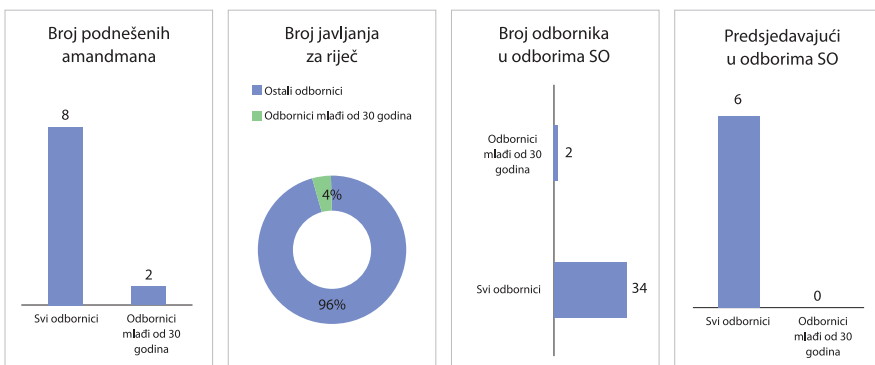

Cetinje

Skupština Prijestonice Cetinje, za mandatni period 2017–2021, konstituisana je u sadašnjem sazivu 25. decembra 2017 i broji 33 odbornika. Od ukupnog broja odbornika 4 odbornika mlađa od 30 godina čine sastav Skupštine Prijestonice, što je 12,12% od ukupnog broja odbornika.

U ovom mandatnom period podnešeno je ukupno 8 amandmana, od kojih nijedan nije podnjet od strane mlađih odbornika. Tokom sjedinica odbornici su učestvovali u diskusijama ukupno 254 puta, od čega mlađi odbornici 11 puta odnosno 4,33% od ukupnog broja diskusija.

U odborima Skupštine Prijestonice zastupljena su dva mlađa odbornika, ali nijedan mlađi odbornik ne predsjedava u radnim tijelima Skupštine.

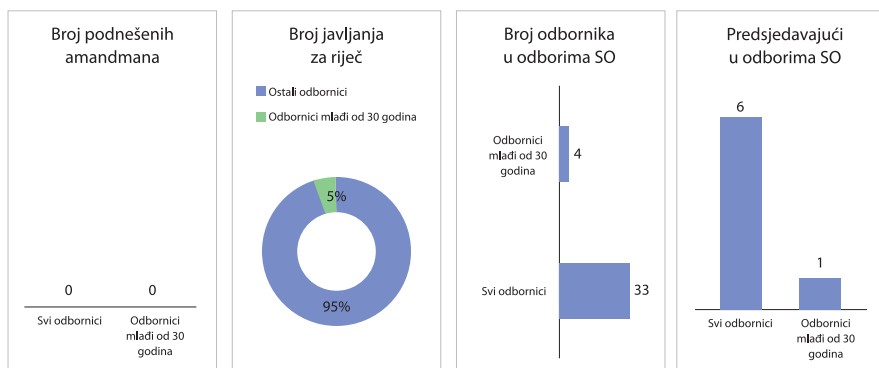

Danilovgrad

Skupština opština Danilovgrad, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je 04. jula 2018. godine, a broji ukupno 33 odbornika od kojih četvero čine odbornici mlađi od 30 godina, što predstavlja učešća mladih od 12,12%. Od dana konstituisanja održano je 7 sjednica, od kojih je jedna svečana.

Što se tiče podnešenih amandmana za ovaj period, nije ih bilo.

U diskusijama, tokom sjednica SO Danilovgrad, svi odbornici su učestvovali 111 puta, od čega svega 6 puta mlađi odbornici od 30 godina. Četvero mladih odbornika su članovi su skupštinskih odbora, od kojih jedna mlađa odbornica predsjedava jednim odborom.

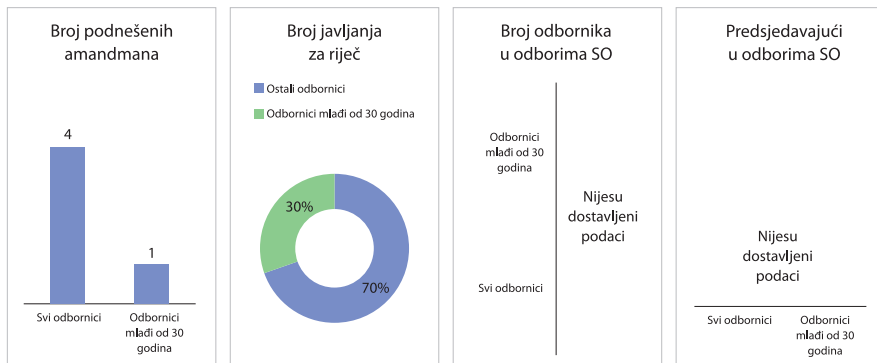
Gusinje

Skupština opština Gusinje za mandatni period 2016–2020, konstituisana je 14. novembar 2016. godine broji 30 odbornika od kojih je 5 mladih od 30 godina odnosno 16,67%.

U ovom sazivu Skupštine Opštine Gusinje podnijeti su 4 amandmana i to od odbornika starijih od 30 godina.

Odbornici su se javljali 83 puta a odbornici mlađi od 30 godina su participirali 25 puta.

Predstavници SO Gusinje, nisu dostavili adekvatne podatke za broj odbora, kao ni broj odbornika u istim, te o predsjedavajućim odborima, a isti nijesu dostupni na sajtu SO Gusinje.

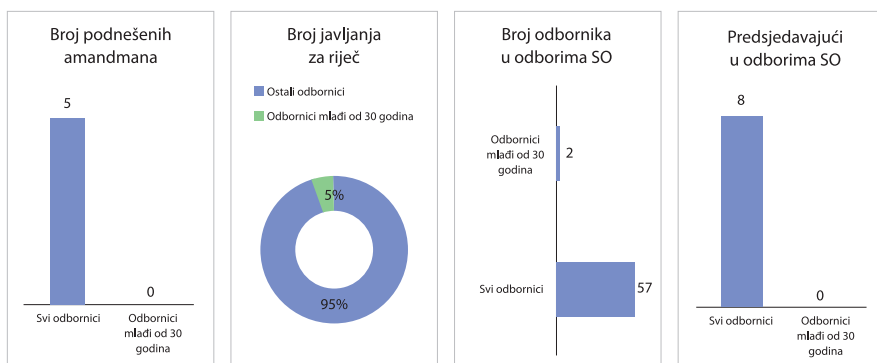

Herceg Novi

Skupština opština Herceg Novi za mandatni period 2017–2021, konstituisana je 26. maja 2017. godine, a broji ukupno 34 odbornika od kojih dvoje čine odbornici mlađi od 30 godina, što predstavlja 5,88%.

U mandate ovog saziva do 14. maja, podnijeto je pet amandamana, a nijedan nije bio podnešen od strane mlađih odbornika. U toku sjednica SO, odbornici su učestvovali u 253 diskusije, od čega su mlađi odbornici uzeli učešća 12 puta.

Dvoje mlađih odbornika su članovi skupštinskih odbora, ali niko od mlađih odbornika ne predsjedava istim.

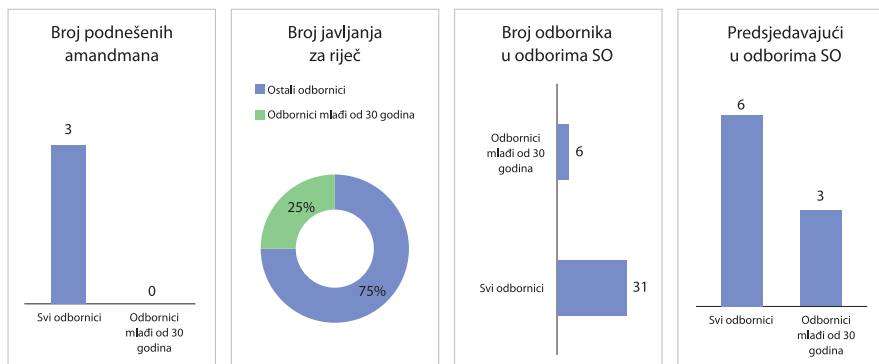

Kolašin

Skupština opština Kolašin, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je 9. jula 2018. godine, a broji ukupno 31 odbornika, od kojih je 9 mladih od 30 godina, što predstavlja 29,03% mladih u SO.

Od održavanja konstitutivne sjednice SO Kolašin, odbornici su učestvovali u diskusijama 421 put, od čega su 105 puta mladi odbornici uzeli učešća. Do 17. juna 2019. godine podnijeto je 10 amandmana, od kojih nijedan nije bio podnešen od strane mladih odbornika.

U okviru stalnih radnih tijela Skupštine postoji 6 odbora, pri čemu troje mladih odbornika predsjedavaju istim, a dok je šestoro mladih odbornika zastupljeno u odborima kao član.

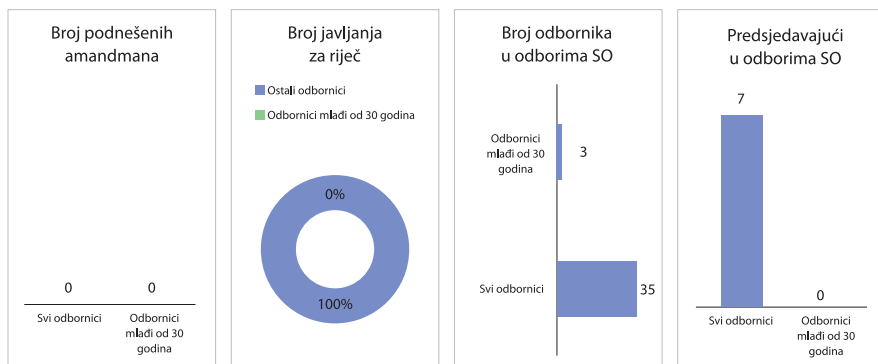

Kotor

Skupština opština Kotor, za mandatni period od 2016–2020, konstituisana je 07. novembra 2016. godine i broji ukupno 33 odbornika, od kojih je 3 mladih od 30 godina odnosno 9,09%.

Od održavanja konstitutivne sjednice SO Kotor, odbornici su učestvovali u diskusijama 350 puta, od čega mladi odbornici nijesu uzeli učešća. U toku ove godine SO Kotor nijesu dostavljani amandmani.

U okviru stalnih radnih tijela Skupštine postoji 7 odbora, pri čemu je 3 mladih odbornika do 30 godina u odborima zastupljeno kao član, dok nema mladih do 30 godina na predsjedavajućim pozicijama u okviru odbora.

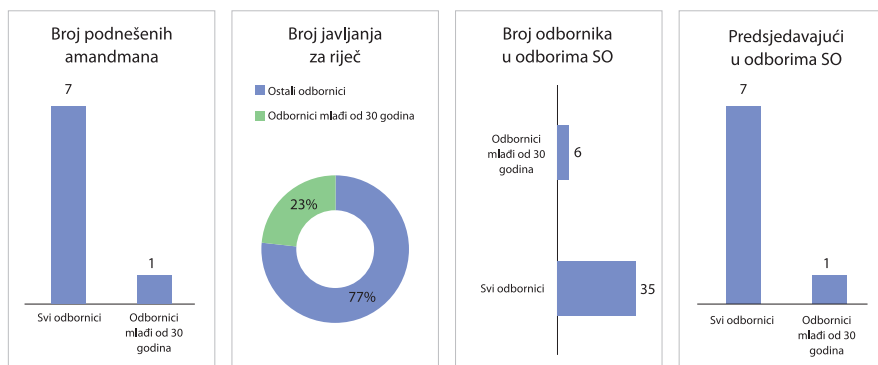

Mojkovac

Skupština opština Mojkovac, za mandatni period 2017–2021, konstituisana je 20. decembra 2017. godine, a broji ukupno 31 odbornika, od kojih je 6 mladih od 30 godina odnosno 19,35%.

Od održavanja konstitutivne sjednice SO Mojkovac, odbornici su učestvovali u diskusijama 353 puta, od čega su 82 puta mladi odbornici uzeli učešća. Podnijeto je 7 amandmana, od kojih je 1 bio podnešen od strane mlađeg odbornika.

Svih šest odbornika mladih od 30 godina su članovi Skupštinskih odbora, dok jedan odbornik mlađi od 30 godina predsjedava odborom.

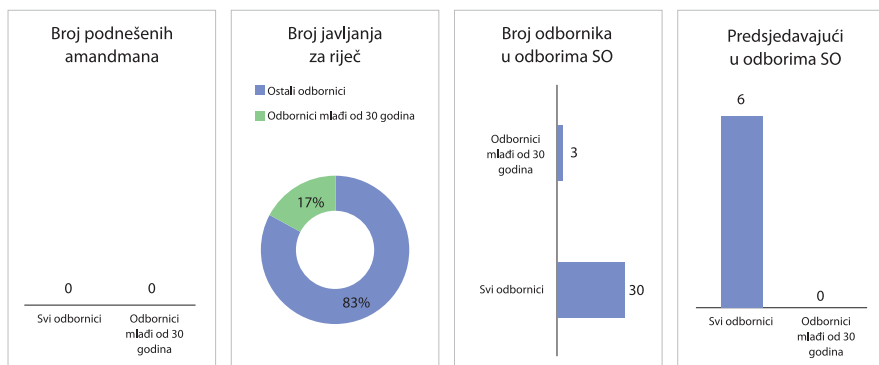
Nikšić

Skupština opština Nikšić, za mandatni period 2017–2021, konstituisana je 31. marta 2017. godine, a broji ukupno 41 odbornika, od kojih je 7 mladih od 30 godina odnosno 17,07%.

Od 2017. godine, zaključno sa 24. aprilom 2019. godine, odbornici su učestvovali u diskusijama 88 puta, od čega su 15 puta mlađi odbornici uzeli učešća.

U mandatnom period Skupštine opštine Nikšić, od 2017, zaključno sa 24. aprilom 2019. godine nije podnijet nijedan amandman od strane odbornika.

U okviru stalnih radnih tijela Skupštine postoji 6 odbora, pri čemu je troje mladih odbornika zastupljeno u odborima kao član, dok sa druge strane, nema mladih od 30 godina koji predsjedavaju istim.

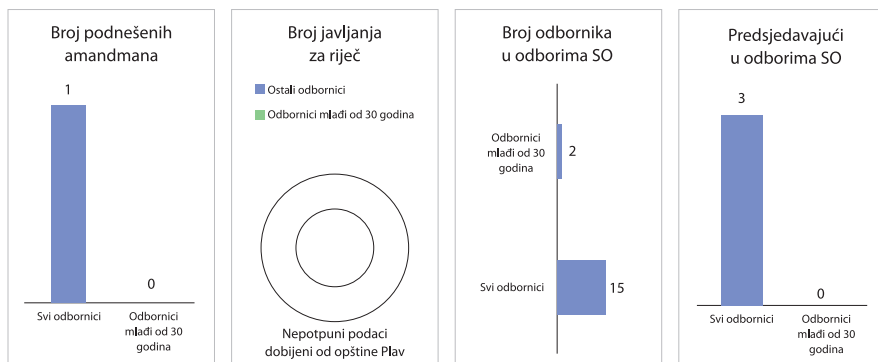
Plav

Skupština opština Plav, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je 30. jula 2018. godine, a broji ukupno 31 odbornika, od kojih je 4 mladih od 30 godina odnosno 12,90%.

Tokom sjednica SO Plav, diskusije odbornika su veoma česte i to uglavnom od starijih odbornika. Udio mladih u odnosu na ostale odbornike tokom trajanja sjednice SO Plav, je dosta mali, budući da u SO Plav preovladavaju uglavnom stariji odbornici koji imaju više iskustva u odnosu na mlade.

Tokom trajanja ovog mandata SO Plav, podnijet je samo 1 amandman i to od strane odbornika starijih od 30. godina.

U okviru stalnih radnih tijela Skupštine postoji 3 odbora, pri čemu je svih četvero zastupljeno u odborima kao član dok niti jedan od njih ne predsjedava istim.

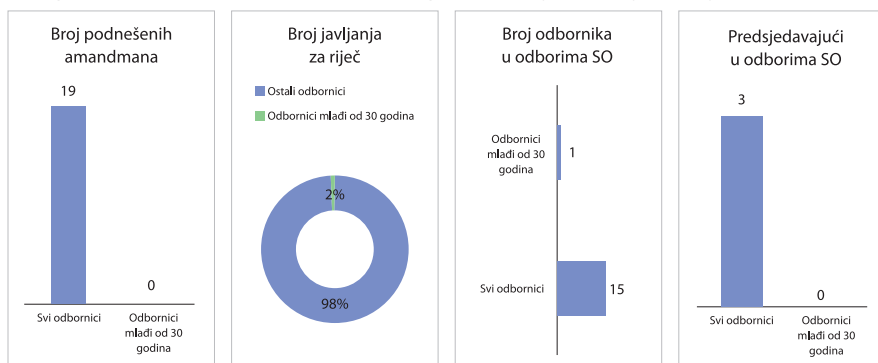
Plužine

Skupština opština Plužine, za mandatni period 2018-2022, konstituisana je 25. juna 2018. godine, a broji ukupno 30 odbornika, od kojih je 6 mlađih od 30 godina odnosno 20%.

U trajanju ovog mandata SO Plužine podnijeto je 19 amandmana. Od strane odbornika mlađih od 30 godina nije podnijet nijedan amandman.

U mandatnom period Skupštine opštine Plužine, odbornici su učestvovali 250 puta u diskusijama, od čega su mlađi od 30 godina učestvovali 6 puta.

U okviru stalnih radnih tijela Skupštine postoji 3 odbora, pri čemu je samo 1 odbornik mlađi od 30 godina zastupljen u odborima kao član, dok sa druge strane, nema mlađih od 30 godina koji predsjedavaju istim.

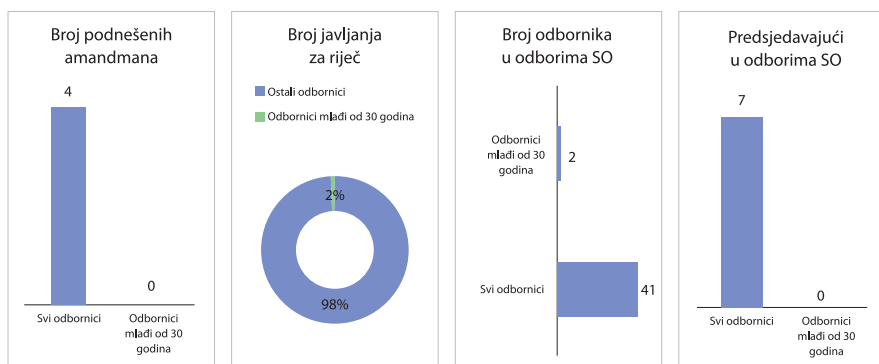
Pljevlja

Skupština opština Pljevlja, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je 06. jula 2018. godine, a broji ukupno 35 odbornika, od kojih je 3 mlađih od 30 godina odnosno 8,57%.

Od održavanja konstitutivne sjednice SO Pljevlja, odbornici su učestvovali u diskusijama 317 puta, od čega su 7 puta mlađi odbornici uzeli učešća.

Od strane svih odbornika u trajanju ovog mandata podnijeta su 4 amandamana, od kojih nijedan nije bio podnešen od strane mlađih odbornika.

U okviru stalnih radnih tijela Skupštine postoji 6 odbora, pri čemu je dvoje mlađih odbornika zastupljeno u istim kao član, dok nijedan mlađi odbornik od trideset godina ne predsjedava odborima.

Podgorica

Skupština opština Podgorica, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je na sjednici 6. jula 2018. godine i broji 61 odbornika od kojih je 26 mlađih od 30 godina odnosno 42,62%.

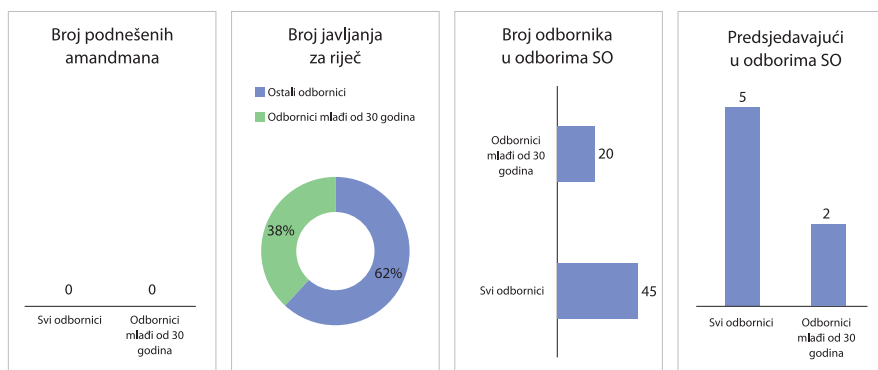
Na devet održanih sjednica Skupštine Glavnog grada, odbornici su učestvovali u raspravama i diskusijama ukupno 275 puta, od čega su odbornici mlađi od 30 godina postavljali pitanja i diskutovali 105 puta.

U ovom mandatu odbornici nijesu podnosili amandmane na prijedlog odluka, koje su bile na dnevnom redu sjednica Skupštine Glavnog grada.

U ovom sazivu Skupštine od 26 odbornika mlađih od 30 godina u diskusijama i raspravama je učestvovala 22 odbornika, dok 4 odbornika nije diskutovalo. U odnosu na ukupan broj diskusija svih odbornika, mladi su diskutovali 38,18%.

U okviru stalnih radnih tijela Skupštine postoji 5 odbora koji ukupno imaju 45 članova, dok je 20 odbornika mlađih od 30 godina.

Od pet odbora Skupštine Glavnog grada, u dva odbora su predsjednici mlađi od 30 godina.

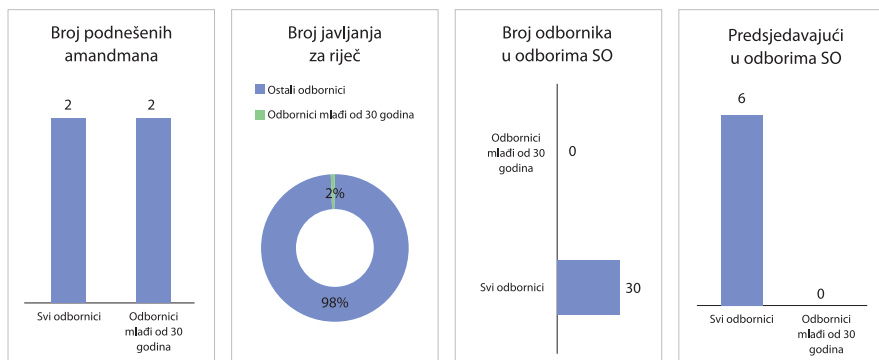
Rožaje

Skupština opština Rožaje, za mandatni period 2018-2022, konstituisana je u sadašnjem sazivu, 25. jula 2018. i broji 34 odbornika. Od ukupnog broja odbornika 3 odbornika mlađa od 30 godina čine sastav Skupštine Opštine Rožaje odnosno 10%.

U ovom mandatnom periodu podnešeno je ukupno 2 amandmana i oba puta podnijeli su ih odbornici mlađi od 30 godina.

Tokom sjedinica odbornici su učestvovali u diskusijama ukupno 245 puta, od čega mlađi odbornici 5 puta.

U odborima Skupštine Rožaje (ukupno šest) nije zastupljen niti jedan odbornik mlađi od 30 godina, a takođe nijedan mlađi odbornik ne predsjedava u odborima Skupštine.

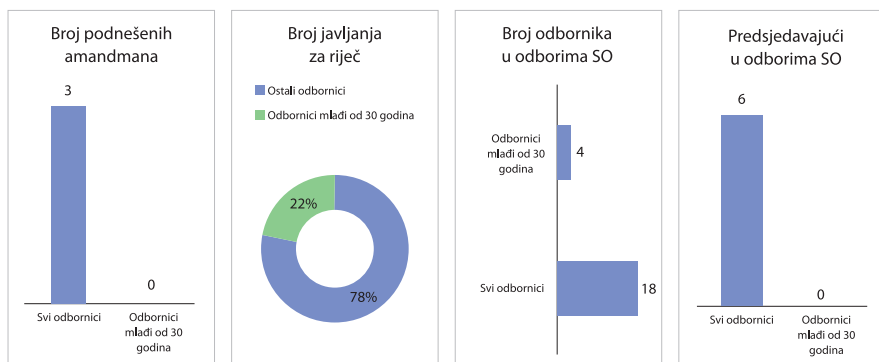
Šavnik

Skupština opština Šavnik, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je 29. juna 2018. godine i broji ukupno 30 odbornika, od kojih je 6 mlađih od 30 godina odnosno 20%.

U trajanju ovog saziva Skupštine Opštine Šavnik nije bilo podnijetih amandmana od strane odbornika.

Tokom sjedinica odbornici su učestvovali u diskusijama ukupno 32 puta, od čega mlađi odbornici 7 puta.

U odborima Skupštine Šavnik (ukupno šest) zastupljena su 4 mlađa odbornika do 30 godina, od kojih nijedan ne predsjedava u odborima Skupštine.

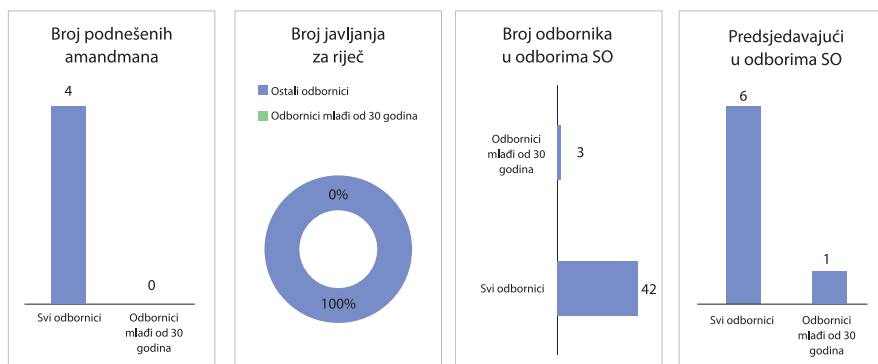

Tivat

Skupština opština Tivat, za mandatni period 2016–2020, konstituisana je 11. maja 2016. godine i broji 32 odbornika od kojih je 5 odbornika mlađe od 30 godina odnosno 15,63% .

Od početka trajanja mandata SO Tivat podnijeto je 4 amandmana od strane svih odbornika, dok odbornici do 30 godina nijesu podnosili amandmane.

Od ukupno 635 diskusija od strane odbornika, odbornici do 30 godina se nisu javljali za riječ. Tri mlađa odbornika su članovi skupštinskih odbora, dok jedan mlađi odbornik predsjedava skupštinskim odborom.

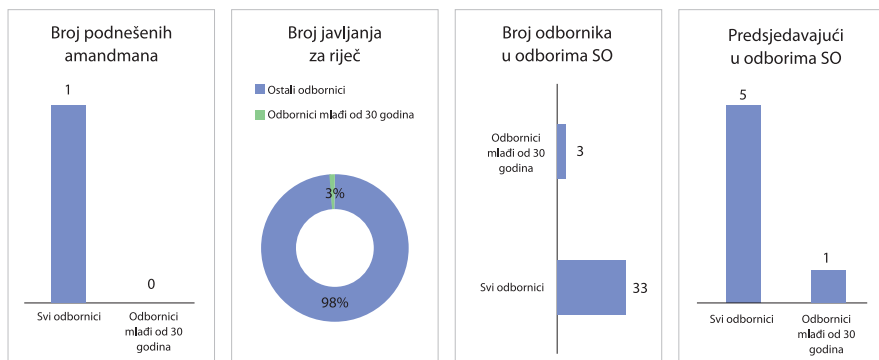
Tuzi

Skupština opština Tuzi, za mandatni period 2019–2023, konstituisana je na sjednici 21. marta 2019. godine i broji 31 odbornika od kojih je 6 mlađih od 30 godina odnosno 19,35%.

Na šest održanih sjednica Skupštine Žabljak, odbornici su učestvovali u raspravama i diskusijama ukupno 112 puta, od čega su odbornici mlađi od 30 godina postavljali pitanja i diskutovali 3 puta.

U dosadašnjem mandatu podnešen je jedan amandman i to od odbornika koji je stariji od 30 godina.

U odborima Skupštine Opštine Tuzi nalazi se 3 odbornika mlađa od 30 godina i nijedan ne predsjedava odborima.

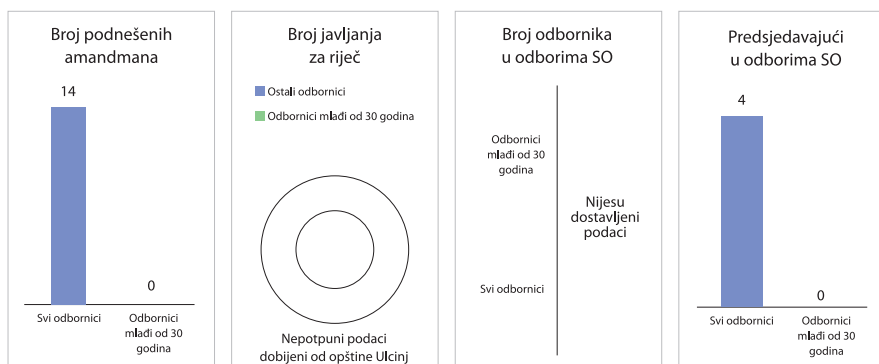
Ulcinj

Skupština opština Ulcinj, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je jula 2018. godine i broji 33 odbornika od kojih je 3 mlađih od 30 godina odnosno 9,09%.

U period od konstituisanja SO Ulcinj, podnijeto je ukupno 14 amandmana, dok mlađi od 30 godina nisu podnosili amandmane.

Nema mlađih odbornika do 30 godina da predsjedavaju odborima.

Predstavnici SO Ulcinj nijesu dostavili adekvatne podatke za broj javljanja i broj odbornika u odborima, a isti nijesu dostupni na sajtu SO Ulcinj.

Žabljak

Skupština opština Žabljak, za mandatni period 2018–2022, konstituisana je na sjednici 25. juna 2018. godine i broji 31 odbornika od kojih je 6 mlađih

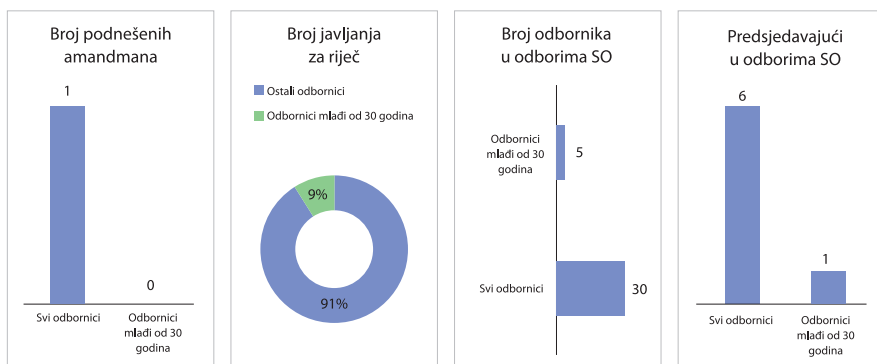
od 30 godina odnosno 19,35%.

Na šest održanih sjednica Skupštine Žabljak, odbornici su učestvovali u raspravama i diskusijama ukupno 67 puta, od čega su odbornici mlađi od 30 godina postavljali pitanja i diskutovali 6 puta.

U dosadašnjem period, podnešen je jedan amandman od odbornika koji je stariji od 30 godina.

Udio učestvovanja mladih u odnosu na ostale, kada su u pitanju diskusije na sjednicama iznosi 8,96 %.

Skupština Žabljak ima 6 odbora, a u pet odbora ima po jedan član mlađi od 30 godina, dok jedan odbornik mlađi od 30 godina predsjedava jednim odborom.

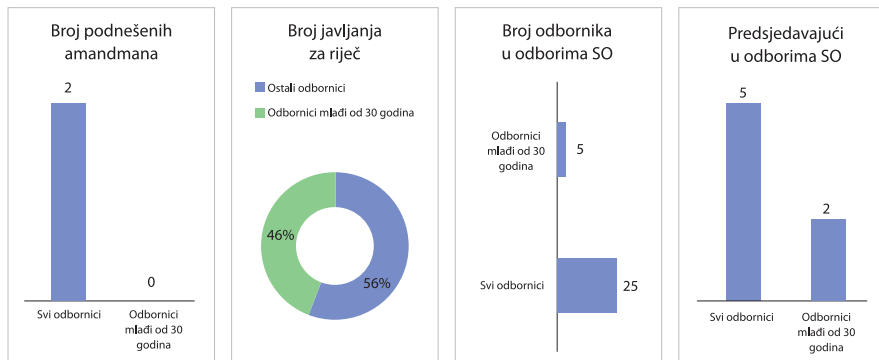
Petnjica

Skupština opština Petnjica, za mandatni period od 2017 - 2021, konstituisana je 25. decembra 2017. broji 31 odbornika od kojih je 12 mlađih od 30 godina odnosno 38,70%.

U ovom sazivu Skupštine Opštine Petnjica podnijeta su 2 amandmana i to od odbornika starijih od 30 godina.

Odbornici su se javljali 50 puta a odbornici mlađi od 30 godina su participirali 22 puta.

Odbornici mlađi od 30 godina su zastupljeni u svim odborima Skupštine Opštine, dok 2 odbornika mlađa od 30 godina predsjedavaju odborima.

Na narednom tabelarnom prikazu predstavljeni su podaci za sve opštine prema podacima iz popisa sprovedenim 2011. dostupnim na sajtu Uprave za statistiku – www.monstat.org

OPŠTINE	BROJ STANOVNIKA	BROJ MLADIH	UDIO MLADIH U STANOVNIŠTVU	BROJ MLADIH U SO	UKUPAN BROJ ODBORNIKA	UDIO MLADIH ODBORNIKA U SO	UKUPAN BROJ PODNETIH AMANDANA	BROJ AMANDANA PODNESENIH OD STRANE MLADIH ODBORNIKA	UDIO PODNESENIH AMANDANA MLADIH ODBORNIKA U UKUPNOM BROJU AMANDANA	UKUPAN BROJ ODBORNIKA U ODBORIMA SO	SAMO MLADI ODBORNICI U ODBORIMA SO	UDIO MLADIH ODBORNIKA U ODBORIMA
Andrijevica	5071	998	19.68%	2	31	6.45%	3	0	0%	25	0	0%
Bar	42048	8872	21.10%	7	37	18.92%	22	2	9%	27	4	15%
Berane	28739	7362	21.67%	4	35	11.43%	2	0	0%	31	3	10%
Bijelo Polje	46051	10162	22.07%	4	38	10.53%	20	2	10%	30	2	7%
Budva	19218	4060	21.13%	2	33	6.06%	23	0	0%	35	2	6%
Cetinje	16657	3689	22.15%	5	33	15.15%	8	0	0%	34	2	6%
Danilovgrad	18472	4180	22.63%	4	33	12.12%	0	0	0%	33	4	12%
Herceg Novi	30864	5703	18.48%	2	34	5.88%	5	0	0%	57	2	4%
Kolašin	8380	1746	20.84%	9	31	29.03%	10	0	0%	31	6	19%
Kotor	22601	4432	19.61%	3	33	9.09%	0	0	0%	35	3	9%
Mojkovac	8622	1796	20.83%	6	31	19.35%	7	1	14%	35	6	17%
Nikšić	72443	15249	21.05%	7	41	17.07%	0	0	0%	30	3	10%

Plav	11245	2748	24.43%	4	31	12.90%	1	0	0%	15	2	13%
Pljevlja	30786	5547	18.02%	3	35	8.57%	4	0	0%	41	2	5%
Plužine	3246	589	18.15%	6	30	20.00%	19	0	0%	15	1	7%
Podgorica	173841	40712	23.41%	26	61	42.26%	0	0	0%	45	20	44%
Rožaje	22964	5521	24.04%	3	34	8.82%	2	2	100%	30	0	0%
Šavnik	2070	417	20.14%	6	30	20.00%	0	0	0%	18	4	22%
Tivat	14031	1771	12.62%	5	32	15.63%	4	0	0%	42	3	7%
Ulcinj	19921	4255	21.36%	3	33	9.09%	14	0	0%	Podaci nijesu dostavljeni		
Žabljak	3569	705	19.75%	6	31	19.35%	1	0	0%	30	5	17%
Tuzi	12096	880	7.27%	6	31	19.35%	1	0	0%	33	3	9%
Petnjica	6686	1294	19.35%	12	31	41.38%	2	0	0%	25	5	20%
Gusinje	1863	192	10.30%	5	30	38.71%	4	0	0%	Podaci nijesu dostavljeni		

Participacijom u donošenju odluka, mladi mogu promijeniti kulturu osobe i društva. Time se njihovo iskustvo povećava, što će omogućiti da koriste svoja politička prava, demokratizaciji i aktivnoj participaciji u oblastima koja su važna za osnaživanje mladih.

Kada se govori o građanskoj i političkoj participaciji, najčešće se misli na glasanje na izborima. Iako je ostvarivanje pasivnog biračkog prava veoma važan indikator demokratskog društva, postoji mnogo drugih načina, te se ono smatra samo polazištem za participaciju. Preko trećine od 169 ciljeva postavljenih u okviru UN SDGs programa⁷ (United Nation Sustainable Development Goals) odnose se na mlade i važnost njihovog jačanja, participacije i dobrobiti. Participacija mladih je veoma važna, jer se politika socijalne inkluzije ne može smatrati uspješnom, ukoliko se ne osigura participacija mladih koji imaju otežan pristup participaciji uslijed siromaštva, nedostatka obrazovanja, pitanja religije, jezika i rase u društvenom životu.

Prije nego se započne analiza trenutnog stanja kada je u pitanju politička participacija mladih na lokalnom nivou, važno se osvrnuti na sprovedena istraživanja u svijetu. Ona pokazuju da su mladi veoma zanemareni u političkom životu, te da iako mladi čine više od polovine svetske populacije, svega 2% poslanika čine poslanici mladi od 30 godina. Ukoliko se pogleda trend po ovom pitanju, napredak se ostvaruje, ali veoma sporo. U 2014. godini procenat mladih odbornika iznosio je 1,6, zatim 1,9 u 2016., i u 2018 godini 2,2%.⁸

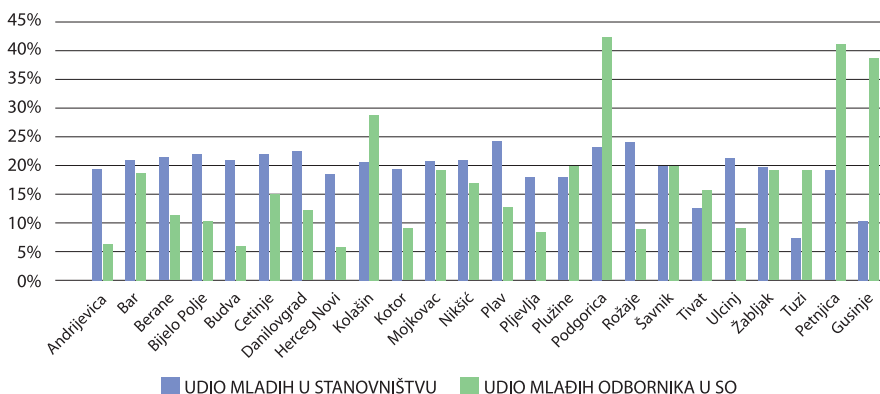
⁷ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/envision2030.html>

⁸ <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2018-12/youth-participation-in-national-parliaments-2018>

U Crnoj Gori svaki peti građanin je osoba ispod 30 godina. Iako su podaci na zvaničnom sajtu Skupštine Crne Gore, kada je u pitanju struktura poslanika ažurirani poslednji put 2013. godine, obradom podataka, dolazi se do podatka da je šest poslanika pripada kategoriji mladih. Ukoliko se uzme u obzir da 21,4% ukupnog stanovništva Crne Gore čine mladi, a da u najvišem zakonodavnom tijelu Crne Gore 6 od 81 poslaničkog mjesta pripada poslanicima mlađih od 30 godina, zaključuje se da predstavnika mladih ima 7,4% odnosno 14% manje u odnosu na broj mladih u Crnoj Gori.

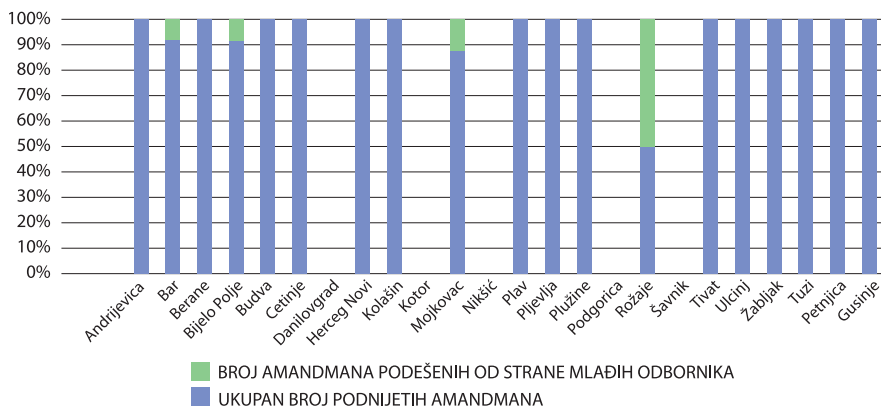
Kada se govori o lokalnim samoupravama, svega 7 lokalnih samouprava, i to: Gusinje, Petnjica, Tuzi, Tivat, Podgorica, Kolašin i Plužine imaju isti ili viši procenat odbornika mlađih od 30 godina u odnosu na broj mladih u ukupnom broju stanovnika određene lokalne samouprave. Glavni grad se izdvaja, gdje skoro polovina od ukupnog broja odbornika čine mladi odbornici.

Grafikon 85: Odnos udjela mladih u stanovništvu i udjela mlađih odbornika u SO

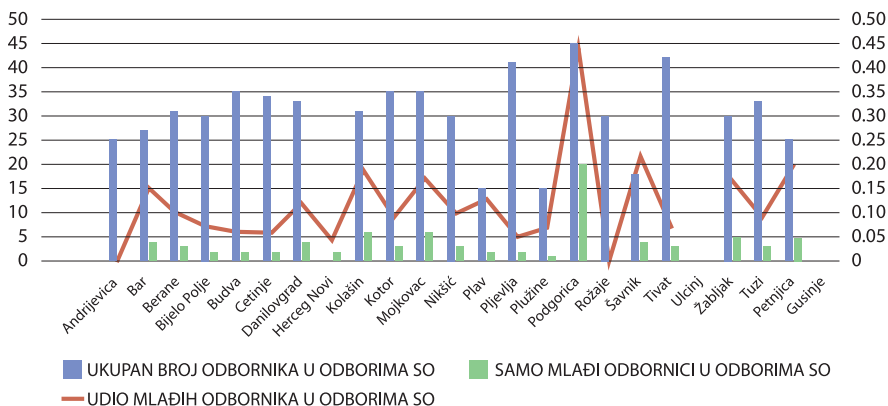
Što se tiče odnosa podnešenih amandmana na odluke mladih i svih odbornika, svega 4 SO i to: Bar, Bijelo Polje, Mojkovac, i Rožaje, dostavilo je podatke da su mladi podnosili amandmane. Naime, svega 9 amandmana od 144 ukupno podnešenih tj. 6,25% čine amandmani koje su podnijeli odbornici mlađi od 30 godina.

Grafikon 86: Udio broja amandmana mlađih odbornika u ukupnom broju podnešenih amandmana

Kada je u pitanju odnos mlađih odbornika sa ukupnim brojem odbornika po skupštinskim odborima, situacija nije značajno bolja. Svega 10 opština ima preko 10% mladih u svojim skupštinskim odborima, a u odnosu na udio mladih odbornika u SO zaključuje se da je skoro duplo manje predstavnika u odborima nego što je u skupštinskoj sali. U opštinama Andrijevica i Rožaje mlađi odbornici uopšte nijesu zastupljeni u odborima SO kao stalnom skupštinskom tijelu.

Grafikon 87: Pregled broja odbornika po skupštinskim odborima

Navedena statistika ukazuje da mladi nijesu dovoljno zastupljeni u procesu donošenja odluka u predstavničkom domu građana opštine i da, imajući

u vidu broj učestvovanja u diskusijama te zastupljenost u skupštinskim odborima, načešće može govoriti o kozmetičkom učešću mladih u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou. S druge strane, poboljšana zastupljenost mladih može ojačati legitimitet skupština, postići veću pravednost i boljem donošenju odluka, ali i stvarati važne simboličke efekte za mlade i politički proces.

Pitanje pravednosti je važno, jer mladi čine značajan udio stanovništva zbog koga je veoma bitno da učestvuju gdje se političke odluke donose, i to ne pukim obavljanjem funkcije odbornika već konstruktivnim djelovanjem i doprinošenjem boljim rješenjima, i to kroz učestovanje u diskusijama i podnošenjem amandmana. Na ovaj način će predstavnici “manje moći” imati priliku da izraze svoje mišljenje o važnim pitanjima, ali i ojačati legitimitet skupštinskih rješenja i odluka. S druge strane, usvojeni zakoni i odluke, mogu biti štetni po interese mladih, kako u sadašnjem trenutku, tako i u budućnosti, zbog čega se permanentno mora raditi na jačanju učešća mladih pri kreiranju javnih politika.

Stvarnim učešćem mladih, politika razmatranja bi se ojačala, doprinošenjem novi ideja i političkih rješenja za rješavanje problema, ali i svježinu političkih rasprava. Ne treba zanemariti ni činjenicu da bi mlađi odbornici mogli da budu primjer za ostale mlade ljude i podizanje interesovanja za učestvovanje u političkim vodama.

Na crnogorskoj političkoj sceni, zanemarljive su smjene generacija, već i dalje isti politički akteri učestvuju kao i prije par decenija, bilo da se govori o vlasti ili opoziciji. S tim u vezi, potrebno je podmlađivanje političke scene i prilagođavanje crnogorskih lokalnih parlamenata vremenu u kom živimo i promjenama načina na koji se donose odluke i vrši politika.

Preporuke:

- Veliki broj zemalja uveo je tzv. kvote mladih za poboljšanje učešća mladih i usvajanja nižih pragova sa ciljem veće zastupljenosti mladih poslanika i odbornika. Međutim, osim uvođenja kvota, neophodno je raditi na uslovima za ostvarivanje aktivnog biračkog prava odnosno obezbjeđivanje da predstavnici mladih budu zaista reprezentativni, edukovani i spremni za aktivno učestvovanje u političkom dijalogu, kreiranju i donošenju odluka.
- Institucionalne reforme za ispravljanje demokratskog deficita mladih predstavnika

- Preferencijalni način glasanja, koji će stvoriti veću mogućnost za učestvovanje mladih, te oslobodite skupštine svih onih političkim pojedincima koji ne doprinose boljitku samih mladih
- Izmjena člana 42 Zakona o lokalnim samoupravama, kojim se odbornici lišavaju odgovornosti za javnu izrečenu riječ u vršenju odborničke funkcije. Iako se ovim članom olakšava učešće odbornika u diskusijama, sa druge strane oslobađa odgovornosti za iznešeno mišljenje, te dubinskog pripremanja za diskusiju, što povlači za sobom pitanje javnog djelovanja usled neodgovaranja po navedenom, uprkos cijenjenju slobode govora i iznošenju stava po određenom pitanju
- Skupštine i mladi odbornici trebaju istražiti mogućnost stvaranja mreže mladih odbornika i/ili razmotriti postoje li problemi koji pogađaju mlade zemlje koje bi mogle imati koristi od kolektivnog zagovaranja u skupštini

Crna Gora
Ministarstvo sporta i mladih